

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
INFORMĀCIJAS UN BIBLIOTĒKU STUDIJU NODAĻA

**KAUCMINDES MUIŽAS PILS ATMIŅU STĀSTOS UN
PUBLIKĀCIJĀS**

BAKALAURA DARBS

Autore: **Patrīcija Šastakoviča**

Stud. apl. nr.: ps18001

Darba vadītāja: docente Dr.philol. Daina Pakalna

RĪGA 2024

ANOTĀCIJA

Kaucminde muižas pils uzskatāma par Latvijas kultūrā un vēsturē nozīmīgu arhitektūras pieminekli ar bagātu vēsturi. Bakalaura darba mērķis ir izzināt šo senās Kaucminde pils vēsturi caur digitālu un drukātu publikāciju izpēti un analīzi un intervijām. Pētījums balstīts pamatotajā teorijā, kas datu ieguves laikā paredz nepārtraukti salīdzinošu analīzi. Mērķa sasniegšanai izmantotas kvalitatīvās pētniecības metodes, primāri veikta dokumentu analīze, to papildinot ar intervijām.

Pētījuma rezultātā Kaucminde vēsture aprakstīta četros laika periodos – “Muižas pirmsākumi, 1684 – 1920”, “Kaucminde Mājturības skola un seminārs, 1922 – 1944”, “Juku laiki, 1944 – 1999” un “Mūsdienu”. Izdalītie posmi apraksta muižas pils pielietojumu katrā periodā. Vadoties pēc pamatotās teorijas, aprakstīta teorija par Kaucminde muižas pils likteni.

Atslēgvārdi: Kaucminde muižas pils, novadpētniecība, kultūras mantojums

ANNOTATION

Kaucminde manor castle is considered an important architectural monument in Latvian culture and history with a rich past. The aim of the bachelor thesis is to learn this history of the ancient Kaucminde castle through the research and analysis of digital and printed publications and interviews. The research is based on grounded theory, which intends for constant comparative analysis during data collection. Qualitative research methods were used to achieve the aim, document analysis being carried out primarily, complemented by interviews.

The research resulted with the history of Kaucminde described in four time periods – "Manor origins, 1684 – 1920", "Kaucminde Home Economics School and Seminar, 1922 – 1944", "Time of pandemonium, 1944 – 1999" and "Modern times". The divided stages describe the use of the manor castle in each period. Guided by the grounded theory, the theory about the fate of the Kaucminde manor castle is described.

Key words: Kaucminde manor castle, regional studies, cultural heritage

SATURS

Ievads.....	4
1. Pētījuma teorētiskais pamatojums	8
1.1. Galveno jēdzienu un terminu skaidrojums	8
1.2. Pamatotā teorija	9
2. Izpētes pakāpes analīze.....	12
3. Pētījuma metodoloģija.....	16
3.1. Dokumentu analīze	16
3.2. Intervija.....	17
4. Rezultāti.....	20
4.1. Muižas pirmsākumi, 1684 – 1920	20
4.2. Kaucmindes Mājturības skola un seminārs, 1922 – 1944	25
4.3. Juku laiki, 1944 – 1999.....	33
4.4. Mūsdienas.....	40
5. Diskusija.....	46
Secinājumi	49
Pateicības.....	52
Izmantotie informācijas avoti	53
Pielikumi.....	58
1. <i>pielikums</i> Vienošānās par intervijas izmantošanu bakalaura darbā.....	59
2. <i>pielikums</i> Intervija ar Dzintru Jurku	60
3. <i>pielikums</i> Intervija ar Ignu Savicki.....	66

IEVADS

Temata aktualitāte un norobežojums

Kaucmindes muižas pils celta 18. gadsimta beigās. Tās ansamblis, kopā ar ainavas parku, izveidots Kauces upītes krastā, tagadējā Bauskas novada Saulaines ciematā. Pēdējais muižas īpašnieks, pirms muiža pārņemta valsts īpašumā pagājušā gadsimta sākumā, bijis Pauls fon der Pālens, kura laikā veiktas arī pēdējās lielās pārbūves muižas teritorijā, apvienojot galveno kungu māju ar sānu korpusiem un izveidojot tās unikālo pakava formu (Lancmanis, 1999).

Bakalaura darba tēmu var uzskatīt par aktuālu, jo tajā apkopoti unikāli atmiņu un pieredžu stāsti par Kaucmindes muižas pili, analizētas dažādas publikācijas un attēli, kuri atklāj muižas likteni laika gaitā. Darbam ir nenoliedzama novadpētnieciskā vērtība, kas ļauj gan vietējiem iedzīvotājiem, gan citiem interesentiem iegūt visaptverošu informāciju par muižas pili vienuviet. Ar darba palīdzību iespējams arī vērst uzmanību Kaucmindes muižas šā brīža stāvoklim un tālākai nākotnei.

Problēmsituācijas un pētījuma problēma

Kopš 1998. gada beigām Kaucmindes muižai piešķirts Valsts aizsargājama kultūras pieminekļa statuss, tā uzskatāma par valsts nozīmes kultūras pieminekli ar bagātīgu vēsturi, nenoliedzami pētīšanas vērtu. Kaucmindes muižas pils iepriekš pētīta ar to saistītās Mājturības skolas vai Mājturības semināra aspektā, arī apkopotas Lauksaimniecības tehnikuma absolventu atmiņas, taču pati muižas ēka, tās pilnīgais vēstures aptvērums nav ticis pētīts.

Pētījuma problēma ir Kaucmindes muižas pils vēstures izpēte, caur publikācijām un atmiņu stāstiem izzinot kas muižā noticis dažādos laika periodos.

Izpētes pakāpe, novitāte

Līdzīgi pētījumi Latvijas Universitātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļā veikti saistībā ar dažādu muižu, piļu vai citu nozīmīgu ēku pētniecību, atklājot to stāstus caur dažādiem informācijas resursiem un personu atmiņu stāstiem. Kā piemēru var minēt Agneses Karīnas Krapses bakalaura darbu "Rāmavas (Depkina) muiža publikācijās un atmiņu stāstos" (2023), kura ietvaros muižas vēsture aprakstīta dažādos laika posmos. Autore sazinājās ar personām, kuras dažādos veidos bijušas saistītas ar muižu, arī analizēja digitālos un analogos informācijas resursus, kas palīdzēja veidot Rāmavas muižas vēstures stāstu, iedalot to četros periodos.

Jāmin arī Baibas Īvānes-Kronbergas maģistra darbs (2018), kura ietvaros autore pētīja Jelgavas pilsētas bibliotēkas ēku, izmantojot ainavas kultūrvēsturiskas lasīšanas metodi. Maģistra darba galvenais fokuss bija tieši uz pašas bibliotēkas ēkas izpēti, tās nozīmi vietējā

kultūrā. Izvēlēta pētījuma metode palīdzēja efektīvi apzināt ēkas vēsturi un tās vērtības, rezultātā autore secināja, ka iegūtā informācija, pagātnes stāsta atklāšana būtu noderīga veidojot bibliotēkas identitāti un priekšstatus par savu darba vietu (Īvāne-Kronberga, 2018).

Kaucminde muiža kā pētījuma objekts atsevišķi pētīta un aprakstīta pavisam nedaudzu autoru darbos. Kā visuzskatāmāko un plašāko var minēt mākslas vēsturnieka Imanta Lancmaņa izdoto monogrāfiju “Kaucminde muiža” (1999), kurā autors padziļināti izpētījis un aprakstījis muižas senāko vēsturi, tās īpašnieku gaitas un pielietojumu laika gaitā, arī izklāstījis gan ēkas arhitektoniskās nianšes, gan tās interjera iezīmes, savu pētījumu balstot dažādu arhīvu materiālos.

Ārzemju pētījumu vidū var vērot retus darbus, kuri būtu fokusēti tieši uz muižu vēstures atklāšanu caur publikācijām un atmiņu stāstiem, tomēr var minēt līdzīga tipa pētījumus. 2022. gadā publicēts pētījums “Sabiedrības uztvere par mantojuma vērtībām saistībā ar globālu pieminekli Ganā: ietekme uz ilgtspējīgu mantojuma pārvaldību” (“*Community perception of heritage values regarding a global monument in Ghana: implications for sustainable heritage management*”), kurā autors pētīja vietējās sabiedrības vērtības, ar kurām tiek saistīts kultūras piemineklis Ganas Republikā, un šo vērtību ietekmi uz pieminekļa ilgtspējīgu pārvaldību (Mensah, 2022).

Pētījumā izmantotas līdzīgas pētījuma metodes kā apskatītajos citu autoru darbos, taču par novitāti uzskatāms izvēlētais pētījuma objekts.

Pētījuma mērķis un uzdevumi

Izvēlētas tēmas pētījuma mērķis ir apzināt un analizēt pieejamos tiešsaistes un analogos informācijas resursus par Kaucminde muižas pili, veikt intervijas, lai gūtu visaptverošu un padziļinātu ieskatu muižas pils vēsturē.

Izvirzītā mērķa sasniegšanai veikti sekojošie uzdevumi:

1. Teorētiskās bāzes, līdzīgu pētījumu atlase, izpēte un analīze.
2. Pētījuma metodoloģijas plānošana.
3. Digitālu un analogu publikāciju, informācijas resursu atlase, izpēte un analīze.
4. Interviju plānošana, veikšana un analīze.
5. Iegūto datu analīze un apkopošana, secinājumu izdarīšana.

Pētījuma objekts un priekšmets

Pētījuma objekts – Kaucminde muižas pils.

Pētījuma priekšmets – Kaucminde muižas pils vēsture dažādu personu atmiņās un publikācijās.

Pētījuma jautājumi

Izvirzīti sekojošie pētījuma jautājumi:

1. Kādu informāciju par Kaucminde muižas pils vēsturi iespējams iegūt no tiešsaistes un analogiem informācijas avotiem un aculiecinieku atmiņu stāstiem?
2. Kādos laika posmos iespējams aprakstīt Kaucminde muižas pils vēsturi?
3. Kā muižas pils ēka tika izmantota dažādos laika posmos?
4. Kā iezīmējas muižas pils nākotne?

Teorētiskā bāze

Pētījuma teorētiskais pamats balstīts pamatotajā teorijā. Tā ir kvalitatīva pētniecības pieeja, kas izpaužas kā teoriju ģenerēšana, izrietot no datu ieguves un analīzes paralēliem procesiem, šo procesu nepārtrauktas mijiedarbības (Urquhart et. al., 2010). Teorija ļauj izmantot lielāko daļu no atlasītās un apkopotās informācijas rezultātu atspoguļojumā, ņemot vērā autora un intervēto personu vērtību un pieredzi pienesumu teorijas formulēšanā.

Pētniecības metodes

Pētījuma datu ievākšanai izmantotas kvalitatīvās pētniecības metodes. Pirmajā pētniecības posmā apzināti un atlasīti atbilstoši elektroniskie un drukātie informācijas avoti par Kaucminde muižu, pēc tam tie analizēti un no tiem veidots hronoloģiski strukturēts muižas vēstures pārstāsts. Papildus, datu ieguvei veiktas daļēji strukturētas intervijas ar laika gaitā ar muižas pili saistītām personām.

Empīriskā bāze

Darba empīrisko bāzi veido pieejamo digitālo un analogo publikāciju analīze par muižas pils ēkas vēsturi. Analogās jeb drukātās publikācijas atlasītas no Bauskas Centrālās bibliotēkas, Kandavas Lauksaimniecības tehnikuma Saulaines teritoriālās struktūrvienības muzeja un Pilsrundāles bibliotēkas krājuma, skatīti un analizēti arī nepublicēti informācijas avoti no Saulaines tehnikuma muzeja un Rundāles pils muzeja zinātniskā arhīva krājuma. Darbā izmantotie digitālie informācijas resursi atlasīti no Latvijas Nacionālās digitālās bibliotēkas portāla "Periodika", Latvijas Nacionālās bibliotēkas digitālās kolekcijas "Zudusī Latvija", Eiropas digitālās kultūras platformas "Europeana", Nacionālā muzeju krājuma kopkataloga, tiešsaistes ziņu portāliem. Ieraksti meklēti un izskatīti arī caur meklētājprogrammu "Google", sociālajiem medijiem "Facebook" un "Flickr".

Papildus minēto publikāciju analīzei, veiktas daļēji strukturētas klātienē intervijas ar divām personām, kas dažādos laikos bijušas saistītas ar Kaucminde muižas pili. Intervēta vietējā iedzīvotāja un Saulaines Lauksaimniecības tehnikuma bijusī audzēkne Dzintra Jurka, bijušais būvdarbu vadītājs un sovhoza direktors Igns Savickis.

Darba struktūra

Bakalaura darbs sastāv no vairākām daļām – ievada, teorētiskās daļas apskata un empīriskās daļas, kur izklāstīta pētījuma metodoloģija, aprakstīti iegūtie rezultāti un to analīze,

no tiem izrietošie secinājumi. Temata aktualitāte, pētījuma problēma, mērķis un uzdevumi iezīmēti darba ievadā, līdztekus izvirzījumiem pētījuma jautājumiem un īsam teorētiskās un empīriskās daļas kopsavilkumam. Pirmajā, darba teorētiskajā nodaļā skaidroti darbā izmantotie jēdzieni un termini un izklāstīta teorija, uz kuru darbs balstīts. Otrā nodaļa atklāj izpēti pakāpes analīzi, kur minēti un aprakstīti Latvijā un ārzemēs veiktie līdzīga tipa un temata pētījumi, īsumā analizējot to mērķus, metodes, gūtos rezultātus un secinājumus. Trešajā nodaļā aprakstīts bakalaura darbam izvēlētais pētījuma dizains un izmantotās metodes. Ceturtajā nodaļā hronoloģiski strukturēti iegūtie rezultāti, izdalot tos četrās apakšnodaļās pēc aprakstītajiem laika periodiem, un pētījuma piektajā nodaļā tie salīdzināti un analizēti saistībā ar tematiski līdzīgiem pētījumiem un tajos secināto. Darba noslēgumā sniegti galvenie secinājumi, no tiem izrietošās atziņas.

Bakalaura darba beigās atrodams izmantoto informācijas avotu saraksts. Pievienotajos pielikumos atrodams: vienošanās paraugs par intervijas ierakstīšanu un izmantošanu, interviju transkripti.

1. PĒTĪJUMA TEORĒTISKAIS PAMATOJUMS

Bakalaura darba izpētes joma ir novadpētniecība, kura pamatā izpētes objekts ir darba autores dzimtā novada kultūrvēstures objekts Kaucmindes muiža. Veicot bakalaura darba izstrādi, pirmais pētījuma solis ir apskatīt un saprast darbā lietotos jēdzienus un terminus, apzinot un izpētot to skaidrojumus un definīcijas. Darba pirmajā nodaļā tiek arī apskatīta pamatotā teorija, kas izvēlēta kā pētījuma teorētiskā bāze.

1.1. Galveno jēdzienu un terminu skaidrojums

Bakalaura darba pamatā ir **novadpētniecība** jeb “lokālu teritoriju (dzimtā novada, ciema, pagasta, pilsētas utt.) izpēte un zinātne par to” (“Novadpētniecība”, 01.01.2008). Praktiski novadpētniecība izpaužas kā “sava novada pētīšana, ko veic galvenokārt ar vietējās sabiedrības spēkiem”, nozares pētīšanā “plaši izmanto lauku pētījumu metodes, intervijas, arhīvu un senu publikāciju izpēti u. c.” (“Novadpētniecība”, 01.01.2008; “Novadpētniecība”, b.g.).

Dažādos informācijas resursos iespējams sastapties ar dažādiem pētījuma objekta nosaukumiem – tiek lietots gan Kaucmindes muiža, gan Kaucmindes pils, dažos gadījumos pat Kaucmindes muižas pils. Jēdzienu “**muiža**” vienkāršā nozīmē var saprast kā “liela veca māja laukos ar tai piederošo zemi” vai “muižnieka rezidence ar saimniecības ēku kompleksu” (Buks, 28.12.2022; “Manor”, n.d.). Plašākā nozīmē ar jēdzienu var skaidrot kā “16.-17. gadsimtā [...] vasaļu valdījumā nodotie īpašumi laukos kļuva par muižām – privātiem zemes īpašumiem”, kuros krietni vēlāk “18.-19. gadsimtā tika uzceltas greznās muižu dzīvojamās ēkas, [...] muižu ēkas, dārzu plānojums, iekštelpu iekārtojums, arī mākslas priekšmeti raksturoja Eiropā valdošos mākslas un arhitektūras stilus” (“Muižas un muižniecība”, b.g.). Līdzīgi šis jēdziens skaidrots arī tiešsaistes vārdnīcā Tēzaurs, kā “feodālā zemes valdījuma saimniecisks un administratīvs centrs; šāds centrs kopā ar tam pakļauto zemnieku zemi” (“Muiža”, b.g.). Savukārt, Tēzaurā jēdziens “**pils**” skaidrots kā “monumentāla reprezentatīva rakstura, parasti grezna, celtnē” (“Pils”, b.g.). Latvijas Nacionālajā terminoloģijas portālā šim jēdzienam atrodami divi skaidrojumi. Viens no tiem saistīts ar to vēsturisko funkcionalitāti – “liela nocietināta ēka vai ēku grupa, kas senatnē kalpoja ienaidnieka atvairīšanai”; savukārt, otrs skaidrojums pili apraksta “majestātiska ēka, parasti ar apkārtēju parku, kas ir valdnieka vai bīskapa rezidence, kā arī tiek izmantota dažādām izpriecām” (“Pils”, 01.01.2008). Ņemot vērā abu terminu skaidrojumus, arī paturot prātā, ka sabiedrībā pieņemtais un visvairāk izplatītais nosaukums iekļauj jēdzienu “muiža”, turpmāk darbā, atsaucoties uz pētījuma objektu, grāfu rezidenci ar tai piederošajām saimniecības ēkām un zemi, tiks lietots vārdu savienojums “Kaucmindes muiža”.

Savukārt termins “Kaucminde muižas pils”, izmantots atsaucoties atsevišķi uz kompleksa galveno pakavveida celtni, grāfu rezidenci.

Kaucminde muižai 1998. gada nogalē piešķirts Valsts aizsargājama kultūras pieminekļa statuss, kas sniedz pamatu ar muižu saistīt arī tādus terminus kā “kultūras mantojums” un “kultūras piemineklis”. Vienkārši “**piemineklis**” skaidrojams kā “saglabājams objekts, kam ir liela nozīme kādā kultūras jomā” (“Piemineklis”, b.g.). Savukārt, jēdziens “**kultūras piemineklis**” Latvijas Nacionālajā terminoloģijas portālā skaidrots kā “teritorija, vieta, ēka, būve, priekšmets ar vēsturisku nozīmi vai saistību ar nozīmīgiem vēsturiskiem notikumiem vai personām” (“Vēstures piemineklis”, 01.01.2008.). Savukārt, “**kultūras mantojums**” būtu skaidrojams kā “fizisku priekšmetu un nemateriālu atribūtu mantojums, kas saņemts no iepriekšējām paaudzēm, tiek uzturēts un aizsargāts tagadnē un saglabāts nākamajām paaudzēm” (“Kultūras mantojums”, 20.12.2017.).

Darba empīrisko bāzi veido atmiņu stāsti un publikācijas. **Atmiņu stāsti jeb mutvārdu vēsture** tiešsaistes vārdnīcā Tēzaur aprakstīta kā process, “[..] kad studēti tiek nevis dokumenti un fakti, bet cilvēku dzīvesstāsti, cilvēku subjektīvā vēstures izjūta, tās pārdzīvojums” (“Mutvārdu vēsture”, b.g.). Bibliotēku un informācijas zinātnes tiešsaistes vārdnīcā (*Online Dictionary for Library and Information Science*, turpmāk – ODLIS) mutvārdu vēsture definēta kā “skaņas ieraksts vai transkripcija plānotai intervijai ar personu, kuras atmiņas un priekšstati par vēsturiskiem notikumiem ir saglabājami kā fonētiskais ieraksts nākamajām paaudzēm” (“B Oral history”, n.d.). Kembridžas vārdnīcā šis jēdziens īsi skaidrots kā “informācija par vēsturisku notikumu vai periodu, ko stāsta cilvēki, kuri to piedzīvojuši” (“A Oral history”, n.d.). Atmiņu stāsti palīdz iepazīt Kaucminde muižu caur dažādu personu skata punktiem un pieredzēm, tie izceļ dažādus unikālus un personīgus skatījumus uz pašu muižu un tās vēsturi.

Savukārt **publikācija** tiek skaidrota kā “[..] darbs, ko var lasīt vai citādi uztvert (grāmata, audioieraksts, video ieraksts, CD-ROM utt.), ko izdevējs izdevis pārdošanai plašai sabiedrībai, parasti vairākos eksemplāros un dažreiz vairākos izdevumos” (“Publication”, n.d.; “Publikācija”, b.g.). Pētījumā izmantotas publikācijas gan no elektroniskajiem, gan drukātajiem resursiem.

1.2. Pamatotā teorija

Par pētījuma teorētisko pamatu izvēlēta pamatotā teorija, citreiz dēvēta par datos pamatoto teoriju. Tā ir kvalitatīva pētniecības pieeja, kas izpaužas kā teoriju ģenerēšana, kas izriet no datu ieguves un analīzes paralēliem procesiem (Urquhart et. al., 2010). Teorijas ietvaros tiek pielietota induktīva pētījumu pieeja, radot jaunas teorijas no ievāktajiem datiem (Ho, & Limpaecher, 17.09.2021).

Par teorijas pamatlicējiem tik uzskatīti amerikāņu sociologi Bārnij Glāzers (*Barney Glaser*) un Anselms Strauss (*Anselm Strauss*), kuri 1967. gadā izdeva grāmatu "Discovery of Grounded Theory: Strategies for qualitative research". Autori grāmatā teoriju skaidro kā induktīvu, salīdzinošu pieeju un datus balstītu teorijas atklāšanu (Glaser & Strauss, 1967). Pamatotā teorija mudina pētniekus būt entuziastiskiem un motivētiem atrast pareizās atbildes uz pareizajiem jautājumiem, pastāvīgi iedziļināties datos un to analīzē (Pipere & Purvlīce, 2021; Sebastian, 2019). Šī nepārtrauktā pētījuma procesa mijiedarbība padara empīriskos datus pēc iespējas koncentrētākus, pastāvīgi virzoties starp ievāktajiem datiem un to analīzi (Pipere & Purvlīce, 2021).

Pēc Anitas Piperes un Baibas Purvlīces (2021) pamatotās teorijas izklāsta, pētījuma dizainu visbiežāk pielieto plaši nepētītās jomās, pētniekam pievēršoties kādam procesam ar atsevišķi nodalītiem soļiem, to cenšoties izskaidrot un izveidojot teoriju jeb izpratni par to. Autores skaidro, ka, pamatotās teorijas ietvaros, visbiežāk dati tiek iegūti caur intervijām, dažreiz lietojot arī novērojumus un dokumentu un audiovizuālo materiālu analīzi. Savukārt, ievāktos datus analizē ar nepārtrauktās salīdzinošās datu analīzes metodi, vienlaikus ievācot un analizējot datus cikliskā veidā.

Gadu laikā teorija tikusi pētīta un attīstīta dažādos veidos un virzienos, to starpā tā tikusi izdalīta dažādās perspektīvās jeb pieejās - klasiskā pamatotā teorija, interpretīvā un konstruktīvisma. Pirmā pieeja ir tradicionālā jeb klasiskā pamatotā teorija, kura apraksta Glāzera un Strausa sākotnējās idejas – radīt un izvirzīt teorijas, kuras atspoguļo datos novērotas atziņas. Klasisko pamatotās teorijas pieejas plašāku pielietojumu var novērot medicīnas nozares pētījumos, kā to aizsāka teorijas pamatlicēji ar pētījumu par sociālo mijiedarbību ar neārstējami slimiem pacientiem (Glaser & Strauss, 1967; Sebastian, 2019). Otrā pieeja, saukta par attīstīto vai interpretīvo, balstās socioloģiskā pieejā, kurā cilvēki piešķir simbolisku nozīmi sociālai saskarsmei un komunikācijai, tajā tiek vērsta uzmanība uz uzvedības un notikumu subjektīvo nozīmi, ko cilvēki veido, balstoties uz savām vērtībām un pieņēmumiem (Chun Tie et. al., 2019). Šī pieeja nosaka datu kodēšanu un analīzi trīs posmos, sākot ar atvērto kodēšanu, kur iegūtā informācija tiek sadalīta sīkās apakškategorijās, kuras pēcāk apvieno plašākās un fokusētākās kategorijās, no kurām pētnieks pēdējā posmā izvirza galveno kategoriju (Sebastian, 2019). Interpretīvā pieeja vairāk novērota socioekoloģiskajos un pedagoģiskajos pētījumos (Sebastian, 2019). Trešo, interpretīvo konstrukcionisma pieeju izveidoja un attīstīja amerikāņu socioloģe Ketlīna Čārmeza (*Kathleen Charmaz*), biežāk dēvēta un publikācijās norādīta kā Ketija Čārmeza (*Kathy Charmaz*). Šī pieeja pamatā fokusējas uz personu pētījuma tematam piešķirto jeb konstruēto nozīmi – kā cilvēki to veido (Chun Tie et. al, 2019). Uzsvars tiek arī likts uz pašu pētnieku, apzinoties viņa ietekmi uz rezultātā izveidotajām teorijām un

pieņēmumiem, kurus neapšaubāmi virza pētnieka personīgās vērtības un pieredze (Pipere & Purvlīce, 2021). Šīs pieejas datu analīzes process iekļauj divus soļos – iegūto datu vērtību atpazīšana, piešķirot tiem kodus, un organizēšana, pakārtojot retāk lietotos biežāk sastopamajiem, pieļaujot vairākas galveno kodu kategorijas, kuras tiek atlasītas vadoties pēc pētnieka uzskatiem (Charmaz, 2014). Konstruccionisma pieeju kā jaunāko un modernāko biežāk pielieto tādās pētniecības jomās kā, piemēram, digitālā arhīvniecība vai dzimumu līdztiesības (Sebastian, 2019).

Pamatotās teorijas lietojumu pozitīvi vērs vairāki to raksturojošie principi – iegūtie rezultāti atspoguļo reālās dzīves situāciju, un tie ir cieši saistīti ar pētījumā iegūtajiem datiem, kas ļauj izvairīties no apstiprinājuma kļūdas (*confirmation bias*) (Ho & Limpaecher, 17.09.2021).

Kā jau visām teorijām, arī pamatotās teorijas lietojumam ir savi ierobežojumi. Par visuzskatāmākajiem var minēt pētījumā izmantotos datus. Pamatotā teorija paredz izmantot tikai empīriskus datus, no tiem veidot savas teorijas un secinājumus, nebalstoties iepriekš vispārināmās teorijās un pieņēmumos. Savukārt šīs ģenerētās teorijas ir lielā mērā subjektīvas, autora personiskais skatījums uz dzīvi, vērtības, pieredzes un aizspriedumi, var ietekmēt kā pētījuma laikā tiek iegūti un analizēti dati ("Benefits & challenges", n.d.).

Secinājumi

Bakalaura darbā izmantoti dažādi, ar pētījuma tematu un savā starpā saistīti jēdzieni: novadpētniecība, muiža un pils, piemineklis, kultūras piemineklis un kultūras mantojums, atmiņu stāsti un publikācija. Labākai tēmas izpratnei un efektīvākai datu analīzei veikts šo jēdzienu un terminu skaidrojums. Precizēts arī darba ietvaros lietojums jēdzieniem "Kaucmindes muiža", kas attiecas uz visu plašo muižas īpašumu, un "Kaucmindes muižas pils", kas attiecināts tikai uz muižas galveno pakava formas ēku.

Pamatotā teorija bakalaura darbam izvēlēta, jo tiek apskatīta Kaucmindes muižas vēsture dažādos laika posmos, ievācot, apkopojot un analizējot datus, no tiem veidojot hronoloģisku muižas vēstures aprakstu. No minētajām teorijas pieejām darbam kā atbilstošākā izvēlēta Ketijas Čārmezas izveidotā konstruccionisma pieeja, kas ļauj teorijas ģenerēšanā izmantot lielāko daļu no apkopotās informācijas, arī ņemot vērā autora un intervēto respondentu personisko pienesumu teorijas formulēšanā.

2. IZPĒTES PAKĀPES ANALĪZE

Šajā nodaļā tiek apskatīti tematiski vai metodoloģiski līdzīgi pētījumi, kuri palīdzētu šī pētījuma darbības virzīšanā un mērķa sasniegšanā ar tajos apskatītajām teorijām, gūtajām atziņām vai aprakstītajām metodēm. Latvijas Universitātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļā iepriekš veikti plaši pētījumi novadpētniecības jomā, apskatot dažādas muižas, pilis vai citas vēsturiski un personīgi nozīmīgas ēkas dažādos Latvijas novados.

Kā vienu no līdzvērtīgiem pētījumiem var minēt Agneses Karīnas Krapšes 2023. gada bakalaura darbu “Rānavas (Depkina) muiža publikācijās un atmiņu stāstos”. Autore darbā izmantoja kontentanalīzi un intervijas informācijas iegūšanai par Rānavas muižas vēsturi. Empīrisko bāzi veidoja gan drukāti, gan elektroniski teksta informācijas avoti un attēli, un intervijas ar trīs personām, kuras ilgu laiku bija personīgi saistītas ar Rānavas muižu. Dokumentos tika meklēta un atlasīta informācija pēc atslēgas vārdiem “Rānavas muiža” un “Depkina muiža”, vēlāk to kodējot un iedalot kategorijās. Analīzes posmā, atlasītajai informācijai tika izdalītas vairākas kategorijas – laika periods, vēsturiskie notikumi, muižas izmantojums, muižas īpašnieki un tās nosaukums. Papildus kvalitatīvajai kontentanalīzei, autore veica personiskas klātienē intervijas ar trīs personām - mācītāju Ģirtu Prāmnieku un viņa sievu Annu Prāmnieci, kuri ilgu laiku bija cieši saistīti ar izpēti objektu, un muižas saimnieci Ilzi Stefaņenkovu, kura pētījuma intervijām izvēlēta un uzaicināta darba procesa laikā.

Pētījuma rezultātā muižas vēsture tika izdalīta un aprakstīta četros posmos. Pirmais izdalītais vēstures posms bija par muižas pirmsākumiem, minot pirmās ziņas, kur parādās muiža, ir tās pārdošanas liecības no 1485. gada. Šajā posmā muižas vēsturiskie procesi, īpašnieki un apkārtnē tiek aprakstīti līdz 19. gadsimta sākumam. Tiek minēts arī alternatīvā nosaukuma “Depkina muiža” pamatojums – muiža tā saukta par godu Depkinu dzimtai, kurai tā piederējusi aptuveni 40 gadus. Tālāk sākas otrais autores izdalītais posms – “Merķeļa muiža”, kas saistīts ar vēstures periodu, kad muiža piederējusi vācbaltiešu rakstniekam un publicistam Garlībam Merķelim, kurš tur nodzīvojis 42 gadus. Tiek aprakstītas Merķeļa dzīves gaitas šajā vēstures posmā, gan radošās izpausmes, gan sabiedriskās dzīves iesaiste un rūpes par muižu, tās zemi. Trešais posms hronoloģiski ataino 20. gadsimta periodu, kas saistīts ar mācību un pētījumu saimniecību “Rānava”. Saimniecības pirmajā pastāvēšanas pusē tā izmantota Latvijas Universitātes Lauksaimniecības fakultātes vajadzībām, īpašumā veicot dažādus pētījumus, darbus un mācību seminārus. Pēc Otrā pasaules kara muižā ierīkotā saimniecība izmantota dažādiem mērķiem, tur ierīkojot dažādus birojus un kantorus, arī kolhoza vadību un kases, visbeidzot to pārtaisot par dzīvokļu ēku. Pēdējais aprakstītais posms ir par mūsdienām, sākot ar

domām par muižas restaurāciju 1990. gados, līdz aprakstiem par tās telpu un apkārtnes izmantošanu laikā, kad veikts pētījums.

Pieminēt vērta arī Baibas Īvānes-Kronbergas maģistra darbu, kurā pētīta Jelgavas pilsētas bibliotēka Akadēmijas ielā 26 (2018), tas ir unikāls ar tajā izmantoto pētījuma metodi – ainavas kultūrvēsturisko lasīšanu. Pētījuma mērķis bija bibliotēkas ēkas vēstures informācijas apkopošana un analizēšana, izvērtējot iespējas to izmantot bibliotēkas identitātes nostiprināšanā. Darbs balstīts vērtību teorijā un Informācijas pasaulu teorijā. Galvenā pētniecības metode, kas izvēlēta mērķa sasniegšanai un visbiežāk izmantota vides zinātnēs, bija ainavas kultūrvēsturiskā lasīšana, kas iekļauj dokumentu analīzi, intervijas un ēkas apsekošanu. Dokumentu analīzē apskatīti un pētīti npublicēti arhīvu materiāli, attēli un fotogrāfijas, raksti periodiskajos izdevumos. Intervijas veiktas ar dažādām personām, kuras bijušas saistītas ar bibliotēku – bijušie un esošie darbinieki, ēkas bijušie iedzīvotāji un apkārtnē dzīvojošie. Savukārt ēkas apsekošana veikta ar mērķi noskaidrot informācijas pieejamību un tās nozīmi bibliotēkas identitātei un vērtībām, tā veikta kopā ar ekspertiem – Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas ekspertiem un arhitektiem Liesmu Markovu. Minētā eksperte ēkas apsekošanas laikā tika arī intervēta, tās laikā gan veidojot sarunu pēc interesējošiem jautājumiem, gan apskatot dažādus sagatavotos materiālus – fotoattēlus, ēkas plānus un citus aktuālos dokumentus. Pētījuma rezultātā izvirzīts apgalvojums – bibliotēkas ēkai, tās vēsturei un stāstiem ir iespēja kļūt par svarīgu elementu bibliotēkas identitātes veidošanā.

Pētījumi par Kaucmindes muižu, fokusējoties tieši uz tās vēsturi, īpaši caur atmiņu stāstiem, Latvijas Universitātes studējošo vidū iepriekš nav veikti. Kaucminde gan tikusi minēta citu fakultāšu atsevišķos bakalaura un maģistra darbos gan Mājturības semināra kontekstā, gan saistībā ar muižas zemi un parku. Piemēram, Vineta Vilcāne 2015. gadā aizstāvējusi savu maģistra darbu “Mājturības kultūra Latvijā: Kaucmindes Mājturības semināra piemērs”, kurā pirmo reizi skatīta mājturības kultūras vēsture un attīstība Latvijā 20. gadsimta pirmajā pusē, tieši fokusējoties uz Kaucmindes muižā pastāvējušo mācību iestādi.

Izcelt noteikti vērta arī 1999. gada monogrāfiju “Kaucmindes muiža”, kurā autors Imants Lancmanis izsmēloši un pamatoti aprakstījis Kaucmindes muižas vēsturi, sākot no tās senākajiem laikiem līdz pat grāmatas izdošanas gadam. Izdevumā arī sīki apspriestas dažādas arhitektūras nianse un dizaina elementi, saistot tos ar dažādos laikos veiktām pārmaiņām un arhitektiem, kuri tās veikuši, aprakstīts arī muižas kopējais ansamblis, ar tajā ietilpstošajām saimniecības ēkām, dārzu un ainavu parku. Autors savu darbu balstījis uz materiāliem no Latvijas Valsts vēstures arhīva, ārzemju (galvenokārt Vācijas) arhīviem, pēdējo īpašnieku grāfu fon der Pāleni arhīva un Rundāles pils muzeja zinātniskā arhīva.

Fragmentāri Kaucmindes muiža aprakstīta dažādās atmiņu stāstu publikācijās. Piemēram, Aelitas Ramanes 2021. gada “Atmiņu upe plūst” iekļautajā stāstā par Kaucmindes Mājturības skolas absolventi, Artūra Apiņa “Tēvzemes arāju cilts” sējumos apkopotos aprakstus par Saulaines Lauksaimniecības tehnikuma laiku. Arī apjomīgais darbs no kaucmindietes Marijas Ozoliņas-Ķeņģes un līdzautoras Ineses Auziņas-Smith “Kaucmindes Mājturības seminārs un Latvijas Mājturības institūts” (1989), kurā autores vairāk kā 300 lappusēs apkopojušas dažādus atmiņu stāstus no absolventēm un to sarakstus, faktus par Kaucmindes Mājturības semināra programmu, līdzekļiem un iestāšanās noteikumiem, mācībspēkiem, pazīšanās zīmēm un tradīcijām. Īss faktoloģisks apraksts par Kaucmindes muižas vēsturi un arhitektūru ar fotofīksācijām pieejams arī fotogrāfa un kultūras pieminekļu pētnieka Vitolda Mašnovska enciklopēdiju sērijas “Muižas Latvijā” otrajā daļā (2019).

Atrodams ierobežots daudzums ārzemju pētījumu, kas veikti novadpētniecības nozarē, konkrēti pētot muižas, pilis vai citas nozīmīgas ēkas vēsturi caur publikācijām un atmiņu stāstiem. Lielākoties pētījumu ar šāda veida pētījuma objektiem ir mērķēti skaidrot cita veida problēmas, piemēram, saistot tos ar kādiem mūsdienu informācijas tehnoloģiju risinājumiem, aprakstot plašāka reģiona arhitektūru vai tās nozīmi politikā vai militārajā sfērā. Tomēr kā līdzīga tipa pētījumu var minēt Džastisa Mensas (*Justice Mensah*) 2022. gadā publicēto pētījumu “Sabiedrības uztvere par mantojuma vērtībām saistībā ar globālu pieminekli Ganā: ietekme uz ilgtspējīgu mantojuma pārvaldību” (“*Community perception of heritage values regarding a global monument in Ghana: implications for sustainable heritage management*”), kurā autors pētīja vērtības, ar kurām vietējai sabiedrībai saistās kultūras piemineklis Ganas Republikā, un to ietekmi uz šī pieminekļa ilgtspējīgu pārvaldību. Pētījuma gaitā tika ievāktas intervijas un veiktas fokusgrupu diskusijas ar vietējās sabiedrības pārstāvjiem un Muzeju un pieminekļu pārvaldes darbiniekiem konkrētajā kultūras mantojuma vietā. Iegūtie rezultāti tika aprakstīti vairākos aspektos, iedalot respondentu izpratni par mantojuma konceptu, simbolisko, vēsturisko, informacionālo, estētisko un ekonomisko vērtību un mantojuma pieminekļa pārvaldību, katrā apakšnodaļā analizējot iegūtos datus no intervijām un literatūras. Tika secināts, ka vietējā sabiedrībā piemineklim piešķir visas minētās vērtības, tomēr tam izrādīja tikai nelielu piesaisti, ko skaidroja ierobežotās iespējas piedalīties vietas pārvaldībā. Pētījumā arī apgalvots, ka “globālā mantojuma vietu pārvaldībai nevajadzētu būt elitārai orientācijas un rakstura ziņā. Tai būtu jāievēro sabiedrības līdzdalības princips iekļaujošai attīstībai” (Mensah, 2022, p. 357).

Tāpat kā līdzīgu ārzemēs veiktu pētījumu var minēt Belindas Mitčelas (*Belinda Mitchell*) un Kārenas Fīlderis (*Karen Fielder*) 2018. gada pētījumu “Muižas lieta” (“*Matter of the manor*”), kur autores ar gadījuma izpēti palīdzību mērķēja izpētīt vēsturisko interjeru jeb

telpu iekšējo iekārtojumu prakses attēlojumu un to radītās pārdomas. Kā gadījuma izpētes pētījuma objekts tika izvirzīta Vaimeringas muiža (*Wymering Manor*), kura celta 16. gadsimta 80. gados, tikusi izmantota kā mājvieta un mācību iestāde, bet 2006. gadā pamesta. Muiža jau sākusi pamazām brukt, kad vietējā sabiedrība dažus gadus vēlāk izveidoja uzņēmumu apvienību un muižu atpirka, lai to saglabātu. Pētījuma rezultāts atspoguļots dažādu ilustratīvu materiālu un aprakstu formā, kuros attēlots vēsturiskais muižas interjers un muižā mitušo cilvēku stāsti.

Secinājumi

Kopumā var secināt, ka novadpētniecība ir pietiekami populāra izpētes joma Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes studentu noslēguma darbos. Vērojams, ka plaši pētītas dažādas muižas, pilis vai citas kultūrvēsturiski nozīmīgas vietas caur mutvārdu vēsturi un dažādām publikācijām. Konkrētā pētījuma objekts, Kaucmindes muiža, Latvijas Universitātes studentu vidū nav plaši pētīts, tomēr dažādi autori ir izdevuši atsevišķas publikācijas par muižu, to starpā biežāk sastopamās ir atmiņu stāstu apkopojumi par kādu laika periodu muižas vēsturē.

Ārzemju pētījumu vidū nevar novērot daudz pētījumus, kuri būtu fokusēti tieši uz muižu vēstures atklāšanu līdzīgi kā šajā pētījumā paredzēts. Lielākoties šie pētījumi fokusējas uz kultūrvēsturisku vietu vai objektu pētniecību saistībā ar kādu citu jomu, piemēram, ilgtspējīgu darbību vai interjera izpēti.

3. PĒTĪJUMA METODOLOĢIJA

Bakalaura darba pētījums par Kaucmindes muižas pils vēstures izpēti caur atmiņu stāstiem un publikācijām uzskatāms par kvalitatīvu pētījumu. Sekojoši, kā piemērotākās datu ieguves metodes izvēlētas kvalitatīvas stratēģijas metodes – dokumentu analīze un intervijas. Dokumentu analīze izvēlēta kā primārā pētījuma metode, ar tās palīdzību iegūstot primāros un plašāka spektra datus. Mutvārdu intervijas izvēlētas kā papildinoša metode, kas ļauj papildināt un izvērst pirmajā pētniecības posmā iegūtos datus, tiem piešķirot arī savu personiskumu un skatu uz unikālo pieredzi.

3.1. Dokumentu analīze

Dokumentu analīzi var uzskatīt gan par kvalitatīvu, gan kvantitatīvu metodi, konkrētā pētījuma ietvaros tā izmantota kā kvalitatīva metode, koncentrējoties vairāk uz teksta saturu un tajā sastopamo tēmu izziņu un analīzi (Pipere, 2021).

Konkrētā pētījuma tēma paredz vēstures izpēti publikācijās un atmiņu stāstos, tāpēc šajā gadījumā publikācijas, kā visplašākās un izsmelšākās liecības, tiek uzskatītas par galveno informācijas avotu vēstures izpētei, to analīze kā atbilstošākā metode. Dokumentu analīzes procesā dati tiek ievākti no dažādu veidu publikācijām, šī pētījuma ietvaros tiek iekļautas monogrāfijas, periodiskie izdevumi, tiešsaistes publikācijas.

Metodes ietvaros iespējams pētīt primāros dokumentus, kuru autori bijuši liecinieki pētāmajiem notikumiem, vai sekundāros dokumentus, kuru autori nav bijuši liecinieki notikumiem, bet par tiem uzzinājuši caur citiem informācijas kanāliem, piemēram, lasot primāros dokumentus vai intervējot to autorus (Pipere, 2021). Pētījuma izlases kopumu veido gan primārie, gan sekundārie dokumenti, analizējot atmiņu stāstu publikācijas un apskatot literatūras un citu dokumentu analīzes pētījumus.

Par visām pētījuma kopas vienībām jeb ģenerālo kopu var uzskatīt visus dokumentus (monogrāfijas, raksti periodiskajos izdevumos vai atsevišķi raksti tīmeklī), kur minēta vai kādā mērā aprakstīta Kaucmindes muiža. Izvēlēts nevarbūtiskās izlases paveids – mērķa jeb tipisko gadījumu izlase, kur empīrisko bāzi veido gan digitālie, gan analogie dokumenti, kuri atlasīti pēc pieejamības principa. Drukātie izdevumi un informācijas avoti tika iegūti no vietējo institūciju krājumiem – Bauskas Centrālās bibliotēkas, Kandavas Lauksaimniecības tehnikuma Saulaines teritoriālās struktūrvienības muzeja un Pilsrundāles bibliotēkas. No Saulaines tehnikuma muzeja un Rundāles pils muzeja zinātniskā arhīva krājuma skatīti un analizēti arī nepublicēti informācijas avoti, to starpā iepriekš veiktas izpētes pieraksti, interviju un atmiņu stāstu piezīmes par Kaucmindes muižu. Informācijas resursi pēc iespējām tika saņemti

līdzņemšanai, apstrādāt un analizēt vēlāk, taču atsevišķi tika skatīti un analizēti uz vietas. Atsevišķi materiāli iegūti arī no vietējo iedzīvotāju personiskajiem krājumiem, tos nofotografējot vai digitizējot, tie iekļāva dažādas fotogrāfijas, laikrakstu izgriezumus un brošūras. Elektroniskie informācijas resursi atlasīti un izgūti no Latvijas Nacionālās digitālās bibliotēkas portāla “Periodika”, Latvijas Nacionālās bibliotēkas digitālās kolekcijas “Zudusi Latvija”, Eiropas digitālās kultūras platformas “Europeana”, Nacionālā muzeju krājuma kopkataloga un tiešsaistes ziņu portāliem. Ieraksti meklēti un izskatīti arī caur meklētājprogrammu “Google” un sociālajiem medijiem “Facebook” un “Flickr”. Meklēšanā pielietota vienkāršā un paplašinātā meklēšana, izmantojot atslēgas vārdus “Kaucminde”, “Kautzmünde”, “Kaucminde muiža”, “Kaucminde pils”, “Saulaine”, “Saulaines tehnikums”, “Saulaines sovhoztehnikums”, “PII Mārpuķīte”.

Uzsākot dokumentu analīzes procesu, ātri vien varēja izdalīt četras lielas kategorijas, kā grupēt iegūtos rezultātus. Iegūtie dati un informācija iedalīta šajās kategorijās, vadoties pēc laika periodiem, kurus apraksta atrastā informācija – “Muižas pirmsākumi”, “Kaucminde Mājturības skola un seminārs”, “Juku laiki” un “Mūsdienas”. Tālāk informācija iedalīta vairākās apakškategorijās, attiecīgi saistot ar kādiem konkrētākiem procesiem un notikumiem izdalītajos lielajos laika posmos.

Apstrādes procesā veikta nepārtrauktā salīdzinošā analīze, kuras ietvaros iegūtie dati pastāvīgi salīdzināti jeb iegūtā informācija no vairākiem avotiem salīdzināta un analizēta savstarpējā kontekstā, datiem vienam otru papildinot, skaidrojot vai kontrastējot, veidojot pilnīgāku vēstures apskatu. Atlasītā un apstrādātā informācija no avotiem pēcāk aprakstīta katras lielās kategorijas ietvaros, kas pētījumā atspoguļota 4. nodaļā “Rezultāti”, to salīdzinot arī ar iegūto informāciju no veiktajām intervijām.

3.2. Intervija

Intervija ir plaši izmantota kvalitatīvo datu ieguves metode, kur intervētājs iegūst pētījuma datus, veicinot sarunu caur jautājumu uzdošanu. Kā pamato A. Pipere (2021), to var iedalīt pēc vairākiem kritērijiem, galvenokārt izdalot trīs svarīgākos – distance, intervējamo skaits un strukturētība. Distances kritērijs attiecināms uz attālumu starp intervētāju un sarunas partneri, kur izdalītas personīgās klātienes intervijas vai attālinātās jeb neklātienes, saziņu veicot ar dažādiem tehniskiem palīgriekšņiem, piemēram, pa telefonu vai pastu, vai caur internetu. Intervējamo skaits arī tiek izdalīts divās kategorijās, nosaucot individuālās vai grupas intervijas jeb fokusgrupas. Savukārt, pēc strukturētības līmeņa Pipere apraksta trīs veida intervijas, izdalot nestrukturētās jeb atvērtās intervijas, kurām iepriekš jautājumi netiek sagatavoti un saruna tiek vadīta ar improvizācijas elementu, daļēji strukturētās, kuras vada intervētājs ar

iepriekš sagatavotiem jautājumiem, taču pie tiem stingri nepieturas un atļauj sarunai no tiem plūst brīvi, un strukturētās jeb standartizētās intervijas, kurās stingri pieturas pie sagatavotajiem jautājumiem un uzstāj uz sarunas plānoto struktūru (Pipere, 2021).

Tīgana Džordža (*Tegan George*) interviju strukturētības līmeņus apraksta sīkāk, skaidrojot pētījuma modeļus, kas piemēroti katra interviju tipa izmantošanai. Piemēram, strukturētā intervijā respondentam tiek piedāvāti noteiktā secībā iepriekš sagatavoti jautājumi, biežāk tie ir dihotomi vai tiek piedāvāti vairāki atbilžu varianti. Šāda veida intervija ir piemērotākā kvantitatīva dizaina pētījumam, kurā iegūtos datus var savstarpēji salīdzināt un tiem ir augsta uzticamība, taču ir ierobežots izpētes loks un informāciju nav iespējams precizēt (George, 22.06.2023). Savukārt, nestrukturētu interviju Džordža apraksta kā elastīgāko no izdalītajiem interviju veidiem, piemērotu kvalitatīviem pētījumiem, kur intervētājs jautājumus un to secību balsta respondenta atbildēs, radot iespēju izziņāt pētāmo tematu pēc iespējas detalizētāk. Daļēji strukturētā intervija ir abu iepriekš minēto sajaukums. Daļa jautājumu tiek sagatavoti un viegli strukturēti iepriekš, taču to secība nav noteikta un var mainīties intervijas gaitā, tāpat var rasties jauni, precizējoši jautājumi. Gan Džordža, gan Pipere atzīmē, ka daļēji strukturētās intervijas nodrošina līdzsvaru starp elastīgu struktūru, mainot jautājumu secību pēc nepieciešamības, atvērtību un pieturēšanos pie kāda noteikta tematiska plāna (George, 22.06.2023; Pipere, 2021).

Kaucminde muižas dažādo vēstures posmu dziļākai izziņāšanai izvēlēts veikt daļēji strukturētas, individuālas intervijas ar personām, kas dažādos laikos bijušas saistītas ar muižu. Pētījuma metode izvēlēta, jo atmiņu stāstu izziņāšana caur intervijām palīdz atklāt subjektīvus vēstures posmu pārdzīvojumus, sniedz iespēju tos sarunas laikā precizēt. Ar interviju palīdzību iespējams arī konkretizēt notikumus, par kuriem nav plaši pieejamas informācijas aplūkotajās un pētītajās publikācijās.

Pirms interviju cikla veikta muižas vēsturisko liecību izpēte jeb publikāciju analīze, lai gūtu priekšstatu un padziļinātāku ieskatu tās vēsturē, lai varētu sagatavot izsmeļošus un izziņošus jautājumus, arī šaurākus nišas jautājumus, kuri radās pēc literatūras analīzes. Iepriekšējā izpēte arī ļāva labāk saprast, kuras personas vislabāk atlasīt un aicināt uz intervijām, par kādām tēmām būtu nepieciešams taujāt vairāk.

Pētījuma ietvaros intervijas veiktas ar: vietējo iedzīvotāju un Saulaines Lauksaimniecības tehnikuma bijušo audzēkni Dzintru Jurku un bijušo sovhoza, paju sabiedrības un kooperatīva direktoru Ignu Savicki. Konkrētās personas intervijām izvēlētas, lai gūtu labāku un personiskāku ieskatu Kaucminde muižas vēstures posmos, kuri publikācijās atspoguļoti ļoti ierobežoti.

Dzintra Jurka mācījies Saulaines Lauksaimniecības tehnikumā no 1961. gada līdz 1966. gadam, visu mūžu nodzīvojusi Saulaines ciematā, pavisam netālu no Kaucminde muižas. Intervija ar Dzintru noritēja nedaudz vairāk kā 2,5 stundas, kuru laikā kundze pārstāstīja mācību laikā piedzīvoto, skolas darbus un praksi, ekskursijas un balles, stāstīja arī par skolas biedriem un mācītspēkiem, nedaudz arī minēts par laiku pirms mācībām un pēc tām.

Igns Savickis, bijušais šoferis, būvdarbu vadītājs un direktora vietnieks saimnieciskajā jomā, strādājis Kaucmindē sākot no 1971. gada līdz saimniecība tika likvidēta un muiža privatizēta 90. gados. Intervija ar Ignu noritēja aptuveni stundu, sarunā vairāk atklāta muižas vēsture saistībā ar respondentu tā laika profesionālo ievirzi un interesēm – muižas izskatu, restaurācijas un citiem būvdarbiem, labiekārtošanas un glābšanas darbiem, aptverts nedaudz arī par tā laika saimnieciskajām norisēm muižas saimniecībā.

Visas intervijas veiktas 2024. gada aprīlī, respondentu mājās. Pirms katras intervijas notika vienošanās par tās vietu un laiku, ierakstīšanu un iespējām pēc nepieciešamības noteiktu informāciju pētījumā neiekļaut. Ar katru respondentu noslēgta rakstiska vienošanās par interviju ierakstīšanu un tajā iegūto datu izmantošanu bakalaura darbā. Neviens no respondentiem neizteica nepieciešamību kādu atklāto informāciju neiekļaut pētījumā. Rakstiskās vienošanās paraugs aizgūts no Agneses Karīnas Krapšes 2023. gada bakalaura darba (*sk. 1. pielik.*).

4. REZULTĀTI

Kaucminde muižas pils, sabiedrībā saukta arī vienkārši par Kaucminde muižu vai Kaucminde pili, atrodas Bauskas novada, Rundāles pagasta Saulaines ciematā, pāris kilometrus no Bauskas pilsētas robežas. Muižas nosaukums, kādreiz arī pašas apdzīvotās vietas jeb muižas centra nosaukums, cēlies no ciematam cauri tekošās Kauces upītes nosaukuma.

Kopš 1998. gada muižas pilij un to ieskaujošajam ainavu parkam piešķirts Valsts nozīmes aizsargājama kultūras pieminekļa statuss. Pati pils ir 0,171 ha liela pakavveida ēka, to ieskauj vairāk kā 11 ha plašs ainavu parks. Kungu māja jeb ansambļa centrālā ēka ir trīs stāvus augsta, tai pievienotie sānu korpusi izbūvēti divos stāvos.

Vēsturiski izmantota gan kā īslaicīga, gan pastāvīga dzīvesvieta, gan dažādu mācību iestāžu vajadzībām, izmantota arī dažādiem sadzīviskiem un kultūras nolūkiem, piemēram, kino, pastam un ciemata veikalam. Vadoties pēc muižas pilij laika griežos piemērotā pielietojuma, Kaucminde vēstures pārstāsts atspoguļots četros laika posmos, tajos izdalot galvenos notikumus. Rezultāti apkopoti no drukātām un tiešsaistes publikācijām, papildināti ar interviju fragmentiem.

4.1. Muižas pirmsākumi, 1684 – 1920

Pašas senākās ziņas, kuras varētu saistīt ar Kaucminde muižu un tās zemi, stāsta par ordeņmestra Johana fon Mengdena-Osthofa lēmumu 1469. gadā izlēnot zemes gabalu Andreasam Ksaveram, šis zemes gabals tradicionāli tiek saistīts ar Kaucminde īpašumu (Lancmanis, 1999, 3. lpp.). Nepilnu gadsimtu vēlāk, 16. gadsimta pirmajā pusē, Livonijas ordeņmestrs Volters fon Pletenbergs ar Kaucminde muižu saistīto zemi izlēnoja Tomasam Benekenam, kura dzimtas pārstāvji šo zemes īpašumu bieži ieķīlājuši vai atsevišķas daļas pārdevuši (Lancmanis, 1999, 3. lpp.). Līdzīgi, mestrs Volters fon Pletenbergs 1513. gadā izlēnojis bruņiniekam Martinam Šultem Īslīces muižas zemes platību (Lancmanis, 1999, 3. lpp.; Mašnovskis, 2019, 209. lpp.). Īslīces muiža, ar tai piederošajām zemes platībām un ietilpstošajiem citiem īpašumiem, tika vairākkārt mantota Šultes dzimtas vecāko dēlu rokās līdz piecas paaudzes vēlāk, 1684. gadā, Hermanis Ernsts fon Šulte mantotajai Īslīcei klāt piepirka Kaucminde muižu, kura citviet senākajos dokumentos apzīmēta kā Mazīslīce (Lancmanis, 1999, 3.-4. lpp.).

Kara, mēra un dažādu citu ekonomisku apsvērumu dēļ, 17. un 18. gadsimta laikā Kaucminde bieži tikusi ieķīlāta, tās īpašniekiem uzkrājušies parādi, līdz 1753. gadā Īslīce un Kaucminde tika pārdotas Dobeles hauptmanim Johanam Ernstam fon Šepingam (Lancmanis, 1999, 4. lpp.; Mašnovskis, 2019, 209. lpp.). Īpašumu pēc fon Šepinga mantoja viņa vienīgā

meita, Juliana Anna Elīzabete, kura ar vīru un sekojošo muižas īpašumu saimnieku, Krievijas armijas majoru baronu Pēteri fon der Pāleni, Kaucmindē dzīvojuši jau pirms tās mantošanas (Lancmanis, 1999, 5. lpp.; Mašnovskis, 2019, 209. lpp.). 1770. gados muižā dzimuši pāra pirmie trīs bērni, pēc tā, ap 1777. gadu, ģimene īslaicīgi no muižas izvākusies, domājams tās jaunās dzīvojamās ēkas celtniecības laikā, ko varētu attiecināt uz 1780. gadiem (sk. 4.1. att.; Lancmanis, 1999, 5. lpp.). Pieņemts, ka 18. gadsimta 80. gados tapis arī pārējais muižas ansamblis un dārznieka Kristofa Savicka veidotais dārzs (Lancmanis, 1999, 5. lpp.; Mašnovskis, 2019, 209. lpp.).

4.1. att. Kaucmindes pils pirms pārbūves 20. gs. sāk., pagalma fasāde (Kļaviņš, 1967)

Grāfs Pēteris fon der Pālenis kopā ar sievu sastādītajos testamentos savos īpašumos Kaucmindē, Iecavā un Kalnamuižā jeb Tērvetē izveidoja fideikomissus (“mantojuma nodevēja rīkojums mantniekam par kāda mantojama īpašuma (to arī sauc par fideikomisu) nodošanu trešai personai” (“Fideikomiss”, b.g.)), kas nodrošināja īpašumu palikšanu dzimtā (Lancmanis, 1999, 5. lpp.). Pavisam kopā fon der Pāleni laikā fideikomissam bija seši īpašnieki, šo līniju aizsāka pirmais dzimtas īpašnieks Pēteris.

Pēc tēva nāves, Kaucmindē mantojumā saņēma Pētera vecākais dēls, krievu kavalērijas ģenerālis, Pauls Karls Ernsts fon der Pālenis, kurš, savukārt, muižas īpašumu atstāja savam vienīgajam dēlam Nikolajam (Lancmanis, 1999, 6. lpp.).

Par Nikolaja fon der Pālena laiku muižā un viņa saistību ar to ir maz zināms, tomēr domājams, ka Kaucmindē īpašnieks reizēm ieradās medībās (Lancmanis, 1999, 6. lpp.). Kā nākamais īpašuma saimnieks tika izraudzīts Nikolaja tēva brālis grāfs Johans fon der Pālenis,

kurš muižā arī mira, atstājot to savam dēlam, Krievijas gvardes pulkvedim Pēterim Karlam Johanam (Lancmanis, 1999, 7. lpp.).

Iepriekšējie saimnieki Kaucmindes muižas īpašumu, šķietams, nav uztvēruši par savas pastāvīgās mājvietas vērtu un ilgstoši nav uzturējušies. Kā aprakstījis I. Lancmanis (1999), piektais fideikomisa īpašnieks mantoto saimniecību saņēma ļoti sliktā, nolaistā stāvoklī, kas raisīja uzsākt plašus labiekārtošanas un remonta darbus galvenajā muižas pils ēkā un pārējās saimniecības ēkās. Pēteris bijis “labs saimnieks un strauji pacēla nolaistās muižas ienākumus, kas pašā pirmajā laikā neienesā vairāk par tūkstoš rubļiem gadā” (Lancmanis, 1999, 7. lpp.). Grāfs Pēteris kopā ar sievu Luīzi apglabāti muižas parkā, viņu kapa vieta muižas teritorijā atrodama vēl mūsdienās.

Kā pēdējais fon der Pāleni dzimtas pārstāvis, 1907. gadā muižas pili un tās saimniecību mantoja Pauls Pēteris Ādolfs fon der Pālens, kurš ilgāku laiku ieņēma Bauskas apriņķa muižniecības maršala amatu, vēlāk bijis Krievijas Valsts domes loceklis un, visbeidzot, pēdējais Kurzemes bruņniecības zemes pilnvarotais (Lancmanis, 1999, 7. lpp.). Pēdējā nozīmīgā muižas pils pārbūve notikusi šī īpašnieka, pēdējā grāfa fon der Pālena laikā. Plaši sastopamas ziņas, ka 1905. gada revolūcijas laikā starp daudzām Bauskas apriņķa muižām Kaucminde cietusi postījumus, taču, kā apliecina mākslas vēsturnieks Lancmanis (1999, 8. lpp.), šis pieņēmums ir nepatiess. Šajā laikā veiktie būvdarbi nav bijuši saistīti ar nemieru postījumiem, bet gan ar personīgo vēlmi paplašināt dzīvojamās telpas. Īpašnieku ģimenes lielās saimes ērtākai izmitināšanai un ēkas izmantošanai, neizmainot tās stilu, tika lemts par galvenās pamatēkas apvienošanu ar sānu korpusiem (sk. 4.2. att.). Pārbūves iecerī īstenoja arhitekts Leo Reinīrs laika posmā no 1909. līdz 1912. gadam, ar vācu būvmeistara Ārendsa un latviešu mūrnieka Pelēķa palīdzību, izveidojot tās nu jau ikonisko pakavveida formu (Lancmanis, 1999, 9. lpp.). Vērts minēt, ka revolūcijas laikam piederošajos nemieros un streikos nepiedalījās neviens no muižas saimes, jo grāfs par miera uzturēšanu apsollījis “vienu mēru miežu katrai ģimenei”, kas sliktās ražas gadā bijis ļoti labs piedāvājums (Baltais, b.g.).

4.2.att. Skats uz Kaucmindes pils pagalma fasādi, 20.gs. sāk (BNM 30835)

Pils celta agrīnā klasicisma stilā, kaut kādā mērā to saistot ar Kurzemes hercoga Pētera galma arhitektu Severīnu Jensenu. I. Lancmanis (1999, 15. lpp.) apgalvo, ka tā visdrīzāk tapusi pēc arhitekta meta, tomēr pieļauj arī nelielu iespēju, ka pili cēlis kāds vietējais meistars, iedvesmojoties no Jensena celtajām ēkām, kurš līdzīgu ēku izvietojumu puslokā bija izpildījis netālajā Rundāles pils ansamblī. Fasādes sākotnējais krāsojums bijis dzeltens, akcentējot visas no pamatplaknes izvirzītās detaļas baltas, tomēr vēlākos laikos fotogrāfijās ēkai vērojams tumšāks tonis, tā kādreiz tikusi krāsota gan tumši sarkanos, gan vēlāk rozā toņos (Lancmanis, 1999, 14. lpp.). Jumta segums laika gaitā pēc vairākkārtējām pārbūvēm mainījies. Kā iespējams pirmais jumta klājums pilij bijis krāsota dzelzs skārda loksnes, ko vēlāk L. Reinīra pārbūves ietvaros nomainīja uz sīku keramikas mēlišu pārklāju (Lancmanis, 1999, 15. lpp.). Igna Savicka atmiņu stāstā šis segums raksturots kā “zvīņu veida dakstiņi”.

Muižas pils centrālā ēka slejas 18 metru augstumā un ir nepilnus 29 metrus gara, I. Lancmanis tās izskatu apraksta pietiekami izsmeļoši

Šī deviņu aiļu asu garā būve pagalma fasādē vertikāli sadalīta trīs daļās - centru akcentē četru korintisku kolonnu portiks, kas nolikts priekšā rīzalītam ar sešiem tā paša ordera pilastriem; fasādes pamatplaknei pieder tikai malējās divas assis. Otrā un trešā stāva logi ar apmetumā izveidota pildina starpniecību apvienoti vienā blokā un guldīti lēzenā plaknes iedziļinājumā. Pateicoties tam, fasādes abās malās starp pēdējo un priekšpēdējo logu optiski it kā izveidojas lizēna, tādējādi turpinot fasādes kompozicionālā sprieguma samazināšanos no centra uz malām pēc principa: kolonna - pilastrs - lizēna. Portiks nes atiku ar barokāli izliektu frontonu, kurā ievietots pusloka logs vienīgais vecās kungu mājas fasādes elements, kas radies vēlāk, domājams, 19. gadsimta vidus pārbūves laikā (Lancmanis, 1999, 14. lpp.).

I. Lancmanis muižas pils interjeru apraksta kā “stingras, muzeālas klasicisma, ampīra un bīdermeijera mēbeļu grupas ar stilistiski piemērotām lustrām, svečturiem un dekoratīvām

vāzēm. Neapšaubāmi, šajā laikā tapis arī bibliotēkas iekārtojums ar bērzkoka skapiem bīdermeijera stilizācijā” (Lancmanis, 1999, 9. lpp.).

Muižas pils iekšpagalms bija līdzens, atsevišķās fotogrāfijās vērojams pretī galvenajai ieejai nelielas puķu dobes ar apstādījumiem. Pretī ziemeļu spārnam liels osis, apkārt iekšpagalmam un gar piebraucamo ceļu no dīķiem sākotnēji veidota sētiņa no bērziem (sk. 4.2. att.). Vēlāk ceļu, kas veda pāri uzbērumam starp diviem dīķiem pils ainavu parkā un uz pili, iezgoja nelieli granīta stabiņi, kuri savienoti ar smagnējām, apļveida ampīra stila ķēdēm.

Rundāles pils muzeja zinātniskā arhīvā esošās vizuālās liecības no Grāfu fon der Pāleni dzimtas arhīva liecina, ka 19. gadsimta beigās parka pusē esošajai balkona terasei sākotnēji bijušas vienas, centrālās kāpnes ar lejasdaļā paplašinātu noeju, kuru pakājē bijuši soliņi. Pašu balkona terasi norobežoja balustrāde jeb horizontālas virpotas koka margas, bet gar sienām, tā pat kā iekšpagalma pusē, bijuši vītenaugi. Tomēr vēlāku laiku liecības norāda, ka jau 20. gadsimta sākumā, taču pirms pamatēkas apvienošanas ar sānu korpusiem, veikta pārbūve, un parka puses balkona kāpnes no centrālās pozīcijas izbūvētas gar abām malām ar mūra margām, norobežojošo margu vietā terasei jau vērojams noslēgtas sienas norobežojums (sk. 4.3. att.).

4.3. att. **Kaucmīdes (Saulaines) pils** (“Zudusi Latvija”, 192?)

Kaucmīdes pils abi sānu korpusi kalpojuši atsevišķām vajadzībām. Labajā spārnā bija ierīkots stallis, savukārt kreisajā bijusi labības klēts, korpusu galu divstāvu ēkas daļa izmantota kalpotāju dzīvošanai un vajadzībām.

Nedaudz mazāk kā pusotra tūkstoša hektāru lielās muižas saimniecības ansamblī piederēja parks aiz muižas pils un ainavu parks tās priekšpusē, aptverot Kauces upītes gravu, arī vairākas netālu esošas saimniecības ēkas – laidaru, smēdi, vairākas kalpotāju dzīvojamās

mājas, klēti, ratnīcu, riju, zirgu stalli, cūku un putnu kūtis (Lancmanis, 1999, 10. lpp.; Zarāns, 2006, 116. lpp.). Muižas parks plešas 11,2 ha platībā, aizņemot nelielu, tā vecāko daļu pils aizmugurē un jaunāko, 19. gadsimtā veidoto ainavu parku, gar Kauces upīti. Kā minēts, plašo saimniecības ēku izbūvi var attiecināt uz piektā fideikomisa īpašnieka laiku, 19. gadsimta otrajā pusē.

Pirmā pasaules kara laikā fon der Pāleni ģimene muižu pameta. Ēka cieta lielus zaudējumus, tā tika izpostīta un izārdīta ārēji, paliekot bez logiem, durvīm un jumta daļām, kuras bija taisītas no vara skārda. Cieta arī muižas pilī palikušās fon der Pāleni ģimenes neaizvestās vērtības, to skaitā, piemēram, tika izvests gandrīz viss muižas bibliotēkas krājums (Lancmanis, 1999, 9. lpp.).

Pēc kara Kaucmindes muiža, kopā ar tai piederošām mazajām muižām, 1920. gadā pārņemta jaunizveidotās Latvijas valsts pārziņā, balstoties uz faktu, ka “grāfs Pālens nav zināms un arī nav atstājis tiesiski likumīgu savas mantas un īpašuma pārvaldītāju” (Lancmanis, 1999, 9.-10. lpp). Imants Lancmanis savā grāmatā (1999, 10. lpp.) gan apgalvo, ka muižas pārņemšana bijis politisks gājiens, jo grāfs fon der Pālens tolaik atradies ārzemēs un cīnījies par bruņniecības kustamo īpašumu saglabāšanu.

4.2. Kaucmindes Mājturības skola un seminārs, 1922 – 1944

1906. gadā dibināta Rīgas Lauksaimniecības biedrība, vēlāk, 1920. gadā, pārdēvēta par Latvijas Lauksaimniecības centrālbiedrību (turpmāk LLC), kas par savu pienākumu uztvērusi rūpes par lauku jaunatnes izglītību un speciālistu sagatavošanu lauksaimniecības un mājāsaimniecības nozarēs (Buks, 04.02.2012; Ozoliņa-Keņģe & Auziņa-Smith, 1989). 1922. gadā Latvijas Zemkopības ministrija nolēma Kaucmindes muižu uz 18 gadiem iznomāt LLC vajadzībām – mājturības skolas ierīkošanai, kura ver durvis jau 1923. gada 29. janvārī (Lancmanis, 1999, 11. lpp.; Ozoliņa-Keņģe & Auziņa-Smith, 1989).

LLC Kaucmindē ierīkoja divas atsevišķas mājturības mācību iestādes – Mājturības skolu un Mājturības semināru (Osvalda, 15.09.1934). Taču pirms to darīt, skolu atvēršanai bija divi priekšnoteikumi. Viens bija satiksmes iespēju uzlabošana, ko risināja ar Īslīces dzelzceļa stacijas atvēršanu, un otrs bija līdzekļu segšana abu mācību iestāžu iekārtošanai un uzturēšanai, kam tika daļēji vākti ziedojumi no sabiedrības, taču lielākoties līdzekļi skolas uzturēšanai gūti no muižas saimniecības ienākumiem (Ozoliņa-Keņģe & Auziņa-Smith, 1989, 5. lpp.). Uzsākot mācības bija arī jāreķinās ar plašiem remonta un labošanas darbiem gan muižas pilī, gan apkārtējās saimniecības ēkās. Muižas pils pēc kara bija palikusi ļoti nolaistā stāvoklī ar apjomīgiem bojājumiem, nācās labot jumtu un grīdas, bija jāliek jauni vai jālabo esošie logi un

durvis, jālabo krāsnis un ūdensvadi, bija nepieciešams ierīkot arī jaunu virtuvi mācību nolūkiem un savu spēkstaciju (Lancmanis, 1999, 11. lpp.).

Kaucmindes Mājturības skola bija viengadīgā mācību iestāde, kurā katru gadu uzņēma ap 30 meitenēm, vairumā starp 16 un 22 gadiem, bet ne jaunākas par 15 gadiem, ar pamatskolas izglītību (Ozoliņa-Ķeņģe & Auziņa-Smith, 1989, 8. lpp.). Skolā mācījās gadu, vienu ziemu un vienu vasaru, no 7. oktobra līdz 30. septembrim, un šis laiks tika sadalīts divos periodos – ziemas, no mācību sākuma oktobrī līdz maija vidum, un vasaras, no maija vidus līdz mācību beigšanai septembra beigās (Gailīte, b.g.; Ozoliņa-Ķeņģe & Auziņa-Smith, 1989, 7. lpp.). Skolas mērķis bija “dot sievietēm zināšanas, kuras ir vajadzīgas mājsaimniecībā, kā arī iepazīstināt ar tām lauksaimniecības nozarēm, kurās darbojas sievietes”, tāpēc mācības bija ļoti pietuvinātas sievietes lauku saimniecības dzīvei un kopgaldā vadībai (“Latw. Lauksaimn. Centralbeedr.”, 13.12.1922; Ozoliņa-Ķeņģe & Auziņa-Smith, 1989, 7. lpp.). Principā viengadīgā skola mācīja un dzīvei gatavoja praktiskās mājtures jeb saimnieces.

Mācību maksa par gadu bija 480 latu, kas ieskaitīja arī 90 santīmu dienas maksu un uzturādu (Lazdiņa, 1991). Pirmajā gadā mācības uzsāka 43 audzēknes, vēlākos laikos skolā iestājās 30 līdz 50 skolnieces, kuras sadalīja piecās grupās – virtuves, uzkopšanas jeb mājas kopēju, rokdarbu, lopkopju jeb lauksaimnieču un dārzkopju grupas (Lancmanis, 1999, 11. lpp.; Lazdiņa, 1991). Šīs darba grupas attiecīgās skolotājas vadībā strādāja un pildīja savus noteiktos pienākumus nedēļu, pēc tās grupas mainījās, lai katra audzēkne tiktu pie visu darbu pildīšanas.

Muižas centrālajā ēkā bija izvietotas divas mācību klases, guļamistabas, ēdamistaba un aktu zāle ar klavierēm, kur dziedāja un dejoja (Lazdiņa, 1991). Skolā bija divas lielas moderni iekārtotas virtuves – augšas virtuve, kur gatavoja ēdienu kopgaldam, un pagraba virtuve, kur konservēja augļus un saknes, cepa maizi un kūkas (sk. 4.4. att.; Gailīte, b.g., 13. lpp.). Bija divas rokdarbu klases – vienā bija liels galds un vairākas ar kāju minamās šujmašīnas, otrā bija aužamie stāvi, kur adīja, tamborēja, veica citus rokdarbus (Gailīte, b.g., 13. lpp.). Skolai bija pašai sava kūts, kur notika praktiskā apmācība lopkopībā, bija cāļu inkubators un bišu drava, pasniedza arī dārzkopību un puķkopību, aiz muižas parka iekārotajos dārziņos, un bija arī zivju dīķi (Gailīte, b.g., 13. lpp.).

4.4. att. **Kaucmindes Mājturības semināra audzēknes nodarbībās virtuvē** (Auza, b.g.)

Kā raksta Mirdza Lazdiņa (1991) par savas mātes, Mildas Valdmanes, atmiņām par mācību laiku Kaucmindes Mājturības skolā – bijuši astoņi mācībspēki, ieskaitot direktisi, kuri katrs pasniedza savu priekšmetu: lopkopību un piensaimniecību, rokdarbus, dārzkopību, mājturību, higiēnu, dziedāšanu un ticības mācību. Konkrēti teoriju un praksi pasniedza tādos priekšmetos, kā, piemēram, ēdienu gatavošana un produktu mācība, barības vielu ķīmija un bakterioloģija, augļu un sakņu pārstrādāšana, mājas uzkopšana un veļas mazgāšana, bērnu audzināšana, psiholoģija un pedagoģija, reliģija un ētika. Praktiskie darbi dārzkopībā notika aiz parka iekārtotajos dārziņos, kuri bija sadalīti pa 80m² lauciņiem, un tos bija jāapkopj divatā, audzētas tika gan puķes, ierādītajam laukumam gar malu, gan dārzeni, puķu izveidotajā ielokā. Priekšmetu nokārtošanai bija jāliek eksāmeni, taču tie bija praktiski, teorētiskās zināšanas netika atprasītas.

Katru gadu no LLC uz Kaucmindi ieradās komisija, kura pārbaudīja kā mācību iestādēm sokas. Šos viesus, kā visus pārējos, Kaucmindietes sagaidījušas ar dziesmām un “delikateses ēdieniem”, uzņēmušas un rādījušas savas ikdienas gaitas (Lazdiņa, 1991). Tā arī 1926. gadā Kaucmindes skolā kontroles vizītē ieradās Saeimas budžeta komisija, kopā ar Raini, lai pārbaudītu, kā skolai un tās audzēknēm veicas ikdienā (Vuciņa, 02.02. 1995). Skolā viesi uzņemti atbilstoši tās kultūrai. Kopā tika dziedāts, dejots, iets rotaļās, ēsts pie vieniem galdiem un dienas darbi veikti kopā ar audzēknēm. To visu redzot un piedzīvojot, komisija bija tik ļoti apmierināta, ka pēc vizītes skolotājiem paceltas algas (Vuciņa, 02.02. 1995).

Kaucmindes Mājturības seminārs arī dibināts 1923. gadā un notika daļēji Rīgā, Baznīcas ielā 4a, un daļēji Kaucmindē, ar maija sākumu ierodoties šeit, kur veica visas

praktiskās nodarbības. Šāda divu rīkošanas vietu forma atviegloja mācību iestādes finansiālo slogu, jo, semināram atrodoties Rīgā, audzēknes mitinājās privāti nevis kopmītnē (Ozoliņa-Keņģe & Auziņa-Smith, 1989).

Semināra mērķis bija sagatavot un sniegt audzēknēm nepieciešamās zināšanas un izglītību, lai kļūtu par mājturības un rokdarbu skolotājām un instruktorēm ("Kaucminde mājturības seminārs", 01.01.1967). Mācības ilga divus gadus, vēlāk tos pagarināja līdz trīs gadiem, aptuveni trīsdesmit skolotāju vadībā apgūstot nedaudz vairāk kā 40 mācību priekšmetus un praktiskos darbus, kas saistījās ar ēdienu gatavošanu, mājas uzturēšanu un ar to saistītiem lauksaimniecības darbiem ("Kaucminde mājturības seminārs", 01.01.1967). Mācību programma iekļāva arī tādus priekšmetus kā sabiedriskās zinības, svešvalodas, grāmatvedību, psiholoģiju un pedagogiju, arī pasniedza politiku jeb valsts iekārtu, mākslas vēsturi, ornamentiku (Butānova, b.g.). Vadoties pēc uzņemšanas noteikumiem – seminārā uzņēma meitenes ne jaunākas par 18 gadiem, vidusskolu beigušas, labā veselībā, ko pirms vasaras prakses pārbaudīja semināra ārsts, un neprecētas (Butānova, b.g., 41. lpp.; Ozoliņa-Keņģe & Auziņa-Smith, 1989, 274. lpp.). Mācības izmaksāja 120 latus gadā, papildus maksājot vēl 30 latus mēnesī par dzīvošanu Kaucminde kopmītnē, kura vien nodrošināja gultu un matraci, savukārt mācībām nepieciešamie materiāli uz visiem trīs gadiem izmaksāja 300 latus (Ozoliņa-Keņģe & Auziņa-Smith, 1989, 274. lpp.). Audzēknēm iestājoties mācīties, pašām bija sev jāgādā savs gultas veļas komplekts un spilvens, sava veļa 3 maiņām, baltas drēbes gabals priekšautu izgatavošanai, tumši zils rupjais audekls darba drēbju izgatavošanai un citi piederumi rokdarbiem (Ozoliņa-Keņģe & Auziņa-Smith, 1989).

Tipiskā skolas darbadienā pienākumi bija pietiekami sīki iedalīti. Rīts iesākās pulksten sešos, katras kopmītnes istabiņai tika piekļauts pie durvīm, un visas audzēknes devās dienas darbos, sadalītas divās grupās, mājturības jeb virtuves grupa un rokdarbu grupa ("Kā Latvijas mājturības", 13.10.1938). Virtuves grupa steigšus devās gatavot brokastis, kamēr otra puse saveda kārtībā visas apdzīvotās telpas ēkā un apkopa kūts iemītņiekus, tad visi kopā devās baudīt brokastis, pirms tām nodziedot rīta lūgšanu klavieru pavadībā ("Kā Latvijas mājturības", 13.10.1938; Osvalda, 15.09.1934). Pēc rīta maltītes līdz dienas vidum katra grupa atkal nodevās saviem darbiem, virtuvē vai rokdarbu klasēs, tad atkal devās kopīgi ēst pusdienas, pēc kurām bija atvēlēts divas stundas brīvais laiks ("Kā Latvijas mājturības", 13.10.1938). Šo laiku katra pavadīja kā tīk – savā vaļā pildot skolas darbus, dodoties uz netālo Lielupi peldēt vai citādi atpūšoties. Pēc šī neilgā atpūtas brīža, ap pulksten diviem dienā, pienāca mācību laiks, kad bija jāapgūst teorētiskās zināšanas, pēc kurām visi atkal devās ieturēt launagu, kas bijusi vienīgā ēdienreize, kurā nesevoja līdz galda manierei ("Kā Latvijas mājturības", 13.10.1938). Visbeidzot pienāca vakara darbi, kad bija jāģērbj tumšie bikšu apģērbi jeb darba tērpi un

lakatiņi, lai dotos pie muižas ierīkotajos sakņu vai puķu dārzu laukumos vai uz kūti (sk. 4.5. att.), savukārt virtuves grupas tikmēr paralēli arī gatavoja ziemas krājumus (“Kā Latvijas mājturības”, 13.10.1938). Gatavoto krājumu vidū nebija tik vien konservi, tie iekļāva arī pārstrādātas gaļas produktus, ko pašām vajadzēja sagādāt no saimniecības mājlopiem un apstrādāt (“Kā Latvijas mājturības”, 13.10.1938; Butānova, b.g., 41.-42. lpp.).

4.5. att. Kaucmindes mājturības skolas audzēknes (Avotiņa, 1935)

Gan ēdiena gatavošanā, gan rokdarbos visi materiāli un izejvielas gādātas pašu rokām, no muižas saimniecībā esošiem sakņu un augļu dārziem vai kūts, arī dažādi noderīgie krāsojamie augi gādāti no apkārtējiem parkiem, gravām un mežiem. Visi Kaucmindes audzēkņu darinājumi tikuši izslavēti gan vietējā, gan nacionālā, gan starptautiskā līmenī. Pašu darinātos rokdarbus vedušas atrādīt pat uz ārzemēm, piemēram, kādā daiļamatniecības izstādē Briselē Kaucmindietes par saviem darbiem saņēmušas augstākos apbalvojumus (Butānova, b.g., 46. lpp.). Pašām vajadzējis darināt sava novada tautastērpu, kas kalpoja kā svētku un saviesīgo pasākumu tērps, bija jāizveido arī zīdaiņa “pūrs”, bērna apģērbs, tajā skaitā veļas un tamborētas vilnas apģērba komplekts, sievietes un vīrieša veļa (Kazanceva, b.g.). To visu apzinot, var teikt, ne velti bija iegājies teiciens: “Ja konservus saucam par Kaucmindes lepnumu, tad par rokdarbiem jāsaka, ka tie ir Kaucmindes kronis”.

Abas mācību iestādes, Mājturības skola un Mājturības seminārs, bija gandrīz pilnībā nodalītas savā ikdienā. Katras izglītības iestādes audzēknēm bija savs dienas ritms, sava mācību programma, dzīvojamās telpas, savas klases un savas skolotājas. Mācību un dzīvojamās telpas tika sadalītas katrā pusē – seminārs atradās muižas pils kreisajā sānu korpusā, savukārt skola apdzīvoja labo korpusu (Lancmanis, 1999, 11. lpp.). Taču viena no reti kopīgajām lietām savā

starpā bija ēdienreizes un lūgšanas pirms tām (Osvalda, 15.09.1934). Tās tika ieturētas ēdamistabā, muižas lielākajā zālē, iesākumā pie sešiem, bet vēlāk pie “8 prāvi, balti klāti galdi” (sk. 4.6. att.), kur maltītes pavadīja semināra un skolas audzēknes kopīgi, pie katra galda starp audzēknēm arī sēdēja skolotāja un uzmanīja galda mākslu (Lazdiņa, 1991; Osvalda, 15.09.1934). Ēdienreizēs, pirms ēšanas, skolas direktriese arī noteica tādu kā lūgšanu “Mūsu dienišķo maizi dodī mums šodien! Pateicamies tev, Dievs, par dienišķo maizi!”.

4.6. att. Kaucmīndes mājturības skolas audzēknes (Opmanis, 1930)

Kaucmīndes audzēknēm bija izveidojusies paraža apciemot bijušās Kaucmīndes saimnieces Luīzes fon der Pālenas kapa vietu, kura kopā ar vīru apglabāta Kaucmīndes muižas parkā (Lancmanis, 1999, 7. lpp.). Arī mācību iestādi jau absolvējušās audzēknes bieži vien ciemojās Kaucmīndē un devās apciemot Luīzes kapu, kurš reti stāvējis nerotāts ar ziediem (Osvalda, 01.10.1934).

Ņemot vērā tā laika sievietes pienākumu loku, atrodamas arī ziņas par iecerēm mācību programmu papildināt ar vienu manāmi iztrūkstošu jomu. 20. gadsimta trīsdesmitajos gados virmoja domas un plāni ieviest Kaucmīndē praktisku bērnu audzināšanas un kopšanas kursu, kuram tiktu celta atsevišķa bērnu audzināšanas ēka blakus lielajai muižas pils ēkai (“Dzimtene”, 08.09.1933; Osvalda, 01.10.1934). Tomēr iepļānotā iecere tālākus soļos nesagaidīja un nekad netika realizēta.

1938. gadā muižas centru jeb muižas pilij apkārt esošo apdzīvoto teritoriju, vietvārdu latviskošanas procesā, pārdēvēja par Saulaini, taču Kaucmīndes mājturības skola savu nosaukumu nemainīja (Kazanceva, b.g.; Lancmanis, 1999, 12. lpp.). Tomēr šajā laikā, 1938.

gadā, sapulcē Kaucmindes parkā mājturības seminārs tika pārdēvēts par Latvijas Mājturības Institutu (Gailīte, b.g., 2. lpp.).

Saulaines tehnikuma kādreizējās muzeja vadītājas Rasma Gailītes vāktajos atmiņu stāstu pierakstos atrodama informācija, ka Mājturības semināra pastāvēšanas laikā, mācību iestādē tika aizvadīti 18 izlaidumi (Gailīte, b.g.). Divpadsmit no tiem līdz 1938. gadam un pārējie seši līdz 1944. gadam, kad seminārs tika pārdēvēts par institūtu, mācību iestādi pavisam kopā pabeidza 516 audzēknes. Piezīmēs arī atrodams, ka ar Zemkopības ministrijas 1923. gada 3. novembra lēmumu, Kaucmindes mājturības semināra absolventes saņēma apliecības un bija pilntiesīgas strādāt par mājturības un rokdarbu skolotājām visās Zemkopības ministrijas pārzinātajās skolās. Brīvvalsts laikā absolventes reāli ieņēma dažādus amatus – skolotājas, mājturības instruktore, krogdara un virtuvju vadītājas un ierēdnes, strādāja arī vecāku mājās.

Gadiem ritot, skolu pastāvēšanas laikā, Kaucmindietēm bija nostiprinājušās savas tradīcijas, visplašāk pazīstamā paraža jeb tradīcija saistās ar nosaukumu “Baltās rozēs meitenes”. Tradīcijas izpausme ļoti vienkārša, taču dziļa un nozīmīga, aizsākta jau ar pirmo semināra izlaidumu, kad skolotāja Berta Kupče atvadījās no absolventēm (Ozoliņa-Ķeņģe & Auziņa-Smith, 1989, 147. lpp.). Skolotāja atvadu runā teica laba vēlējums: “latviešu jaunavām iet jaunā darba un pienākumu laukā vienmēr skaidrām domām, veidojot gaišu savu dzīvi un apkārtni un nesot latvisko kultūru un skaistās tradīcijas tālāk nākošām paaudzēm”, apliecinot šo neviltotu draudzību, pasniedzēja visu mācību spēku vārdā pasniedza katrai absolventei baltu rozi “kā laba vēlējuma, draudzības un vienotības simbolu” (Ozoliņa-Ķeņģe & Auziņa-Smith, 1989, 147. lpp.). Šo tradīciju gadu no gada arī uzturēja, vēlāk pēc skolas slēgšanas pat savstarpēji sveicot viena otru vai vienkārši tiekoties, absolventes mēdza viena otrai pasniegt baltas rozēs ziedu. Muižā bieži arī uzņemti ciemiņi, ar to saistās vēl kāda tradīcija – “Viesmīlīgā svētdiena Kaucmindes Mājturības seminārā”, tā bija uz senu tradīciju pamata modernas kultūras radīšana, kur viesus sagaidīja pašu izgatavotajos svētku tērpos, dziedāja, cienāja ar sālismaizi, aicināju viesu zālē (sk. 4.7. att.; Gailīte, b.g., 10.-11. lpp.).

Audzēknes devās arī darba pieredzes apmaiņas braucienos un ekskursijās uz Rīgu un skolotāju pavadībā mēdza doties uz sarīkojuma ballēm, tika svinēti arī Jēkabi un Annas, apsveicot visus Kaucmindē un apkārtnē dzīvojošos ar šiem vārdiem, Jāņos parkā rādīts teātris, iesaistot kādu Jāni un kādu no Kaucmindietēm (Gailīte, b.g., 10.-11. lpp.; Lazdiņa, 1991).

4.7. att. **Kaucmindes mājturības skola** (Grīnbergs, 1926/1930)

Kaucmindes Mājturības semināru absolvējušās audzēknes viena otru spēja atpazīt pēc sava veida pazīšanās un draudzības zīmēm – kopīgi izvēlētām latviskām rotas lietām. Katra gada absolventes pašas zīmējušas vai kādam skolotājam lūgušas zīmēt rotu metu jeb uzmetumu, ko pēcāk nodeva īstenot daiļamatniekam Jānim Bētiņam (Butānova, b.g., 46. lpp.; Ozoliņa-Ķeņģe & Auziņa-Smith, 1989, 150. lpp.). Katras rotas iekšpusē arī tika iegravēti audzēknes un semināra iniciāļi un izlaiduma gads absolventēm (Ozoliņa-Ķeņģe & Auziņa-Smith, 1989, 150. lpp.). Izvēlētās rotas bija darinātas no sudraba, biežāk izvēloties pakavsaktu, rokassprādzi vai gredzenu, katra gada absolventes tās pielāgoja un dizainus variēja, citas izdaiļoja ar dzintara karulīšiem, gabaliņiem vai aci (Gailīte, b.g., 9. lpp.; Ozoliņa-Ķeņģe & Auziņa-Smith, 1989).

1943. gadā, Otrā pasaules kara ietekmē Kaucmindes muižu pārņēma karaspēks un ēkā tika ierīkota vācu armijas lazarete, kas iezīmēja Kaucmindes Mājturības skolas un institūta esošās darbības pārtraukšanu (Ozoliņa-Ķeņģe & Auziņa-Smith, 1989, 8. lpp.). Mājturības institūts gadu vēl darbojās Nurmuižā, pēcāk mācību programmu uz neilgu laiku teorētiski pārcēla uz Latvijas Lauksaimniecības Akadēmiju, kur pastāvēja kā Lauksaimniecības tehnoloģijas un mājturības fakultāte (Lancmanis, 1999, 12. lpp.; Gailīte, b.g., 3., 16. lpp.).

Pirmā pasaules kara laikā muiža bija piedzīvojusi postu un nemieru, tajā nācās ieguldīt daudz darba un līdzekļu, lai ēku un telpas atgrieztu kārtībā pastāvīgai skolas apdzīvošanai. Pirmajos divos gados (1923.-1924.) tika veikti visplašākie remontdarbi un labojumi, taču galvenokārt tie bija saistīti ar minētajiem postažas labojumiem un iekštelpu apdzīvošanas iespēju uzlabošanu, iekļaujot logu un durvju izgatavošanu un ielikšanu, grīdu, apkures sistēmu un jumtu labošanu, pilnībā jaunas virtuves ierīkošanu. Vēlāk gan vērojams, ka skolas audzēknes

un darbinieki gan muižu, gan tās apkārti uzturēja labā kārtībā un apkopa. Šie pienākumi gan arī ietilpa viņu mācību darba ikdienā, taču tie visnotaļ tika veikti pēc labākās sirdsapziņas. Kopš pēdējo īpašnieku, grāfu fon der Pālenu, laika un pēc mājturības skolu atvēršanas, muižas ēkas un tuvākās teritorijas (pagalma un dārza) izskatā vērojamas pakāpeniskas izmaiņas.

Muižas sānu korpusus joprojām kādu laiku klāj šaurās koka līstes, gar tām apstādīti vītenaugi, tomēr tie laika gaitā izzuda. Sānu korpusos kādu laiku vēl arī vērojamas lielās divviru durvis, kuras gan ap trīsdesmitajiem gadiem, pirms Otrā pasaules kara, likvidētas pārbūvē, tās aizvietojot ar logiem, kuri pielīdzināti pārējā korpusa stilam. Pretī ziemeļu korpusam vēl joprojām slejas dižais osis. Pamanāmākās pārmaiņas veiktas parka pusē, kur 1930. gadā nojaukta balkona terase un uzbūvēta no jauna, bez noejas uz parku (sk. 4.8. att.; Lancmanis, 1999, 14. lpp.).

4.8. att. Kaucminde muižas dārza fasāde (LFM 13632, 193?)

4.3. Juku laiki, 1944 – 1999

1944. gadā Kaucminde muižas pils telpās ievācās jauna mācību iestāde, savā ziņā Mājturības skolas pēctece, **Saulaines Lauksaimniecības tehnikums**. Tehnikums jaunajā mājvietā ieradās ar jaunu nosaukumu, iepriekš skola bija pazīstama kā Valsts Mežotnes Lauksaimniecības vidusskola, jo atradusies Mežotnes pilī, taču šīs mācību iestādes sākumi meklējami jau 1908. gadā, kad tā dibināta Jelgavā (Apinis, 2008, 385. lpp.). Savā pastāvēšanas laikā skola mainījusi nosaukumus vairāk kā desmit reizes, sākotnēji pazīstama kā Jelgavas Zemkopības skola. Vēlāk, no 1959. gada līdz 1964. gadam, vēl atrodoties Kaucminde muižas telpās, skola pazīstama kā Paula Lejiņa Saulaines Lauksaimniecības tehnikums (Apinis, 2008).

Tehnikums pastāv vēl mūsdienās, Bauskas novada Saulaines ciematā, taču kopš 2015. gada mācību iestāde nedarbojas patstāvīgi, tā ir Kandavas Lauksaimniecības tehnikuma struktūrvienība (“Par mums”, b. g.).

Tehnikumam iesākot savu darbību 1944. gadā, vietām vēl norisināja kara darbība. Vairākos atmiņu stāstu pierakstos atrodamas ziņas par tranšejām, kuras stiepās cauri muižas centram, par nekārtību un postu. Pirmie pēckara gadi, kā jau visur apkārt, arī Kaucmindē bija smagi. Nabadzība, aukstums, nekārtība, dažādu resursu trūkums, to visu arī izjuta tehnikuma audzēkņi un darbinieki. Kā rakstījusi tehnikuma absolvente Iliziāne Teivāne-Medne (2008, 97. lpp.): “Kaucmindes pils bija neapraķstāmā nekārtībā, lai neteiktu vairāk. Viss bija ne tikai salauzts un sadauzīts, bet slavenā padomju armija – šoreiz pēdiņās – ne tikai flīģeļa telpas, bet pat skapju atvilktnes bija izmantojusi par tualeti!”.

Līdzīgi drūmu ainu raksturojusi Ruta Segliņa: “Sadzīves apstākļi kopmītnēs bija skarbi: nebija elektrības, trūka malkas, klasēs audzēkņi sēdēja mēteļos, apgaismojumam izmantoja petrolejas lampas” (Neiberte, 2021, 187. lpp.). Arī ēdienreizes bija knapas, tām trūka produktu un vajadzēja iztikt ar to mazumiņu, kas bija – brokastīs maizes rīka ar sviesta picīņu un tēju, pusdienās daži kartupeļi ar mērci un vakariņās piena zupa (Neiberte, 2021, 188. lpp.).

Tomēr laiks gāja un audzēkņu dzīves spars nerimās. Tika rīkotas sabiedriskās talkas, lai aizbērtu kara darbības rezultātā radušās bedres un tranšejas, audzēkņi piedalījās kabinetu, laboratoriju un citu iekštelpu rekonstrukcijā (Aržanovs, 2008). Visi strādāja pēc labākās sirdsapziņas gan sākumā, lai savāktu un sakārtotu kara atstāto postu, gan arī pēcāk, labiekārtojot un uzturot muižas ēku un teritoriju, arī dežurējot kopgaldā. E. Mežaleone (1990, 95. lpp.) par ieguldīto darbu rakstīja: “Cik daudz gan vajadzēja pašizliedzīga darba, lai apkārt uzziedētu, atdzīvotos, kļūtu tīrs un kārtīgs! No kurienes gan radās šis spēks, kas, neskatoties uz smagajiem, nabadzīgajiem pēckara gadiem, spēja pārvērst Saulaini par vietu, kas cienīga nest šo vārdu?”. Var teikt, ka muiža tika burtiski atjaunota no kara postažas un uzturēta ar tehnikuma studentu un darbinieku nelokāmo gribu, stingro disciplīnu un patiesu spēku (sk. 4.9. att.).

4.9. att. **Saulaines Lauksaimniecības tehnikums** (Sviķe, 1952)

Tehnikumā līdz 1948. gadam, mācību programmu ietvaros, pasniedza mājturības kursu kā sava veida turpinājumu Kaučminde skolai, taču tas bija pielāgotā, padomju versijā (Neiberte, 2021, 187. lpp.). Pamata specialitātes, ko bija iespējams apgūt skolā, bija agronoms vai zootehniķis. Līdz 1964. gadam, kad izveidots Paula Lejiņa Saulaines sovhoztehnikums, skolai apvienojoties ar kolektīvo saimniecību “Lielupe”, mācību iestādi absolvēja ap 1400 jaunie lauksaimniecības speciālisti (Melbārzdīs, 1966; “Saulainajā Zemgales plašumā”, 1968). Papildus profesijas apguvei, tehnikums nodrošināja arī citu zināšanu un prasmju apguves iespējas. Visi audzēkņi ieguva tiesības vadīt automašīnu vai motociklu, savukārt agronomijas nodaļā mācīja arī traktoristus mašīnistus, un zootehniķu nodaļā paralēli arī gatavoja apsēklošanas tehniķus (Melbārzdīs, 1966). Izglītību ieguvušie audzēkņi pēc absolvēšanas atgriezās saimniecībās, kuras studentus sūtījušas uz skolu mācīties, strādājot par agronomiem, laukropības brigadieriem, laborantiem agroķīmijas, augšņu vai citās laboratorijās vai par zootehniķiem (Melbārzdīs, 1966; “Saulainajā Zemgales plašumā”, 1968).

Kaučminde muižas saimniecība bija nosacīti liela, tajā ietilpa gan ābeļdārzs, gan avenu un upeņu lauki, gan lauksaimniecības zeme. Bija arī vairāk kā divdesmit saimniecības ēkas, to starpā labības šķūņi un kaltētava, laidari, dzīvojamās ēkas, vāgūzis, smēde, rijas, kūtis, tostarp arī dziļās, un staļļi zirgiem. Saimniecību mācību procesa ietvaros apkopa un tajā darbojās tehnikuma audzēkņi, īpaši izteikti tas bija mācību prakses laikā. Mācību ietvaros audzēkņu

pienākumu loks ietvēra plašu darbu loku, kas saistījās gan ar ikdienas darbiem, gan saimniecību. To skaitā bija, piemēram, jāskalda, jāved un jākrauj malka Kaucminde muižas pils apsildīšanai, kuras audzēkņiem katram sagādājams daudzums bija proporcionāli atkarīgs no viņu skaita kursā. Audzēkņiem bija jākopj dārza platības ar tajā ietilpstošajiem pienākumiem (stādīt, sēt, ravēt, kaplēt, kopt, novākt), tam darba rīkus izsniedza no muižas saimniecības inventāra, kas atradās nelielā ēkā aiz ziemeļu korpusa gala, taču, kā stāstīja Dzintra, izsniegtie rīki bija jāatgriež labākajā kārtībā – tīri un kārtīgi apkopti. Muižas saimniecības kūtis mitinājās arī govīs, cūkas un zirgi, kurus audzēkņiem bija jākopj, veicot ar tiem visus saistītos darbus – barot, tīrīt mītnes, uzturēt labā veselībā, vispārēji apkopt. Tehnikuma audzēkņu pienākumos ietilpa arī visu telpu un apkārtnes uzkopšana, bija jāmazgā un jātīra gan gaiteni, gan mācību un dzīvojamās telpas, bija apkārtņē jāravē un jāuztur puķu dobes un pārējā zaļā teritorija.

Mācību ietvaros, tehnikuma audzēkņi kopā ar mācībspēkiem devās arī dažādās ekskursijās un izbraucienos uz Krieviju, Baltkrieviju, Ukrainu un citām ārvalstīm. Izbraucieni galvenokārt notika mācību nolūkos, piemēram, brauca uz vissavienības lauksaimniecības izstādēm, bet to starpā bija arī braucieni atpūtas ekskursijās. Audzēkņi devušies arī uz ballēm, uz sporta pasākumiem, kur guvuši labus panākumus, piedalījušies arī dziesmu un deju svētkos, tehnikumā darbojies arī savs orķestris un ansamblis, sestdienās bijuši kursa vakari, kur visi uzstājušies.

Intervijas laikā Dzintra minēja arī divas vietējā sabiedrībā plaši pazīstamas parunas, kuras saistītas ar maģisko domāšanu jeb ticību paranormālām parādībām un māņticību. Tika minēta “savdabīga spokošanās” jeb neizskaidroti trokšņi un parādības pils ēkā, ko cilvēki mēdz piedēvēt bijušās grāfienes Luīzes Pālenas “spokam”, kura, kā aplamās parunās stāsta, izkritusi no trešā stāva loga. Vienīgā objektīvā patiesība šajā stāstā ir pats fakts, ka grāfiene ir apglabāta muižas teritorijā. Intervētās kundzes otru stāstu varētu gan uzskatīt par vienkāršu nelaimīgu apstākļu sakritību. Pēc Dzintras stāstītā, pirms viņa vēl mācījies Saulaines tehnikumā, kāds Kaucminde saimniecības traktorists bija izņēmis no muižas parkā esošiem kapiem vārtus un aizvedis uz citu vietu. Kā Dzintra minēja: “no tā gada, kā viņš izņēma tos vārtus ārā, tā visu laiku, katru gadu, Saulainē notika nelaimes gadījums”, minot, ka pats traktorists tajā pašā gadā gājis bojā nelaimes gadījumā, braucot ar traktoru viņš apgāzies un tehnika viņam uzkritusi virsū. Sieviete uzskaitīja vairākus gadījumus – nākamajā gadā meitene, tehnikuma audzēkne, noslīkusi zirgus peldinot, pēc tam vēl viens traktorists aizgājis, tad šoferis un tā vēl citi, līdz kāds vīrietis pēc vārtu paņemšanas zaudēja pirkstus un, kā zīmi saņēmis, vārtus aizveda atpakaļ vietā.

Muižas pils telpās atradās arī tehnikuma audzēkņu kopmītne, meitenes dzīvoja kreisā spārna istabiņās, taču puīšiem iesākumā dzīvojamās telpas bijušas centrālās daļas augšējā stāvā,

vēlāk, kā atklāts intervijā ar Dzintru, tās pārceltas uz netālo Ziedoņu ciematu (Škutāne, 2008, 123. lpp.). Dzintra arī atzīmēja, ka pašai bijis jādzīvo kopmītnē, lai gan vienmēr bijusi vietējā iedzīvotāja, vecāku mājas atrodas tepat Saulainē, dažu minūšu gājienā no Kaucminde muižas pils, taču tur varēja ciemoties tikai nedēļas nogalēs. Tāpat arī daži skolotāji dzīvojuši pils telpās.

Lauksaimniecības tehnikums muižas telpās darbojās līdz 1966. gadam, kad tika pabeigta jaunā tehnikuma ēkas būvniecība un iekārtošana, taču audzēkņu kopmītnes muižas kreisajā jeb ziemeļu spārnā darbojās vēl līdz 1981. gadam (Apinis, 2008). Kopš tehnikuma ienākšanas līdz tā aiziešanai, Kaucminde pilī atradās arī koptgalds, par kuru vienmēr visi tika minējuši brīnišķīgo maizes smaržu, marinētās bietītes, sātīgo grūbu un marinēto gurķīšu virumu vai dievīgo rupjmaizes sacepumu, par ko rūpējās saimnieces (Neiberte, 2021, 189. lpp.).

1960. gadā Kaucminde ziemeļu spārnā tika atvērta **pirmsskolas izglītības iestāde**, kur pirmajā gadā mācījās 10 vietējā ciemata iedzīvotāju bērni, taču trīs gadus vēlāk bērnudārzs, kurš tikai 80. gados ieguva nosaukumu “Mārpuķīte”, pārtapa par diennakts bērnudārzu jau vairāk kā 20 bērniem (“Vēsture”, 03.09.2019).

Bērnudārza pavadītājā laikā muižā, bērnus mācīja divās jauktajās grupās – vienā 1,5-3 gadīgus bērnus jeb mazbērnus, otrā 4-7 gadus vecos bērnus (“Vēsture”, 03.09.2019). Pirmskolā strādāja 5 skolotājas un 6 tehniskie darbinieki, kuri atbildēja par saimnieciskajām lietām, to skaitā ēst gatavošanu muižas vecajā virtuvē, no kuras ēdienu nesa bērniem uz grupām (“Vēsture”, 03.09.2019). Izglītības iestāde Kaucminde pilī apdzīvoja vien pāris telpas pirmajā stāvā, katru gadu to beidza aptuveni desmit bērnu, kādu gadu vairāk, kādu mazāk (sk. 4.10. att.). Pirmskola muižas pils ēkā uzturējās diezgan smagos apstākļos, jo visu uzturēt, kopt un darīt nācās pašām skolotājām, īpaši grūti bija, kad izglītības iestāde lielajā, senajā ēkā palika viena.

4.10. att. PII “Mārpuķīte” izlaidums (Šastakoviča, 1993)

Pēc tehnikuma aiziešanas, Kaucmindes muižas ēkā līdz 1990. gadu vidum darbojās **sovhoza, vēlāk paju sabiedrības un kooperatīva kantoris**. Šajā laika posmā muižas pils ēka izmantota arī pasta un kinoteātra darbībai, bijušas arī dzīvojamās telpas un ciemata veikals, kurš iesākumā atradies pils ēkas ziemeļu spārnā, vēlāk pārcēlies uz dienvidu korpusu.

Pēc tehnikuma aiziešanas, kinoteātra aizvēršanas, muižas centrālā daļa vairs nekādu pielietojumu nesagaidīja un 80. gados tika pamesta likteņa varā (“Apdraudētais mantojums gaida”, 10.09.2004). Dažus gadus vēlāk, deviņdesmitajos gados, muižas labā jeb dienvidu spārna bēniņos arī izcēlās ugunsgrēks, nopietni bojājot jumtu (“Apdraudētais mantojums gaida”, 10.09.2004). Neskatoties uz labojumiem un centieniem saglabāt jumtu, kopā ar laikapstākļu bojājumiem, šis negadījums tikai paātrināja muižas degradācijas procesu. Diemžēl nevar teikt, ka šis bija pēdējais ugunsgrēks muižas pils ēkā.

Vērts minēt, šajā laika periodā, pēc Otrā pasaules kara, muižas ēkas centrālās daļas augšpuse vairākkārt nedaudz izmainīta no tās oriģinālā stāvokļa. Tas novērojums pēc mainīgā uzraksta virs galvenās ieejas. Pašos pirmsākumos, portiku vainagojošā atika, centrālās ēkas sienas daļa starp kolonnām un jumta dzegu, bijusi ar barokālu frontonu, trīs iedziļinātiem laukumiem, bez jebkādiem uzrakstiem (sk. 4.1. att.; Lancmanis, 1999, 14. lpp.; Mašnovskis, 2019, 209. lpp.). Pirmo reizi šo vietu uzrakstam sāka izmantot 20. gadsimta piecdesmitajos gados, kad vērojams baltu burtu uzraksts uz tumša fona (sk. 4.9. att.), taču atrodamo attēlu vājās kvalitātes dēļ skaidri izlasīt uzrakstu nav iespējams. Var minēt, ka šajā vietā uz sarkana audekla ticis uzlikts Josifa Staļina teiciena daļas uzraksts “Lai celtu – vajag zināt” (Šņore, 1953, 11. lpp.). Īsti pamatotas pārliecības šādam pieņēmumam gan nav. Vēlāk šajā vietām uz balta fona

melniem burtiem salasāms sovhoztehnikuma nosaukums – “SAULAINES LAUKSAIMNIECIBAS TECHNIKUMS”. Pēdējo reizi uzraksts uz muižas ēkas mainīts astoņdesmitos gados, kad uzkrāsots vēl šobrīd daļēji vērojamais uzraksts gotu drukā – “Kaucminde” (sk. 4.11. att.).

4.11. att. **Kaucminde pils** (Sedols, 13.11.1999)

Lauksaimniecības tehnikuma pastāvēšanas laikā veikti un plānoti vairāki nosacīti plaši muižas pils remonta darbi, kuros pielāgotas pils iekšējās telpas mācību iestādes vajadzībām, izgāžot sienas, paplašinot telpas, pārbūvējot kāpnes (Lancmanis, 1999). Veikta arī savdabīga ārējā ēkas pārbūve, centrālo ieeju izvirzot uz āru, gandrīz vienā līnijā ar kolonnu postamentiem, kuri arī izmainīti nedaudz no sākotnējā izskata, aizpildot ierāmēto pildīņveida iedziļinājumu (Lancmanis, 1999). Arī vēlākos laikos sovhoza strādnieki turpinājuši muižas renovācijas un nelielos pārbūves darbus, piemēram, nomainīts cietušais un caurais jumts, uzstādot Igna Savicka Lietuvā sagādātos sarkanos māla kārņiņus. Šajā laika periodā muižas pils ēka ieguva savu šī brīža krāsojumu blāvi rozā tonī. Iekštelpās veiktas plaši restaurācijas darbi, tikušas atjaunotas kāpnes, grīdas un griesti. Pēc Igna stāstītā, var vienīgi nojaust, cik ļoti strādnieki centušies, lai pēc iespējas visu uzturētu un sakārtotu gan iekšpusē, gan pils ārējā fasādē, iekļaujoties Kultūras Ministrijas uzstādījumos un saskaņojumos.

Iekšpagalms arī mainījis savu izskatu. Pēckara periodā pretī pils centrālajai ieejai bijis uzstādīts krūšutēla piemineklis Padomju Sociālistisko Republiku Savienības Ministru padomes priekšsēdētājam Josifam Staļinam. Šī laika perioda fotoattēlos iespējams vērot, ka tas uzstādīts akmentiņiem nobērtā laukumā, tuvāk centrālajai ieejai, to ieskāva soliņi un nelieli puķu apstādījumi (sk. 4.9. att.). Krūšutēls ilgu laiku šajā vietā nav atradies, gadus vēlāk tas pazūd, tā

vietā pagalms vienlaidus pārklājas ar zālāju, parādās egles un tūjas, nelieli zaļumkrūmi, iestādītas hostas, vecā oša vietā parādās valriekstu koks. Arī parka puses ainava senāk bija pārredzamākā un tīrāka, pretī pils balkonam stiepās taciņa, bija izvietoti soliņi un tika apkopti zemi zaļumkrūmi.

Intervijā ar Ignu Savicki tika izteikts pieņēmums, ka galvenās ēkas parka puses balkona kāpnes nojauktas aptuveni 1957. gadā, kad Saulaines Lauksaimniecības tehnikums bija direktora Ārmaņa vadībā, tomēr atsevišķas fotogrāfijas, datētas 20. gadsimta 30. gados, rada pārliecību, ka šīs izmaiņas veiktas jau krietni senāk (sk. 4.8. att.). Tomēr var atzīmēt, ka šajā periodā mainīta parka puses kolonnu vainagojošā jumta daļa. Ziņas par tās oriģinālo stāvokli nav plašas vai konkrētas, tomēr fotogrāfiskās liecības atklāj izmaiņas. Lauksaimniecības tehnikuma laikā jumta daļa izlīdzināta, neatstājot nekādas dekoratīvas pazīmes, kuras pēc loģikas būtu bijušas sākotnējā pils būvniecībā izveidotas kā pagalma skatā vērojamā atika nobeigums. Vēlāk parka pusē šajā daļā izbūvēti trīs jumta lodziņi.

Deviņdesmitajos gados, kad sovhoza kantoris pils telpas bija pametis, parādījās pirmās ziņas par apzinātu vandālismu Kaučmindes muižas pils telpās. Ēkas sānu korpusi vēl tikuši izmantoti, to telpas bijušas slēgtas. Kreiso pusi pārraudzīja bērnodārzs, labās puses neapdzīvoto telpu atslēgas bijušas pie Saulaines Lauksaimniecības tehnikuma direktora. Tomēr tas neliedza kādam vietējam darbiniekam iekārot otrā stāva dēļu grīdu, kuru viņš izplēsa personīgu vajadzību izmantošanai (Ušča, 21.03.1992). Intervijā ar Ignu, vīrietis ar dziļu aizvainojumu atcerējās šos notikumus, jo pats arī piedalījās gan ēkas ārpusē restaurācijas darbos, gan telpu iekšpusē remontdarbos un atjaunošanā. Tomēr, kā vīrietis sacīja, paņemtie bija parketa dēļi, aptuveni 2 metru lielumā, ornamentā visi izlikti, piebilstot, ka “zaga dakstiņus nost, cik vajadzēja, nozaga durvis, vēl kaut kādus labumus iekšā. Tur bija tie skaistie elementi tajā zālē [...] izzog iekšu, kas viņam patīk, tās unikālās, vecās trepes, kas tur gāja, bērniņos bija”. Šajā laikā parādās arī pirmās ziņas, kurās Kaučmindi apraksta kā “avārijas stāvoklī” esošu.

4.4. Mūsdienas

Kopš gadsimtu mijas īpašnieki ir nomainījušies vairākkārt, katrs tai piedāvājis savus plānus un savas nākotnes versijas. Pagājušā gadsimta deviņdesmito gadu beigās no Zemkopības ministrijas Kaučmindes muižu pārņēma pirmais privātais īpašnieks, Rundāles pašvaldības izveidotais kopuzņēmums SIA “**Kaučmindes pils**”. Sapratuši, ka uzņēmušies vairāk kā savi resursi atļauj, 2001. gadā kopuzņēmums nekustamo īpašumu pārdeva tā nākamajam īpašniekam (Muižniece, 21.11.2007). Šajā laikā pils ēkā joprojām pastāvēja pirmskolas izglītības iestāde, vietējai pašvaldībai nācās tai telpas izīrēt no jaunā īpašnieka. Tomēr, ņemot vērā muižas privātīpašuma statusu, jaunais Kaučmindes muižas īpašnieks arvien vairāk uzstāja ēku atbrīvot.

2010. gadā, kad tika pabeigta bērnodārza jaunās ēkas būvniecība un ierīkošana, no Kaucminde pils izvēlās pēdējie tās pastāvīgie iemītnieki, muižu atstājot tukšu, kalpojot vien kā laika zoba piemineklim. Tā tika aizsākts vienvirziena kurss, kurš novedis līdz mūsdienu neapskaužamai situācijai.

Nepilnus 15 gadus Kaucminde muižas īpašums piederēja **SIA “Intelco”**, ko vadīja Māris Gulbis. Ap 2004. gadu, uzņēmums joprojām šķietami mērķtiecīgi darbojās un rosījās, tika sākts muižas ēkas labā spārna telpu remonts, veicot arhitektoniski māksliniecisku izpēti, ko veica pieaicinātā izpētes grupa “AIG”, un izveidojot renovācijas projektu (Muižniece, 21.11.2007). Šajā muižas daļā bija plānots iekārtot un atvērt pieaugušo izglītības centru, šim mērķim viena datorklase jau bija iekārtota un atvērta, tālāk padomā bija arī konferenču zāle un viesu nams nakšņošanai (Ušča, 13.09.2004). Tomēr plāni tika vērtēti skeptiski, jo ar līdzīgu apņēmību 2002. gadā tika plānots un iesākts apjomīgs jumta seguma maiņas process. Darbs noritēja ļoti lēni finansiālo apsvērumu dēļ. Jumta maiņa sākta dienvidu spārnā un to veica vien divi strādnieki savām rokām. Ar virvi piesējušies pie skursteņa, veco kārniņu demontāžu strādnieki veica viens otram rokās nododot seguma daļas (Ušča, 10.07.2002).

Renovācijas darbu ēkas dienvidu daļā bija plānots pabeigt sezonas laikā, apmierinoši vērtējot darba tempu un strādnieku skaitu, noliedzot vajadzību pēc vairāk darba rokām. Aktīvie darbi drīz vien apsīka un noplaka, jumta seguma maiņa šajā pils daļā netika pabeigta, tālākie plāni par pils telpu izmantošanu netika attīstīti. 2011. gadā, pēc muižu pameta bērnodārzs, mazāko daļu īpašuma jeb 45% pārdeva uzņēmējam Ervīnam Isajevam (“Kaucminde pils šajā”, 23.01.2023). Taču šis solis nenozīmēja nekādas īsti aktīvas pārmaiņas, jo ātri vien tikko pamestās bērnodārza telpas tika izpostītas, pielīdzinoties pārējām ēkas daļām.

Muižu mantoja Māra Gulbja dēls, oficiāli īpašumā pārejot viņam piederošajam uzņēmumam **SIA “Dejo ar zvaigzni”**. Kaucminde muižas īpašumam tika iecerēti un apdomāti dažādi nākotnes scenāriji un plāni – izveidot viesnīcu vai starptautisku kultūras centru ar telpām koncertiem, muzeja ekspozīcijām un semināru nodarbībām, apdomāta arī iespēja par SPA centra izveidi, rehabilitācijas centru vai pansionātu (“Par Kaucmindē visi šausminās”, 23.10.2021). Muižas pils ēka tika apsekota, tika izsniegti norādījumi tālākai pieminekļa saglabāšanai, tika veikti pagaidu darbi konstrukciju nostiprināšanai, ko pārbaudīja Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija. Tomēr no izvirzītajiem plāniem nekas nerealizējās.

Pirmspēdējais Kaucminde muižas īpašnieks bija juridisko pakalpojumu sniedzējs **SIA “Cvir”**, kas 2016. gadā īpašuma dalītās daļas kopsummā pārpirka par nedaudz mazāk kā 200 tūkstošiem, apvienojot īpašumu atkal zem viena saimnieka (“Kaucminde pils šajā”, 23.01.2023). Uzņēmuma plāni bija pietiekami apņēmības pilni un daudzsolīši. Tika solīts ēku restaurēt un labiekārtot, vēlāk muižas īpašumā izveidot rehabilitācijas centru, kam tika

sagādātas visas nepieciešamās būvatļaujas un projekti, saņemts nepieciešamais atbalsts no Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes (turpmāk NKMP; “Kaucmindes pils šajā”, 23.01.2023). Tomēr restaurācijas un būvniecības ieceres ievilkās, par spīti atļaujām, saskaņošanai un atbalstam, darbos ieviesās dīkstāve, kuru īpašnieki skaidroja ar Covid-19 juku periodu un nelabvēlīgām ekonomiskām izmaiņām (“Izsolīs Latvijas arhitektonisko”, 29.08.2022). Arī kā viens no nozīmīgākajiem šķēršļiem bija būvniecības liegums un sākotnējais kriminālprocess par kāda neoficiāla strādnieka bojāeju remontdarbos muižas ēkā (“Izsolīs Latvijas arhitektonisko”, 29.08.2022). Par solījumu nepildīšanu un gauso darbību, NKMP īpašniekam piemērojusi administratīvo sodu ap 2500 eiro vērtībā, taču uzņēmums to nemaksāja (Ceriņa & Kaukule, 08.10.2021). Jāatzīst, ka īpašnieki tomēr arī tika paveikuši nelielu daļu plānoto darbu – tika veikta parka inventarizācija un pieaicināts arhitekts Artūrs Lapiņš, aktualizēta muižas portika jeb galvenās ieejas glābšana, aizdarīti logi un pārklāts jumts, lai ēkas iekšu pasargātu no laikapstākļu paātrinātas bojāšanās (Danosa, 15.12.2020.; Danosa, 03.07.2023). Bija arī ziņas, ka īpašnieki aktīvi meklēja un uzrunāja potenciālos investorus, lai palīdzētu segt vairāk nekā desmit miljonu lielo izdevumu aplēses, kuras būtu nepieciešamas renovācijai (Danosa, 15.12.2020). Tomēr tas izrādījies daudz par maz un neatstāja lielu ietekmi ēkas stāvokļa uzlabošanā, laikam ejot tas tikai strauji pasliktinājies (sk. 4.12. att.). Galu galā īpašnieki sapratuši, ka nepieciešamie resursi muižas saglabāšanai un atjaunošanai stipri pārsniedz pieejamos, un muiža 2022. gadā izlikta izsolē.

4.12. att. Kaucmindes muižas pils (Šastakoviča, 2022)

Šī brīža muižas īpašnieks, SIA “Labs pamats”, piedalījās muižas izsolē gan 2022. gadā, gan 2023. gadā, abas reizes uzvarējuši. 2022. gada septembrī nosolīto summu, nepilnus

82 tūkstošus eiro, uzņēmums nespēja savlaicīgi samaksāt, atrunājoties ar bankas nepārliecinātību un iztaujāšanu, kas ievilkusies pusotru nedēļu (Danosa, 03.07.2023). Toreiz arī otrs augstākais solītājs nespēja laicīgi izpildīt savas saistības īpašuma iegādei, tāpēc izsole pus gadu vēlāk rīkota atkārtoti. Pērnā gada janvārī, otro reizi muižas īpašumu izsolot, SIA “Labs pamats” atkal uzvarējis, šoreiz muižu iegūstot savā īpašumā par nieka 50 tūkstošiem eiro (“Kaucmindeš pils šajā”, 23.01.2023).

2023. gada maijā, jauno saimnieku pārstāvis Mārtiņš Ruķers ēku apsekojis kopā ar NKMP Zemgales reģionālās nodaļas vadītāju Elvīru Mantrovu, Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspektoriem Ati Artmani un Mārīti Putniņu un Rundāles apvienības pārvaldes vadītāju Aigaru Sietiņu. Viesi kopīgi nonākuši pie secinājumiem par primārajiem fokusiem uzsākot savas darbības muižas teritorijā – nepieciešama portika glābšana, ēkas konservācija un tālākā plāna izstrāde tās apsaimniekošanai (Danosa, 03.07.2023). Jaunie īpašnieki apliecinājuši vēlmi turpināt iepriekšējo saimnieku iesākto – neļaut muižai sabrukt, saglabāt pašu ēku un sakopt tās teritoriju, arī turpināt sadarbību ar iepriekšējo īpašnieku piesaistīto arhitektu Artūru Lapiņu, tomēr nenoliedz to sakopt ar mērķi pārdot tālāk (Danosa, 03.07.2023). Aktīvu darbību toreiz vēl nebija iespējams uzsākt spēkā esoša nomas līguma dēļ, kuru iepriekšējie saimnieki noslēguši līdz 2028. gadam (Danosa, 03.07.2023).

Šobrīd muižas īpašumā vērojams traģisks klusums. Ēkas fasāde ir viscaur saplaisājusī, apmetums visur drūp un daudzās vietās jau nokritis, atsedzot apakšā dusošos ķieģeļus. No kādreiz uzklātā plēves jumta pārsega palikušas vien driskas. Jumtu sedzošais dakstiņa segums lielā jumta platībā iztrūkst, skatam paverot jumta zemāko koka konstrukciju, vietām rēgojas caurumi un vietām jumta segums ir neesošs. Otrā stāva logiem cauri svilpo vējš un tos nesedz nekas. Sānu korpusu stūri ir iegrimuši, nodrupuši un saplaisājuši. Visas durvis ir izlauztas, tikai dažām priekšā vēl saglabājušās pieliktās skaidu plāksnes. Centrālās pamatēkas skats nenoliedzami ir visdrausmīgākais šajā ainavā. Jau šī gadsimta sākumā, divdesmit gadus palikusi bez dzīvības un pielietojuma, vairākkārt tika ziņots, ka galvenā ēka ir kritiskā stāvoklī un tai vajadzīga steidzīga glābšana. Šobrīd, vēl vairāk kā divdesmit gadus vēlāk, skats ir vienkārši neaptverami skumjš. Var vien pārsteigumā brīnīties, kā portika sastāvā esošās kolonas vēl joprojām slejas uz augšu. Krietna daļa no atika ir sabrukusi, izveidojot pamatīgu robu frontālajā daļā. Virs tā uzlikts neliels pagaidu jumtiņš, kas to knapi nosedz un, iespējams, aiztur nelielu nokrišņu daudzumu iekļūšanu pils iekšpusē. Praktiski viena kolona, centrālās ēkas liela daļa fasādes un jumta stāv kaili atsegti skarbai pasaulei. Tomēr skats no parka puses paveras arvien dramatiskāks (sk. 4.13. att.).

4.13. att. Skats uz Kaucminde muižas pili no parka puses (Šastakoviča, 2024)

Vairāk atsegtu ķieģeļu fasādē, vairāk caurumu jumtā, vairāk plaisu un brūkšanas pazīmju. Vairāk posta un nekārtības. Centrālā ēka no parka puses jau gadiem bijusi vissliktākajā stāvoklī. Kādreiz staltās kolonas šajā ēkas daļā nav tikušas redzētas jau aptuveni divdesmit gadus. Kādreiz eleganto balkonu, kuru rotāja smalkā balustrāde, šobrīd rotā nodrupuši un brūkoši ķieģeli un ieauguši krūmi un latvāņi. Jumts šajā muižas pils pusē gandrīz pilnībā ir atsepts un iebrucis, divi no trīs jumta lodziņiem iekrituši jumtā. Šī kādreizējā Kurzemes hercogistes pērle nu raksturojama vienā izsmeļošā vārdā – grausts.

Apkārtne pagaidām šķiet salīdzinoši piekopta. Pagalms ir nolīdzināts, vien gar sānu korpusiem joprojām zaļo krūmi, arī nozāģēto tūju vietā lēnām stiepjas to pēcteces. Muižas pils parks, savukārt, ir savā vaļā atstāts, aizaudzis un neizstaigājams. Cerību stariņu gan rada uz centrālās daļas ziemeļu puses skursteņa ligzdot atgriezies stārķu ģimene, kas vietējā sabiedrībā vieš cerību – muižas pils vēl vienu sezonu stāvēs un dzīvība tur radīsies.

Spriest par muižas pils nākotni ir nenoliedzami grūti. NKMP pieminekļu saraksta informācijas sistēmā “Mantojums” atrodama informācija, ka kopš 1998. gada beigām Kaucminde muižas muižnieka dzīvojamai ēkai piešķirts Valsts aizsargājama kultūras pieminekļa statuss. Tā ir uzskatāma par valsts nozīmes kultūras pieminekli ar bagātīgu vēsturi. Valsts aizsargājama. Tomēr privātīpašums. Tas, šķiet, ierobežo jebkādu secīgu darbību no atbildīgajām institūcijām un personām, it kā atbrīvo tos no jebkādas pienākuma un morālās atbildības. Vēl gadsimta sākumā Kaucminde muižas pils bija līdzīgā stāvoklī kā netālu esošās Bauskas un Rundāles pils, pirms tajās tika ieguldīts milzīgais darbs to atjaunošanā. Šobrīd abas netālās pils ir ievērojamas gan nacionālā, gan starptautiskā līmenī, nenoliedzami varenas un

greznas sava laika zīmes. Tomēr abām blakus esošām pilīm paveicās ar darbīgiem un mērķtiecīgiem saimniekiem, kas tās izcēla no nelaiemes un pacēla jaunā gaismā. Jāpiekrīt I. Savicka bezspēcībā izteiktiem vārdiem: “Kā tas var būt, ka vienu kopj un lolo, bet šeit grūst? [..] Kaucminde taču nav vietējā, bet viņa ir valsts nozīmes arhitektūras piemineklis. [..] Bet neliekās neziņas, tie cilvēki, kas varētu tik tiešām kaut ko izdarīt tādu objektu dēļ”.

Kopš nonākšanas privātās rokās, Kaucmindes muižai nav paveicies ar īpašniekiem, kuri vairākkārt solījuši pavisam ticamas lietas, arī dokumentāciju kārtojuši kā pienākas, taču bez rezultātiem. Tragiskais stāvoklis radījies arī raizes par kultūras pieminekļa statusa atņemšanu, ar ko ticis draudēts, tomēr tas raisa neizpratni par pretrunīgo situāciju. Pati valsts noteikusi aizsargājama arhitektūras pieminekļa statusu, taču aktīvu darbību šai aizsardzībai nav veikusi vairāk kā 25 gadus. Muižai vienmēr ir bijis savs šarms un potenciāls, tā ieņēmusi nozīmīgu lomu 20. gadsimta mājturības un lauksaimniecības nozaru izglītībā. Taču diemžēl šķiet, ka nākotne šai skaistajai, vēsturiski bagātajai pārlei ir nozagta.

5. DISKUSIJA

Bakalaura darba pētījums ir unikāls tā tēmas un izpētes objekta dēļ. Kā pētījuma mērķis tika izvirzīts izziņāt Kaučminde muižas pils vēsturi caur atmiņu stāstiem un publikācijām. Darba ietvaros ievāktas un analizētas dažāda veida publikācijas (drukātas, elektroniskas un nepublicētas) pils hronoloģiska vēstures pārstāsta veidošanai, kas precizēts un papildināts ar atmiņu stāstiem no intervijām.

Pētījumā iespējams saskatīt noteiktas līdzības ar citiem Latvijas Universitātes studentu noslēgumu darbiem, kuros veikta muižu vai citu kultūrvēsturiski nozīmīgu vietu vēstures pētniecība caur atmiņu stāstiem un publikācijām. Ar pētījuma izpētes pakāpes analīzē ietvertajiem darbiem līdzības saskatāmas lielākoties metodoloģiskajā daļā un rezultātu atspoguļojumu veidā.

Apskatītajos Agneses Karīnas Krapšes (2023) un Baibas Īvānes-Kronbergas (2018) pētījumos izmantota dokumentu kontentanalīze, kuru ietvaros pētītas un analizētas drukātas un elektroniskas publikācijas, izgūtas no vietējo bibliotēku krājuma, elektroniskajām datubāzēm (piemēra, "Zudusī Latvija" un "Periodika"), skatīti attēli. Īvāne-Kronberga maģistra darbā arī izmantojusi un analizējusi nepublicētus arhīva materiālus. Līdzīgi kā šajā pētījumā, apskatītajos darbos arī veiktas intervijas ar pētījuma objektiem pietuvinātām personām, iegūto datu padziļinātai aptverei un papildus interesējošu jautājumu precizēšanai.

Abos studenšu noslēguma darbos rezultāti kārtoti vairākās apakšnodaļās. Krapse savā pētījumā aprakstāmos laika posmus iedalījusi līdzīgi kā šajā bakalaura darbā – pēc apskatītā perioda galvenajiem notikumiem muižā, izdalot tās pirmsākumus, Garlība Merķeļa laiku mācību un pētījumu saimniecības posmu un mūsdienas. Savukārt, Īvāne-Kronberga darbā katrā apakšnodaļā vairāk koncentrējas uz atsevišķiem aprakstāmiem aspektiem divos lielos laika posmos, kurus izdala pirms un pēc Otrā pasaules kara.

Izteikta atšķirība ar Baibas Īvānes-Kronbergas maģistra darbu "Jelgavas pilsētas bibliotēka Akadēmijas ielā 26: ainavas kultūrvēsturiska lasīšana" (2018) ir galvenās pētījuma metodes ietvaros veikta bibliotēkas ēkas apsekošana eksperta vadībā. Maģistra darba ietvaros autore arī veica intervijas ar dažādiem ekspertiem un aizvadīja publisku diskusiju, organizēja muzejpedagoģes vieslekciju un semināru vidusskolēniem.

Analizēto ārzemju pētījumu kontekstā var minēt gan līdzības, gan atšķirības. Mensa veiktajā pētījumā par kultūras pieminekli Ganas Republikā datu ieguvei jeb vietējo iedzīvotāju vērtību un viedokļu izziņāšanai tika izmantotas intervijas un fokusgrupu diskusijas. Tomēr pētījuma mērķis bija izziņāt vietējo iedzīvotāju vērtības, nevis paša vēsturiskā pieminekļa vēsturi. Ar apskatīto Belindas Mitčelas un Kārenas Fīlderis starpdisciplināro pētījumu

saskatāmas vairāk atšķirības. Galvenokārt tās saistītas ar pētījuma tematiku un mērķi. Autore kādreiz pamestās muižas vēsturiskā interjera izpētei izmantoja dažādas radošas metodes, arhitektūras pieminekļa vēsturē piedzīvotā atdzīvināšanai. Izmantotās metodes izpētē iekļāva subjektīvo un objektīvo rakstību, fotoattēlu pārvēršanu tekstā, tēlotājmākslu, lai izpētītu personīgās pieredzes, tās pārvērstu poetizētos attēlos.

Balstoties pamatotajā teorijā, izveidota teorija par Kaucmindes muižas pili – tās vēsturisko notikumu attīstību un likteņa gaitu. Kopš pašiem pirmsākumiem muižas stāvoklis iezīmējas atkarīgs no tās iemītnieku klātesamības. Muiža tika vairākkārt ieķīlāta, iznomāta un pārdota, tā uzskatīta par otršķirīgu īpašumu. Tikai sagaidot pirmos pastāvīgos iemītniekus, nonākot fon der Pāleni ģimenes īpašumā, atrodams ziņas par sava veida rūpēm par muižas īpašumu – tika uzbūvēta jauna pils ēka jeb kungu māja, apkārt esošais muižas ansamblis un izveidots to ieskaujošais dārzs. Diemžēl nākamo mantinieku rokās par muižas īpašuma apdzīvošanu nav pārlieku plašu ziņu, tik vien, ka kāds no tiem ieradies medībās, cits tur aizvadījis sava mūža pēdējās dienas. Par ne pārāk aktīvo uzturēšanos muižā liecina fakts, ka piektais fon der Pāleni dzimtas muižas saimnieks īpašumu mantojis ļoti sliktā, nolaistā stāvoklī, kas prasīja plašus renovācijas un labiekārtošanas darbus. Saimnieks ieguldījis apjomīgus resursus muižas uzturēšanā un apsaimniekošanā, izceļot to no savdabīgā pagrimuma. Līdzīgi arī viņa dēls, nākamais un pēdējais fon der Pālenis, kura īpašumā nonāca Kaucminde, muižu un tās pili apdzīvoja un uzturēja, veicot veiksmīgus remonta un apbūves darbus. Taču neilgi pēc tiem, īpašnieka prombūtnes laikā, muižu pārņēma valsts pārziņā.

Pirmā pasaules kara laikā muižas pils un tās teritorija cieta apjomīgus bojājumus un postu, taču situāciju par labu vērsa plāni iekārtot Mājturības skolu. Pirms mācību uzsākšanas tika ieguldīts daudz, lai to varētu atvērt un ērti izmantot, arī pēc mācību uzsākšanas un to laikā uz audzēknēm gūlās liels pienākumu un atbildības slogs, uzturēt muižas ēkas un teritoriju labākajā kārtībā. Līdzīgi pēc Otrā pasaules kara spēkus nekārtības un bojājumu novēršanai rada tās jaunie iemītnieki – Lauksaimniecības tehnikuma mācībspēki un audzēkņi. Divdesmit gadus mācību iestāde kopa un rūpējās par muižu, arī vēl pēc tās pārvietošanās uz jauno mācību iestādes korpusu, audzēkņi vēl devās pildīt pienākumus tās teritorijā. Taču ap 1980. gadiem, kad tai vairs netika rasts pielietojums, pils centrālo korpusu pameta likteņa varā. Vien sānu korpusi tika apkopti cik vien bija spējīgi to iemītnieki – pirmskolas skolotājas un sovhoza kantoris, vēlāk veikals un citas nelielas iestādes. Tika veikti un iesākti darbi senās ēkas renovācijai, daži no tiem pabeigti pilnībā, citi tikai daļēji.

Atrodot pielietojumu un pastāvīgas apdzīvošanas iespējas, Kaucmindes muižas pils bija spējīga spīdēt un plaukt. Tā tika uzskatīta par vienu no iespaidīgākajām sava perioda arhitektūras piemīnām, labi saglabājusies ar sākotnējām arhitektūras detaļām un amatniecības

dekoriem, unikāla Latvijā savas pusloka formas dēļ. Taču kopš tās pamešanas tā atstāta likteņa varā ar vienu galveno funkciju – izdzist. Lai arī tās īpašnieki pasīvi mēģinājuši un centušies vērst situāciju par labu, savu jaunāko funkciju Kaucminde sekmīgi veic jau vairāk kā četrdesmit gadus, lēnām sabrūkot.

Arī NKMP kā primāro rekomendāciju jau 2009. gadā izteikusi ēkai atrast funkciju, bez kuras tā netiek izmantota un tajā veicamie darbi vien aprobežotos ar konservāciju (Zviedrāns & Veinberga, 2009, 13. lpp). NKMP vairākkārt devusi norādījumus un apsekojusi muižas īpašumu, piešķīrusi atļaujas un saskaņojumus par iecerētiem darbiem, piemērojusi sodus un atvērusi administratīvo pārkāpumu procesus par to darbu nepildīšanu. Šīs nosacītās darbības pārvalde veikusi jau gadiem ilgi. Tomēr bez mērķtiecīgas darbības no īpašniekiem, bez pilnvērtīgas spējas ieguldīt nepieciešamos resursus pils saglabāšanā un restaurācijā, bez jaunas funkcijas jeb pielietojuma ēkai, pārmaiņas tuvākajā laikā muižas īpašumā nevar prognozēt. Daudzreiz arī minēts, ka šādi izputinātus un novārtā atstātus kultūras pieminekļus valsts varētu atsavināt, bet šis arguments vienmēr atspēkots ar faktu, ka valstij arī nav nepieciešamo līdzekļu, lai šādu ieilgušu problēmu risinātu. Tāpēc iespējams vien spriest, ka vēsture atkārtosies, kā to pierādījuši iepriekšējie pieci muižas īpašnieki, un Kaucminde savu atlikušo, ļoti iespējams īso, mūžu pavadīs pamesta, vientulībā brūkoša.

SECINĀJUMI

Bakalaura darbs ir novadpētnieciska rakstura pētījums ar mērķi apzināt un analizēt dažādus informācijas resursus par Kaucmindes muižas pili un veikt intervijas, lai gūtu visaptverošu un padziļinātu ieskatu muižas pils vēsturē. Mērķa sasniegšanai pētījuma sākumā izvirzīti sekojošie jautājumi: kādu informāciju par Kaucmindes muižas pils vēsturi iespējams iegūt no tiešsaistes un analogiem informācijas avotiem un aculiecinieku atmiņu stāstiem, kādos laika posmos iespējams aprakstīt Kaucmindes muižas pils vēsturi, kā muižas pils ēka tika izmantota dažādos laika posmos un kā iezīmējas tās nākotne?

Pētījuma gaitā iegūtas atbildes uz izvirzītajiem jautājumiem un izveidots Kaucmindes vēstures apraksts, aptverot laika periodu no pirmajām ziņām par muižas zemi 1469. gadā līdz mūsdienām, mēģinot iezīmēt tās nākotni.

Informāciju par Kaucmindes muižu iespējams iedalīt vairākās kategorijās – vēsturiskās piederības informācija, būvniecības un pārbūvju ziņas, ēkas un telpu pielietojuma informācija, atmiņu jeb personīgo pieredžu stāsti un jaunākās ziņas.

Kaucmindes muižas pils vēsturi izvēlēts aprakstīt četros periodos, kas apskata tās dažādo pielietojumu laika gaitā. Pirmais izdalītais laika posms apraksta muižas pirmsākumus, tās celšanas un zemes iekārtošanas laiku. Šajā periodā to apdzīvo dažādi baroni un grāfi, izmantojot muižu kā vasaras rezidenci, mednieku namu vai pastāvīgu dzīves vietu. Šis sākuma periods arī iezīmējas ar vislielākajām pārmaiņām Kaucmindes muižas pils izskatā, to vairākkārt pārbūvējot. 20. gadsimta sākumā tā ieguva pašreizējo izskatu, centrālo ēku, kas būvēta ap 1780. gadu, apvienojot ar sānu korpusiem, tā rezultātā izveidojot pakava formu. Taču neilgi pēc pēdējās pārbūves un grāfa fon der Pālena ģimenes aizbraukšanas, muiža tiek pārņemta valsts pārziņā.

Otrais aprakstītais laika posms atklāj Mājturības skolas un semināra laiku Kaucmindē, kad muižas pili un teritoriju apdzīvoja mācībspēki un viņu izglītojamās audzēknes, topošās latvju saimnieces. Šajā laikā mācību iestādes pabeidza vairāki simti audzēkņu, iemantojušas dažādas lauku saimniecībā nepieciešamas prasmes, augsta līmeņa manieres un meistarību, savstarpējas tradīcijas un paaudzēm nododamas atmiņas. Šajā laikā muižas pils pieredzēja savdabīgas un pakāpeniskas pārmaiņas, kā pamanāmākās bija centrālās ēkas parka puses balkona pārbūve, nojaucot trepes uz parku, un pagalma fasādes atbrīvošanu no vītenaugiem, arī sānu korpusu divviru durvis šajā periodā tika pārbūvētas par logiem.

Nākamais vēstures posms iezīme pēckara periodu un juku laikus, kad muižas pils izmantota dažādos nolūkos, izmitinot un skolojot audzēkņus Saulaines Lauksaimniecības tehnikumā un pirmskolā, aicinot uz filmām kinoteātrī, arī izvietojot pasta nodaļu un sovhoza,

vēlāk paju sabiedrības un kooperatīva kantorus. Šajā laika posmā turpinās nelielās pārmaiņas Kaucmindes pils izskatā. Centrālās daļas atika ieņēmusi dažādus izskatus ar vairākiem uzrakstiem, pēdējais no tiem, “Kaucminde” gotu drukā, iekrāsots 1980. gados. Šajā laikā mainīts jumts, muiža pārkrāsota pašreizējā blāvi rozā tonī, pagalms apstādīts ar dažādiem augiem, krūmiem un kokiem. Veikta un plānota plaša iekštelpu pārbūve, mainot iekšējo telpu izkārtojumu, tomēr tā līdz galam nepabeigta, nenodarot neatgriezeniskas izmaiņas vēsturiskajā plānojumā. Gadu laikā muižas pils piedzīvojusi neskaitāmus iemītniekus, izdzīvojusi, šķietami, dinamisku ikdienu, tomēr noslēdzot šo periodu, muižas pils gandrīz pilnībā tiek pamesta tukša.

Visbeidzot pēdējais laika posms apraksta mūsdienas, kā Kaucminde kopš gadsimtu mijas nodota no vienām rokām citās, lēnām pazudīnot to laikā, solījumos un bezcerībā. Kopš 2023. gada muižas īpašums atrodas jau sesto īpašnieku rokās. Joprojām tiek solīts viss nepieciešamais, viss jau dzirdētais – jumta un fasādes atjaunošana, portika saglabāšana, renovācija, nākotne. Visi iepriekšējie īpašnieki, tāpat arī pašreizējais bez izņēmuma, vienmēr apgalvojuši, ka muižu sakārtos, atjaunos tās fasādi un jumtu, labiekārtos apkārtējo teritoriju, īpašumu sakops un atgriezīs to sākotnējā spozmē. Iepriekšējiem īpašniekiem starp šādu vārdu izrunāšanu un darbu apskāšanu nepagāja ilgs laiks – aptuveni gads, citreiz vairāk, citreiz mazāk. Protams, viss ir atkarīgs no īpašnieka iespējām un vēlmes. Nenoliedzami, nelieli darbi tika veikti un minimāls progress ir bijis vērojams, taču skarbais laika zobs darījis vairāk un rīkojies agresīvāk. Elvīras Mantrovas vārdiem: “Muiža patiešām vēl ir glābjama. Ir redzēti gana briesmīgāki objekti un tos ir izdevies izraut no iznīcības rokām. Iepriekš ar Kaucmindi lepojāmies, tad vairs nebija, ar ko lepoties, pēc tam bija cerības, tad tās zuda, bet Kaucminde mīļa ir visai sabiedrībai. Tā vēl pavisam nebrūk kopā, bet laika vairs nav daudz” (Danosa, 03.07.2023). Kaucmindes muižas nākotne pagaidām iezīmējas drūmi, tomēr nelielas cerības pastāv. Tik tiešām var teikt – kamēr Kaucmindes muižas pils vēl stāv, nav par vēlu. Ir vēl laiks visu griezt uz labo pusi, taču nu vairs nav palicis ilgi.

Pētījumu var uzskatīt par noderīgu un unikālu novadpētniecības resursu, kurā apkopota pietiekami plaša informatīvu publikāciju un daudzveidīgu atmiņu stāstu analīze, veidojot hronoloģisku stāstījumu. Kaucmindes muiža ir svarīga un tuva daudziem vietējā ciemata iedzīvotājiem un ar to kādreiz saistītām personām, kuras muižā ieguldījušas daudz savu resursu un sirdsdarbu. Tāpēc var teikt, ka pētījums ir svarīgs gan vietējās vēstures izpētē, gan Kaucmindes nākotnes problēmas aktualizācijā.

Pētījumā analizētie atmiņu stāsti lielākoties izgūti no publikācijām. Intervijas veiktas ar divām personām, par laika posmiem un jautājumiem, kuri publikācijās netika plaši atspoguļoti. Ņemot vērā, ka darba empīriskā bāze iekļauj ierobežotu interviju respondentu skaitu, var apgalvot, ka šis ir viens no pētījuma izteiktākajiem ierobežojumiem. Veicot vairāk intervijas ar

vietējiem iedzīvotājiem, bijušajiem vai esošajiem īpašniekiem un citām personām, kuras bijušas saistītas ar Kaucminde muižu laika gaitā, varētu gūt vēl padziļinātāku un plašāku ieskatu muižas pils atmiņu stāstos.

Pētījumam noteikti var iezīmēt tālākas attīstības iespējas, piemēram, veicot plašākas intervijas ilggadēju vietējo iedzīvotāju vidū vai ar citām personām, kuras kādā laika posmā bijušas saistītas ar Kaucmindi, varētu intervēt nozares ekspertus vai pētījumā izmantot ainavas kultūrvēsturiskās lasīšanas metodi, veicot ēkas apsekošanu kopā ar ekspertu. Bakalaura darbā pēc iespējas aptverta vai nelielā mērā iekļauta muižas kopējā vēsturiskā gaita, vairāk fokusējoties uz pašu muižas pili, taču būtu iespējams arī pētījumu pavērst kādā šaurākā fokusā. Piemēram, uzmanību varētu vērst uz muižas kompleksa citām ēkām, tajā ietilpstošajām saimniecības ēkām un parkam, par to vēsturi un izmaiņām laika gaitā, vai iespējams arī sīkāk pētīt muižas pils arhitektūru, interjeru, kultūrvēsturisko nozīmi laika gaitā.

PATEICĪBAS

Liels **paldies manai ģimenei** par atbalstu!

Vēlos pateikties arī:

Darba vadītājai **Dainai Pakalnai**;

Dzintrai Jurkai un **Ignam Savickim**;

Kandavas Lauksaimniecības tehnikuma Saulaines teritoriālās struktūrvienības muzeja krājuma glabātājai **Marinai Kazancevai**;

Rundāles pils muzeja zinātniskā **arhīva darbiniekiem**.

IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI

- Apdraudētais mantojums gaida cilvēku vai likteņa spriedumu.* (10.09.2004).
<https://www.tvnet.lv/6199923/apdraudetais-mantojums-gaida-cilveku-vai-liktena-spriedumu>
- Apinis, A. (2008). Tēvzemes arāju cilts IV. Jelgavas tipogrāfija.
- Aržanovs, V. (2008). Laikmeta griežos: Saulaines Profesionālā vidusskola laika posmā no 1944.-2008. gadam. No A. Apinis (Red.), *Tēvzemes arāju cilts IV*, (16.-27. lpp.). Jelgavas tipogrāfija.
- Auza, E. (b.g.). *Kaucminde Mājturības semināra audzēknes nodarbībās virtuvē* [Fotogrāfija]. Madonas novadpētniecības un mākslas muzejs.
- Avotiņa, R. (1935). *Kaucminde mājturības skolas audzēknes* [Fotogrāfija].
<http://www.zudusilatvija.lv/objects/object/25510/>
- Baltais, K. (b.g.). *Kaucminde. 1905. g. revolucionārā kārtība.* Rundāles pils muzeja zinātniskais arhīvs.
- Benefits & challenges.* (n.d.). <https://groundedtheory.weebly.com/benefits--challenges.html>
- BNM 30835, *Skats uz Kaucminde pils pagalma fasādi. 20.gs. sāk.* [Fotogrāfija]. Bauskas novadpētniecības muzejs.
- Buks, A. (04.02.2012). *Latvijas Lauksaimniecības centrālbiedrība.*
https://vesture.eu/Latvijas_Lauksaimniec%C4%ABbas_cent%C4%81lbiedr%C4%A Bba
- Buks, A. (28.12.2022). *Muiža.* <https://vesture.eu/Mui%C5%BEa>
- Butānova, E. (b.g.). Kaucmindiete – tas skan lepni. *Leģendas*, 10(11), 40.-47.
- Ceriņa, A., & Kaukule, D. (08.10.2021). *No pērles par graustu – nolaistajai Kaucminde muižai draud izsole.* <https://www.lsm.lv/raksts/kultura/kulturtelpa/no-perles-par-graustu--nolaistajai-kaucminde-muizai-draud-izsole.a424827/#4>
- Charmaz, K. (2014). *Constructing grounded theory* (2nd Ed). SAGE Publications Ltd.
- Chun Tie, Y., Birks, M., & Francis, K. (2019). Grounded theory research: A design framework for novice researchers. *SAGE open medicine*, 7(2050312118822927).
<https://doi.org/10.1177/2050312118822927>
- Danosa, S. (15.12.2020). *Zemgalē šādu bēdu ieleju vairs nav daudz.*
<https://arhivs.bauskaszive.lv/raksts/188936>
- Danosa, S. (03.07.2023). *Kaucmindei atkal nav paveicies.*
<https://bauskaszive.lv/projekti/projekts-par-vertibas-bauskas-novada/kaucmindei-atkal-nav-paveicies/>

- Dzimtene. (08.09.1933.). *Latvijas Kareivis*, 201. <https://periodika.lndb.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:palissue:258693|article:DIVL177|query:Kaucmind%C4%93%20Kaucmindes%20>
- Fideikomiss. (b.g.). <https://tezaurs.lv/fideikomiss>
- Gailīte, R. (b.g.). *Piezīmes par Kaucmindes Mājturības skolu un sarakstes ar absolventēm*. Kandavas Lauksaimniecības tehnikuma Saulaines teritoriālās struktūrvienības muzejs, npublicēti materiāli.
- George, T. (22.06.2023). *Types of Interviews in Research. Guide & Examples*. <https://www.scribbr.com/methodology/interviews-research/>
- Glaser, B. G., & Strauss, A. L. (1967). *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. Aldine.
- Grīnbergs, K. (1926/1930). *Kaucmindes mājturības skola* [Fotogrāfija]. Bauskas novadpētniecības muzejs.
- Ho, L., & Limpaecher, A. (17.09.2021). *Practical Guide to Grounded Theory Research*. <https://delvetool.com/groundedtheory>
- Izolīs Latvijas arhitektonisko pērļu trijstūrī esošo Kaucmindes pili*. (29.08.2022). <https://jauns.lv/raksts/zinas/517754-izsolis-latvijas-arhitektonisko-perlu-trijsturi-esoso-kaucmindes-pili>
- Īvāne-Kronberga, B. (2018). *Jelgavas pilsētas bibliotēka Akadēmijas ielā 26: ainavas kultūrvēsturiska lasīšana* (Maģistra darbs). Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļa.
- Kaucmindes mājturības seminārs. (01.01.1967). *Latviešu Lietiskā Māksla*, 2.
- Kaucmindes (Saulaines) pils* [Fotogrāfija]. (192?). <http://www.zudusilatvija.lv/objects/object/18605/>
- Kaucmindes pils šajā reizē izolīta par 50 000 eiro*. (23.01.2023). <https://bauskaszive.lv/vietejas-zinas/kaucmindes-pils-saja-reize-izsolita-par-50-000-eiro/>
- Kazanceva, M. (b.g.). *Skolas muzejs un Kaucmindes mājturības skola*. <https://www.saulaine.lv/muzejs>
- Kā Latvijas mājturības instituta audzēknes pavadīja vasaru. (13.10.1938). *Mūsu Mājas Viesis*, 42, 12.-13. <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:palissue:287004|article:DIVL442|query:K%C4%81%20Latvijas%20m%C4%81jtur%C4%ABbas%20instituta%20audz%C4%93knes%20pavadija%20Ovasaru%20inst%C5%ABta%20vasaras%20>

- Kļaviņš, M. L. (1967). *Kaucmindes pils pirms pārbūves 20. gs. sāk., pagalma fasāde* [Fotogrāfija]. Rundāles pils muzeja zinātniskais arhīvs.
- Krapse, A. K. (2023). *Rāmavas (Depkina) muiža publikācijās un atmiņu stāstos* (Bakalaura darbs). Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju nodaļa.
- Kultūras mantojums.* (20.12.2017.).
<http://termini.lnb.lv/Home/TerminiInfo?name=kult%C5%ABras%20mantojums>
- Lancmanis, I. (1999). *Kaucmindes muiža. Kautzemünde*. Apgāds Jāņa sēta.
- Latw. Lauksaimn. Centralbeedr. Kaucmindes mahjturibas skola. (13.12.1922). *Darba Balss*, 281. <http://periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:palissue:88911|article:DIVL39|query:Kaucmindes%20>
- LFM 13632, *Kaucmindes muižas dārza fasāde. 1930. gadi* (Fotogrāfija). Latvijas Fotogrāfijas muzejs
<https://www.nmkk.lv/Attachments/AttachedFileViewForm.aspx?id=322985&ItemId=839007>
- Lazdiņa, M. (1991). *Mātes Mildas Valdmanes atmiņu stāstu pieraksti par pavadīto laiku Kaucmindē*. Pilsrundāles bibliotēkas krājums, npublicēti materiāli.
- Manor.* (n.d.). <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/manor>
- Mašnovskis, V. (2019). *Muižas Latvijā. Vēsture, arhitektūra, māksla II (I-K)*. DUE.
- Melbārzdīs, J. (1966). *Paula Lejiņa Saulaines sovhoztehnikums*. Zvaigzne.
- Mensah, J. (2022). Community perception of heritage values regarding a global monument in Ghana: implications for sustainable heritage management. *Journal of Humanities and Applied Social Sciences*, 4(4), 357-375. DOI: 10.1108/JHASS-01-2021-0010
- Mežaleone, E. (1990). Saulainais ceļš. J. Ruško (Sast.), *Ja ikviens tik zemē sētu: aprakstu krājums par pedagoģiskā darba pieredzi lauksaimniecības tehnikumos un sovhoztehnikumos*, (95.-108. lpp.). Latvijas Republikas neklātienas lauksaimniecības tehnikums.
- Mitchell, B., & Fielder, K. (2018). Matter of the manor. *Journal of Interior Design*, 43(1), 53–63. <https://doi.org/10.1111/joid.12116>
- Muiža.* (b.g.). <https://tezaurs.lv/mui%C5%BEEa>
- Muižas un muižniecība 17.-19. gs.* (b.g.). http://lnvm.lv/?page_id=5111
- Muižniece, I. (21.11.2007). *Kāpēc sagrūst Bornsmindes muižas un Kaucmindes pils ēkas?*
<https://www.tvnet.lv/4514771/kapec-sagrust-bornsmindes-muizas-un-kaucmindes-pils-ekas>
- Mutvārdu vēsture.* (b.g.). <https://tezaurs.lv/mutv%C4%81rdv%C4%93sture>

- Neiberte, D. (2021). Īstenā Latvijas saimniece. No A. Ramane (Red.), *Atmiņu upe plūst*, (185.-193.lpp.). Madris.
- Novadpētniecība*. (01.01.2008). <https://termini.gov.lv/kolekcijas/94/skirklis/418259>
- Novadpētniecība*. (b.g.). <https://tezaurs.lv/novadp%C4%93tniec%C4%ABba>
- Opmanis, A. (1930). *Kaucmindes mājturības skolas audzēknes* [Fotogrāfija].
<http://www.zudusilatvija.lv/objects/object/42117/>
- Osvalda, K. (15.09.1934). Kā dzīvo un strādā Kaucmindē. *Zeltene*, 18, 11.-14.
<https://periodika.lndb.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:palissue:232313|article:DIVL188|query:Kaucmind%C4%93%20>
[0](https://periodika.lndb.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:palissue:16650|article:DIVL124|query:K%C4%81%20dz%C4%ABvo%20un%20str%C4%81d%C4%81%20Kaucmind%C4%93%20ka%20)
- Osvalda, K. (01.10.1934). Kā dzīvo un strādā Kaucmindē. *Zeltene*, 19, 11.-12.
<https://periodika.lndb.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:palissue:16650|article:DIVL124|query:K%C4%81%20dz%C4%ABvo%20un%20str%C4%81d%C4%81%20Kaucmind%C4%93%20ka%20>
- Ozoliņa-Keņģe, M. & Auziņa-Smith, I. (1989). *Kaucmindes Mājturības seminārs un Latvijas Mājturības institūts*. Almeley.
- A Oral History*. (n.d.). <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/oral-history>
- B Oral history*. (n.d.). https://odlis.abc-clio.com/odlis_o.html#oralhistory
- Par Kaucmindī visi šausminās*. (23.10.2021). <https://nra.lv/izklaide/turisms/361449-par-kaucmindi-visi-sausminas.htm>
- Par mums*. (b.g.). <https://www.saulaine.lv/par-mums>
- Piemineklis*. (b.g.). <https://tezaurs.lv/piemineklis:1>
- Pils*. (01.01.2008.). <https://termini.gov.lv/kolekcijas/94/skirklis/418109>
- Pils*. (b.g.). <https://tezaurs.lv/pils>
- Pipere, A. (2021). Intervijas, to veidi un izmantošana. No K. Martinsone & A. Pipere (Red.), *Zinātniskās darbības metodoloģija: starpdisciplinārā perspektīva*, (295.-302. lpp.). Rīgas Stradiņa universitāte.
- Pipere, A. & Purvīce, B. (2021). Pamatotā teorija. No K. Martinsone & A. Pipere (Red.), *Zinātniskās darbības metodoloģija: starpdisciplinārā perspektīva*, (228.-237. lpp.). Rīgas Stradiņa universitāte.
- Publication*. (n.d.). https://odlis.abc-clio.com/odlis_p.html#publication
- Publikācija*. (b.g.). <https://tezaurs.lv/publik%C4%81cija:1>
- Saulainajā Zemgales plašumā*. (1968). Zvaigzne.
- Saulaine. Kaucmindes muižas pils* [Fotogrāfija]. (191?).
<http://www.zudusilatvija.lv/objects/object/5061/>

- Sebastian, K. (2019). Distinguishing Between the Types of Grounded Theory: Classical, Interpretive and Constructivist. *Journal for Social Thought*, 3(1), 1-9.
- Sedols, J. (13.11.1999). *Kaucminde pils* [Fotogrāfija]. <https://mapio.net/pic/p-9470936/>
- Šastakoviča, I. (1993). *PII "Mārpukīte" izlaidums* [Fotogrāfija]. Personiskais arhīvs.
- Šastakoviča, P. (2022). *Kaucminde muižas pils* [Fotogrāfija]. Personiskais arhīvs.
- Šastakoviča, P. (2024). *Skats uz Kaucminde muižas pili no parka puses* [Fotogrāfija]. Personiskais arhīvs.
- Škutāne, L. (2008). Māsīcas Ritas Šņores – Jesevičas uzklausītie atmiņu mirkļi. No A. Apinis (Red.), *Tēvzemes arāju cilts IV*, (123.-124. lpp.). Jelgavas tipogrāfija.
- Šņore, E. (1953). *Saulaines Lauksaimniecības tehnikums*. Latvijas valsts izdevniecība.
- Sviķe, M. (1952). *Saulaines Lauksaimniecības tehnikums* [Fotogrāfija]. <http://www.zudusilatvija.lv/objects/object/26482/>
- Teivāne-Medne, I. (2008). Viss, kas palicis atmiņā. No A. Apinis (Red.), *Tēvzemes arāju cilts IV*, (97. lpp.). Jelgavas tipogrāfija.
- Urquhart, C., Lehmann, H., & Myers, M. D. (2010). Putting the “theory” back into grounded theory: guidelines for grounded theory studies in information systems. *Information Systems Journal*, 20(4), 357.-381. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2575.2009.00328.x>
- Ušča, A. (21.03.1992). *Kā Krievzemē*. Bauskas dzīve. Rundāles pils zinātniskais arhīvs.
- Ušča, A. (10.07.2002). *Muižas atjaunošanā izmanto sentēvu metodes*. Bauskas dzīve. Rundāles pils zinātniskais arhīvs.
- Ušča, A. (13.09.2004). *Kaucminde pils mostas jaunai dzīvei*. <https://www.tvnet.lv/4514770/kaucminde-pils-mostas-jaunai-dzivei>
- Vēsture*. (03.09.2019). <https://web.archive.org/web/20220706074431/http://rundale.lv/vesture-298>
- Vēstures pieminēklis*. (01.01.2008.). <https://termini.gov.lv/kolekcijas/94/skirklis/419669>
- Vilcāne, V. (2015). *Mājturības kultūra Latvijā: Kaucminde mājturības semināra piemērs* (Maģistra darbs). Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultātes Latvijas un Austrumeiropas jauno un jaunāko laiku vēstures studiju nodaļa.
- Vuciņa, M. (02.02.1995). Kaucminde gaisma. *Bauskas dzīve*, 14(7662), 6.
- Zarāns, A. (2006). *Latvijas pilis un muižas: Castles and manors of Latvia*. Autora izdevums.
- Zviedrāns, J., & Veinberga, K. (2009). *Kaucminde muižas pils apsekošana un novēršana. Priekšlikums neatliekamo darbu veikšanai*. Latvijas Piļu un muižu asociācija.

PIELIKUMI

Vienošanās par intervijas izmantošanu bakalaura darbā

Latvijas Universitāte

Sociālo zinātņu fakultāte

Informācijas un bibliotēku studiju nodaļa

Lauvas iela 4, Rīga LV-1019, tālr. +371 67140233, e-pasts: szf@lu.lv

Vienošanās par intervijas ierakstīšanu un izmantošanu

Respondenta vārds, uzvārds: _____

Intervētāja vārds, uzvārds: _____

Intervijas norises vieta: _____

Intervijas laiks: _____ no plkst. _____ līdz _____

Autora atļauja dokumenta izmantošanai

Es, _____, neiebilstu intervijas ierakstīšanai, transkripcijai un izmantošanai bakalaura darbā “Kaucmindes muiža atmiņu stāstos un publikācijās”. Piekrītu, ka interviju iekļaujot šajā bakalaura darbā, tā būs apskatāma arī tad, ja bakalaura darbs būs pieejams kā novadpētniecības publikācija.

Iebilstu/ neiebilstu manu personas datu izmantošanai bakalaura darbā.

Ierobežojumi intervijas izmantošanā (ja tādi ir):

Respondents: _____

/paraksts/

Intervētājs: _____

/paraksts/

Intervija ar Dzintru Jurku

Intervija ar Dzintru Jurku notikusi Rundāles pagasta "Ošniekos", 2024. gada 7. aprīlī, pusdienlaikā.

Apzīmējumi:

P: Patrīcija (intervētājs)

D: Dzintra (respondents)

[*slīpraksts*]: darbība

[..]: izlaists teksts

...: nepabeigta doma

P: [...] Es jau vispār gribēju arī parunāt, par cik man, nu, tas darbs ir, saucās "Kaucminde muiža atmiņu stāstos un publikācijās". Nu, šīs tad būtu tās publikācijas [*norādot uz avīzu rakstiem, bukletiem un grāmatām uz galda*]. Bet, nu, par tiem atmiņu stāstiem. Un, tāpēc es arī gribēju parunāties par to, kā, kā jūs tur tajā skolā mācījāties, jā?

D: Jā. Es dariju. Nu, es iestājos 61. gadā.

P: 61?

D: Jā. 61. Nu, bet, un mums tad bija, mēs bijām, cik, nu, šitās, es nezinu, varbūt albumu parādīt?

P: Var arī vēlāk to, jā.

D: Nu, bet, un, un mācījāties. Man, vārdsakot, man bija zootehnika. Jo, tanī gadā daudz vispār uzņēma. Un beigās izveidoja divas grupas, bija A grupa un B grupa. Es biju, man bija Matulāns audzinātājās. Nu, vispār beidzot, bet no sākuma bija tāda Štāle. Mani pēdējās laides, un pēc tam bija Hildebrante. Un tad bija tur, vārdsakot, un tā. Viņa gāja pirms šito, to Brandu, tu jau esi dzirdējusi, viņš bija tehnikuma direktors, ja? Par sportu, ja? Nu, bet, un viņi atdeva sertifikātus, un viņiem abiem diviem, viņš aizgāja uz Rīgu, tur sporta pils, tur redzi, viņš bija direktors. Un, un viņš, nu, un mums palika, nu, Hildebrante aizgāja uz Kalncienu. [...] Nu, viņš bija treners, jā, tur, nu, pats skolotājs viņš arī bija. Nu, bet, nu, viņš vienmēr nevarēja neko izturēt. Viņš vienmēr, nu, kāds nevarēja to, to normas, kāds tur G, B, A bija, un visādas, jā, tās normas. Viņš teica, jūs esat ģimpaši, mēs špatistas, to es atceros vienmēr. Nu, bet, un ta mums bija uzņemšana, nu, konkurss, vārdsakot bija. Mums, nu, tāpēc mēs daudz zootehniķi bijām, jā, nu, tad mums uzņem divus kursus. Nu, un tad mums tāds Driķis, jā, jā, tu zini, Driķi Māri, jā, tam vecāki bija, jā. Viņš bija mācību daļas vadītājs, un tad mums bija tas, nu, direktors, pēc tam bija Brands, pirms tam bija, aizmirsu kāds tur. Un, nu, skolotāji Andīna, jā, Bonāte, tā bija, bija tanī komisijā, jā, nu, vārdsakot. Nu, viņa visus izprasīja, nu, tad uzņēma, jā, nu, kā viņa redzēja, ka galīgi nav neko, nu, un tā, tā mēs mācējāties. Un mums bija pirmajiem 4,5 gadi jāmācās, jā. Gandrīz gads bija, nu, praktiski pie govīm, pie cūkām, vārdsakot, nu, kā viņš, tāpēc mums bija 4,5, tā vispār visu laiku bija 4 gadi. Nu, un mēs beidzām sešdesmit sestajā gadā, piektā janvārī bija izlaidums, nu, praktiski mēs beidzām sešdesmit piektajā. Pēdējais eksāmens bija trešajā vai piektajā, nu, kaut kā mēs, bet, nu, nu, vārdsakot, beidzām. Nu, un mēs tur mainījās, un beigās jau mēs, un otrai grupai bija Vinčele audzinātāja. Viņa vēl tagad arī, bet viņa ir tāda uz gultas, Saulainē. Nu, mums bija Matulāns noslēgumā. Nu, un ja mēs tagad, un tad Saulainē bija, nu, tādas, ka piemēram, nu, mums tur, kur tagad nojauktas tā klēts, un tā kalts viss, jā, tur bija malkas laukums. Jo es mācījos, bija vecā pils. Un malku, vajadzēja izvest malku, nu vot. Un, nu, sazāģēja, katru grupu iedalīja tur, jā, nu, pēc audzēkņu skaita iedalīja, un tad bija jāsaskalda vēl, mums jau bija grūtāk, jo mums nu viena zēna nebija grupā. Un tagad, nu, tādas smukus kaudzes vajadzēja, apkārt apkāres, vidū [*ar rokām paralēli žestikulē apli un rāda vidū*]. Un tad kaut kā tur. Nu, tad mums atkal vajadzēja, bija dziļās kūtis, tā kā nāca, ja, tur bija, nu, pa kreiso roku, kur govju kūts, jā, tā bija, govīs bija. Tad tur bija mēslu, tur, mēslu krātuve bija, tur, kur tagad kūtiņas, jā, un tur viss tas laukums, nu, gāja taču kā iekšā un tur gāza ārā un viss.[...] Ta mums vajadzēja šitos kartupeļus kaplēt, ta mums cukurbietes rudenī bija, bija, nu, izaudzināja cukurbietes, un tad bija tāda speciāla tāda, nu, šitādi tā kā naži, ja, un bija jāiet, un jānogriež šitai, jānogriež lapas, nu, ciktāl kā tas kāts, jā. Tad brauca no muguras, tad raka ārā viņas, un tad atkal nākošie meta iekšā, un nu viss. Nu, kartupeļi šitie bija jākaplē, un tad bija tāds, nu, par Pīpiņu viņu sauca, Gailis, tas bija viens liels špitsbukš. Un mēs vienreiz tagad, nu, šito lauku kaplējām, tad, tad tur bija tas kartupeļu lauks, un viss. A, viņš kaut kur pa kluso bija aizgājis, un mēs apsēžamies, nu, cik tu bijis vēl karsts laiks, un galvenais tāds nezāles bijis

svēres, tāds, zini, dzelteniem ziediem, tāds nezinu vai viņas tagad ir vēl, tagad, ja viņas a tām ķīmikālijām. Un viņš pa šito grāvi [*ar roku rāda uz minēto vieto*] aiziet līdz, gan drīz līdz tam ozolam, mēs tur sežam, atpūšamies, un viņš izlien ārā, un “kas jums te pa gulēšanu?”. Tad bija tāds, zini, tāds Ziemeļu Imants [...]. Viņš izsniedza darbarīkus, zini, tur, kur, laikam, bērnudārzs, kur, kā gar stūri iet, tur tā mājiņa ir vēl vai nav tur?

P: Mhm. Kādreiz bija, jā, tā mazā baltā.

D: Atceries, ja? Ta vajadzēja pilnīgi, gan drīz vai ar kabatslaktiņu notūrīt, kā nebija kaut kas pieķēries, kaut kas, zini, kā tur, citreiz dubļaini laiki, vai ko. [...] Nu, tad, nu, tad mēs izpelnījām ekskursijas. Un mums jau tanī, pirmajā? Otrajā kursā mēs bijām, tad iedeva mums ekskursiju uz Ļeņingradu. Viņi iedeva autobusu, ar autobusu aizbrauca, nu, tas tā, toreiz es nebiju. Nu, nebiju, mamma toreiz vispār, baigie nemieri kaut kādi bija sešdesmit otrā gadā, un viņai bija bailes man laist. Jau vispār man tētis bija, nu, vārdsakot, uz miršanas gūltas, viņš sešdesmit trešā gadā nomira. Nu, varbūt es sešdesmit trešo, nu, vai sešdesmit otro, nu, nu, mēs ieguvām pirmo. Nu, tad mums bija ekskursija atkal, vot, šitā visu, kur bija tā, nu, nu, no Viļņa, nu, līdz šitai Kijevai, mēs bijām ekskursijā atkal dabujām pirmo vietu. Nu, tad mums bija mēslu talkas, ja, dziļās tās kūtis bija te, kur tagad tiem Bonātiem, un viss tur meži, kur iet tur. Bija meži, un, un tur katrā tanī pusē šitā braucot, bija, nu, būdas tādas, salma būdas, un sivēnmātes turēja. Nu, tie, tie, nu, cūkas turēja, kur, nu, tagad nāca pie tā stūra, ka griežās [*ar roku rāda uz minētās vietas pusi*], vot, tur cūkas turēja. Tur tagad ir, nu, tur, kur tas, nu, mašīnas labo, tur es, vot, neatceros tā īsti. Bet tagad, nu, kur tās darbnīcas, ja, tur bija cūkas iekšā, teļi bija, un tur, kur tagad tiem šitā te, Steberim tur ir tas serviss, ja, tur zirgu sallis bija, tur pie tā stūra. Un šitā tās cūkas turēja, tur bija iekšā sivēnmātes sivēniem, tādas koka būdas un apkārt, viņi vasarā varēja aiziet ārā, bet pa ziemu bija dežūras, un bija jāiet, un jāskatās, jābaro tās cūkas. [] Un tagad, tad bija, deva arī, nu, ēdnīca tur bija apakšā, nu, pilī. Un tagad, un baroja arī, vēl tos deva, nu, atkritums, ja. Viņa bija tāda tačka, un tas vēl tas, tas Rāmuls bija tas liels zirgs tāds. Un tad viņš, nu, gāja no tās ēdnīcas, un tad brauca ar to tačku, ja. Un tad mēs pabērām tos cūkām gar to malu, un pārējās šitiem, nu, vēl dēvam, miltu putas, un tādas klāt. Jo citreiz tik daudz nepalika. Bet, kādreiz jau bija bērnu uz 300. Mēs, ka stājāmie iekšā, tad bija jau, man liekas, kaut kur jau pie 300 vēl audzēkņi. Toreiz jau bija jāmacās sestdienās arī. [...] Nu, tāds. Un tad mums bija ziemā, nu, tagad kā iet uzreiz pretī, tur bija divas kūtis. [...] Nu, tur bija divas tādas pagaras koka tādas, nu, kūts tādas vecas, un visas dziļās bija. Un otrā pusē, grāvim bija atkal teļiem, teļu kūts. Tagad tur visas nojauktas, un dziļās kūtis bija. Nu, tad vajadzēja atkal, nu, vest visiem, nu, visām grupām atkal tur bija. Nu, un tad, ka tur nopelnīja, tad atkal varēja dabūt kaut kādu ekskursiju. Un tad mums iedeva toreiz uz to Kijevu, izbraucam pa Kijevu, un mēs Minskā bijām. Nu, ja Minskā, un tanī Kijevā. Un tagad mēs braucām ekskursijā, un teltis līdzī. Un mēs braucam kaut kur Baltkrievijā, nu, kā izbrauca. [...] Un tad mēs aizbraucām līdz Kijevai. Tur bija kādreiz tāda vissavienības izstāde, laikam. Speciāli tāda pat, kā kādreiz Maskavā bija, bet tur arī bija.

P: Tā kā lauksaimniecības?

D: Jā, jā, jā, jā, vis visādi tur bija. [...] Un tad mēs visu laiku vispār bijām labākā grupa. Nu, kā viss, kurs. Un vot i šitā. Tad visādi pasākumi, un mēs piemēram sākām Saulainē mācīties, kam nebija pirmajā kursā, varēja tik līdz deviņiem ballēties. Vai pat līdz astoņiem. Nē, līdz deviņiem. Un tad nākošiem arī, un tad ilgāk. Un zini, kā tur, sāka tanī ballē dancot. Nu, vecā pilī tanī zālē mums jau bija. Tā, tur bija paši audzēkņi spēlēja. Nu, smuki jau bija. Nu, un tad, tad mums bija tā prakse, un tad mums bija jādara viss. Mums iedeva, piemēram, grupā nebija, vecās slaucējas nebija. Iedeva mums grupu, un mums bija jāslauc tās govīs. [...] Un, zini kā, mums jau bija arī, nu, jābūt pašiem, nu, ja govīs meklējās, mums bija jāmeklē sēklotājs. Nu, jāsaka, ko ta mēs tur audzēkņi saprotam. Bērni, līdz 18 gadiem. Tā, mums tādi piguļanti te bija. [...] Un katru sesdienu bija kursa vakari, ja. Visi uzstājās. [...]. Ansambļis bija, tad atkal šitie akrobātiskie vingrojumi, bija kas varēja tur vingrot, ja. Nu vot, un tanī kursa vakarā katrs kaut ko.

P: Tas jums pilī tur notika vai?

D: Jā, viss pilī. Nu vot, un tad tagad, nu kā iznāk laikam sešdesmit trešā gadā viņi nodeva, ja, bet mēs sākām, mēs bijām tie pirmie, kas vispār mācījās. [...] Bija tāds Graudiņš, to es atceros, nu to tehnikumu vēl cēla. Beigās mums laikam atļāva, tur varbūt sestdienās uz kopmītnēm. Es, piemēram, dzīvoju Saulainē, un man bija jādzīvo kopmītnēs. Tur, kur... Nu, nevienam neatļāva dzīvot. [...] Es dzīvoju tādā istabiņā, kur ieiet iekšā. Kur pasts bija. Kur Ļena strādāja pastā. Uzreiz, nu, ka ieiet. Tādā lejā tur bija tāda žāvētava, ja. Tur varēja drēbes, vai bija, nu, zābakus žāvēt, ja. Tur tāda speciāla telpa bija. Nu vot, mēs četras meitenes, laikam, bijām. Nu, jā, četras un četras, un ta vēl viena biji tanī pusē. Tur bija jādzīvo visiem, nevarēja nekur katru. Ja tu gribēji, es piemēram, gribēju nākt uz mājām, ja, nu, paciemoties, ja, es varēju sestdien palikties te mājās. [...] Nu, vēl Andīne, man bija skolotāja arī, viņa matemātiku pamācīja. Tā, man jau normāli diezgan gāja ar mācībām, vot šitās visas mums toreiz bija, meteoroloģija, fizika, angļu valoda mums tāda. [...] Daži tie skolotāji dzīvoja, tanī vecā pilī pa apakšām. Nu

vot tad tās kopmītnēs. Zēni dzīvoja Ziedoņos kādreiz, kad es vēl sāku mācīties. Zēna dzīvoja Ziedoņu tanī pili kopmītnēs

P: Bornsmindē?

D: Jā. Un te, kur brauc uz Pilsrundāli, tā sarkanā māja, tur arī bija kopmītnēs, arī zēniem, nu, tiem vecākiem. Un vienā reizē tagad, nu, to stāstīja, nu, bijušie audzēkņi. Mums jau bieži bija tas salidojums, bieži jau bija. Un vienā reizē tagad, tie zēni, nu, kas tur bijis un kas tur nebijis, bet viņi, tie zēni, vēl tur dzīvoja. Ko viņi, kāpēc tās meitenes bija gājušas, vot to es esmu neatceros. Un šite uzreiz, te, kur Ziedoņu parks, no Bauskas puses sākās, nu, kaut kādi kapi ir, nu, tur vecie, es nezīnu, no mēra laikiem. Kāpēc tās meitenes tur gājuši ir, es nezīnu, šitās ņem un, un, un šitie uzlika palagus, un tās meitenes iet un pārbijās. Beigās viņa paši pārbijušies bija ar tie zēni. [...] Un tad vienreiz bija sieviešu diena, tāds Bērziņš, Bērziņš uzvārds točn bij, vēl mēs kopmītnēs dzīvojām, tagad mēs guļām un, un tagad dzirdam, viņš spēlē akordeonu, un sieviešu dienā, viņš bija tur, viņš tāds dikti enerģisks, viņš no Vecsaules bij, bet viņš kaut ko laikam bija iedzēris, tur Vecsaulē, un brauca ar motociklu, un viņu izslēdz ārā no tehnikuma. Bet viņš skaisti spēlēja, un mums tās vecās, nu, ko jau toreiz varēja spēlēt, dziesmas. Izstaigāja visus trīs stāvus. Vienā reizē, tagad atkal, nu, ko te zēni mums darīja, es neatceros, bet mums, redz, kā ieiet iekšā uzreiz, pa kreisai rokai, toreiz jau tanī galā tur bija, nu, izolators. Šitā iegāja iekšā, tad bija tā, tā kā lasītava, tāds liels kantoris, un tad tur bija, skaitījās izolators. Nu, ja, piemēram, bija slimis, ja, bet tur nu tā, nu tā bija tanī galā, tu atceries, kādreiz veikals, kur bija.

P: Jā, jā.

D: Nu vot, bet viņš nebija, nu, arī no turienes varēja iet, bet arī no tā, kā iegāja, tad, vārdsakot, atsevišķa, ja tu biji slimis, tevi tur ielika. Vienā reizē, tagad, ko tie zēni izdomāja, es nezīnu, ņēma un, un tā skolotāja, audzinātāja, viņai uzvārds bija Mīlā, tas mūzikas skolotājs, tas bija, vīrs bija, un ta viņai, un, un tagad, tie zēni ienāk, un saķēruši vārdes pavasarī. Nu a ko? Citam ir tādas panikas bailes, ka tu, tu zini kā ir tādas bailes, mīlā, un mēs blāvām. Un tagad zini, mums šitā jau tagad dzird koridorā tur, nu, kur tagad gala durvis, viņa kaut kur gandrīz tanī galā, tik kreisajā pusē dzīvoja, un, un šitā, visu šito blāšanu dzirdēja, un nostāda mūs visus nakts kreklos, un visos rindiņā, tur, kur iegāja iekšā tas, tas galds tur bija, nu, es neatceros, bet nu, kapitāli. Mums jau, jā, visu vajadzēja koridoru, tā mums visu pie pils bija, taču apkārt šitās, flokši ziedēja visādi, ja, nu, tur pašā, nu, šitas, kur tas soliņš, un, un apkārt viscaur. Taču tur Ļeņina piemineklis tur bija, tur tāds te. Nu, visu, un bija viss, katram bija savs sektors, un, un, un, vajadzēja, piemēram, tur, nu, ar, ar, nu to lāpstu visu nocirst visu, lai būtu viss līdzens. Te Spartakiādes bija, taču, mums Saulaine vispār vairāk bija, nu, vispār te, ka Brands arī bija baigi te tā, sports gāja. Nu, ta nākošās atkal bija te tanī pašā vietā, un es, kad sāku strādāt Saulainē, nu, kamēr beidzās saimniecības te es vēl četri gadi dabūju koptaldā, nu, darbu dabūju, nu vot. [...] Tur mums tur, kur govju kūts tur bija, viens bija veterinārais, nu anatomija veterinārā, un otrā bija divi kabinetī, nu, vīrs te, kur ir šitie lielie logi, tur, tur, tur, jā, jā, viss bija jau tā, to jau audzēkņi, bet tagad jau, nezīnu, parks nebija ne tā aizaudzis, nekā, viss bija. Kaucīte bija tīra, tagad tad es vispār nezīnu, bet nu brīnos, kā tagad tur. [] Nu, tā jau nu to, mēs jau tos laikus nevaram salīdzināt. [...] Tā jau ir tur. Tā, ka jau mēs arī, mēs beidzam astoņpadsmīt, arī toreiz jau laikam visas nebijām, tur nav astoņpadsmīt [*rādot uz bildi no ekskursijas uz Kijivu*]. [...] Šite taču kādreiz bija ābeļdārzs, ja, kur tagad šite, nu, ka iet te pa labi uz Kaucīti, ābeļdārzs šite bija, te bija aveņu dārzs, šite gar malu bija upenes. Upenes, tad gurķi bija, bija tur tālāk, kur Miļūnam tā būda, tomāti bija. [...] Tāds kādreiz jau, jau nebija tiem, kādreiz jau nebija taču arī šitie, nu, dārziņi. Pēc tam jau izrāva tās upenes ārā, te visiem Saulainiešiem šite bija dārziņa un tanī pusē. [...] Toreiz kaut kā tādi, nu, balles bija, jā, spēlēja, nu, audzēkņi paši bija nodibinājuši orķestri, spēlēja, jā, nu, feini bija. Tagad jau redz, tagad jau viņu nebija, tagad jau redz, ka rīko izlaidums, ta jāstāv policijai. [...] Tā, jā. Padomā to, taču vajadzēja mums tās malku, ja, vajadzēja savest, pēc tam atkal augšā visu, taču arī koptaldā vajadzēja, visu ar malku taču kurināja. [...] Jā, es gribēju stāstīt par to, un tagad to uzbrauktuvi nu sabēra. Un tur to reizi bija, kur tie Luīzes kapi, ja, tur bija priekā šitie, nu, Luīzes kapi bija vārti dzelzs, zini, ja?

P: Jā. Jā.

D: Un tagad tāds Gruzda Margonis bija traktorists. Un, un, un visi, ja. Un tas Ārmanis direktors, tāds riebīgs vecis. Pēc tam viņš aizgāja prom uz zvēraudzētavu "Gauja". Viņš aizgāja pa direktoru, tas dēls, kaut kāds arhitekts Rīgā. Tāds Ārmanis, Gunārs, man liekas. Bet, nu, viņš bija tāds sadists ritīgs. Un tagad vienā reizē bija, un veda to maizi, no maizes kombināta, un zini, kur elevātos, ja? Kaut kur tur bija, nu, man liekas, ka, nu, varbūt viņš tāds arī kāds kādreiz bija pats, bet, nu, vārdsakot, pienu veda ar zirgu, ja, ratos iekšā, un tā. Un tagad vienā reizē tas ir baigi noskaities. Es neatceros tikai bet tāds Petrovs, vai kā viņam bija tas uzvārds. Un tagad tas uz tā Ārmaņa noskaities ir šausmīgi. Un vienā reizē viņš tagad paņēma, un tur augšā dzīvoja, tur Ārmaņi dzīvoja augšā. Nu, kur kādreiz pietura, pieturēja, nu, tanī pusē, kur tas spārns ir. Otrā pusē bērnodārzs.

P: Jā, tur augšā, jā.

D: Jā, un, bet, lejā. Un otrā stāvā mums tur. Un tur, un tam direktoram bija kabinets. Tā jau vēl vecais tehnikumi bija, viss. Tagad šitas ņem un pārskaitās, un paņem, pietaisa diksas, no kapiem atved šito krustu, un pieliek tam Ārmanim pie durvīm. Un uzrakstījis – kāp mulķi zemē, un ej mājās. Saproti, kā šitāds te dulls. Nu, beigās jau atklāja, ka tas ir. Nu, viņš uzreiz atlaida no darba. Bet, nu, bija šitas Petrovs, tas tā. [...] Tagad zini, nu, un tas Margonis [...] tagad viņš, padomā, ņem un izņem tos vārtus ārā. Un aizveda tur galā. Un visi, visas tās tantes, un visas tās vecās teica, ka tas nav labi. Un viņš, kā brauca, šite pa ceļu, un pāri. Un toreiz jau bija tie traktori, zini, bez, bez būdas. Un, un zini, tādi, nu, tu zini, nu, no veciem traktoriem tādi, ja. Un es tagad biju te kaut kur ārā. Un tagad, izeju ārā tagad, un, un klausos kaut kas, tā kā blauj, ta nevar saprast, saproties, tas ir. Un viņš, laikam, nebija riktīgi vēl nosēdies, tas te. Tanī pašā gadā. Nebija riktīgi nosēdies, un, un, un viņš nogāzās. Nu, ar visu, ja. Un bija, nu, vēl viņš bija dzīvs. Un tagad, nu, es eju, un es domāju, nu, zini, nu, man toreiz Saulainē es vēl negāju. Tagad es eju, un dzirdu, domāju jāaiziet apskatīties. Kaut kur, nu, dzirdi, ka cilvēks vaid, saprot. Aizeju. Es, zini, pārbijusies, es tāds bērns biju. Un šite, gar malu bija tās avenēs, tās upenes, un, un audzēkņi bija. Un es tagad skrīenu blaudama, kad, nu, kad nelaime, nu, kad lai skrīen. Tad atceros, ka vēl ienācu iekšā, un, un es jau iedevu segu, kur nest. Tad, zini, kaut kāda baigi interesantā bija tā ātrā palīdzība. Nu, toreiz es, es nezinu, kāda viņa bija, bet manā skatījumā, nu, kaut kāda būda tur bija, bet, nu, vārdsakot, ātrā palīdzība. Un no tā gada, kā viņš izņēma tos vārtus ārā, tā visu laiku, katru gadu, Saulainē notika nelaimes gadījums. Vai nu noslīka. Man liekās nākošā gadā pirmā bija meitene, noslīka, pie Ziedoņiem, veda zirgus peldināt. Tad tur ir traktorists. Tad viens autobusa šoferis, Blaudumam, bet vecajam Blaudumam, ja, nu, brālis bija. Bija aizbraukuši nu tur, kā tur viņa, nu, Amata, ja, nē? Amata, nu, ja, kur tā klints ir, un, un. Viņš bija aizbraucu ar audzēkņiem, aizbrauca ar audzēkņiem ekskursijā, un, unes tad ar mācījos Saulainē jau. Un, un, ar noslīka. Un galvenais nav jau kas ved mājās. Aizveda tos audzēkņus, un, un, tur bija rakstījuši. Nu, cits bija pārgājis pāri, un tā, te rakstījuši. Un tā visu laiku kaut kas notiek. Tad, tad, tad, nu, te instruktori, vai kas, nu, tad, ņēma gudrais Staņulāns, un ielika, zini, blakus šitiem, nu, kur ir metinātava, vai kas tur bija. Nu, šitā, nu, Stebera garaža, ja. Šite tur viņam ir, un tur tāda māja atsevišķi bija, ja. Nu, viņš aizveda tur. Nu, viņam teica, nu, tu netaisi sev nepatikšanas, viņš saka, ka to nevar. Nu, viņš, jā, viņš neņēma galvā. Nu, viņš to pirkstu vienu vai divus zaudēja, nezinu. Un tad viņš tos vārtus aizveda atpakaļ tur. Bet visu laiku, kā vecie cilvēki teic, ļoti daudz gadus. Nu, toreiz mēs bijām praksē, vai kaut kur, kad tās meitenes ar to zirgu gāja tur. Viņas divas bija un laikam kaut kā tas zirgs, un viņa nokrita kur kaut kādu. [...] Tagad jau kas? Es nezinu. Es jau, tagad jau neesmu bijusi ilgus gadus. Nevaru jau es arī aiziet un tā. Tā jau viss ir labi, jādzīvo tikai ir. Ko tu vēl gribētu?

P: Nezinu. Daudz jau izstāstījāt. Man vēl ir, es nezinu, vai Jūs varat pastāstīt, bet jautājums, par cik tajās vecajās fotogrāfijās, es nezinu, vai šeit var redzēt kaut kur, bet tai pilī, kur sānu tajās daļās bija, šajās daļās bija tādas lielās tās divviru durvis. Tādas, nu pavisam vecajās bildēs var redzēt kaut kādas. Likās interesanti, ka tur laikam

D: Jā, nu tas noteikti šitas. Jā, jo tad, kad...

P: Jo, jā, šeit jaunākas 90. gadu bildes [*rādīt Kaučmindes muižas fotogrāfijas*], visas tur ir, nu, parastās, vai ne? Tur ir logi un durvis. Bet, jā, mājturības skolas laikā.

D: Tad es domāju, ka noteikti bija tikai...

P: Kaut kādas. Tur vainu bija tām nodarbībām kaut kādas lielās tās telpas. Tad jūs laikā vairs viņas nebija, jā?

D: Es tagad, nu, vairs... šitas ir. Šitam saprast, kāpēc viņš tik mazs ir šitas. Vienīgais tev ir... Tad, jāizlasa to gan par tām. Tik vecas man noteikti nav. Vai es jau, redz, kad es stājos, tad te šite bija... Te jau tie zaļumi, jā, te bija šite Ļeņina piemineklis bija. Te bija šitās, flokši visvisādās krāsas. Jā, nu bet...

P: Tie koki arī nebija, ja? Tur bija tikai puķes? Nu, apstādījumi.

D: Šite bija tas lielais osis. Kur bija, un tie irši dzīvoja un kaut ko sakoda. Te to jau zinu, ka kopmītnes bija. Tas jau manā laikā, kad es strādāju, bija tā. [...] Bet šitanī pusē, nu, te pēc tam jau ieliek- nu, mums jau redz bija šitanī pusē kantoris. Nu, tā kā kantoris, arī pievienoja mums Rundāli. Tad kantoris bija, Gaļina, tā bija, nu, tehnikumā bija grāmatvede. Un, nu jau mums pēc tam bija atkal augšā. Nu, un kad beidzās, tad aizgāja- ā, nu mums jau taču likvidēja saimniecību, pareizi. Tur augšā, kur bija tās trepes, tur bija mums kādreiz angļu valodas skolotāja. Tad lejā tur dzīvoja tā Kisaļeva, kas mācīja to angļu valodu, viņa mācīja to. Nu, un tad jā, mums laida augšā tos lopkopējus. [...] Tagad jau man liekas, viss ir aizlaist. Es domāju, ka tur, ar pa vidu bija redz, tā, kur varēja iet apsēsties te. Un otrā pusē, apaļš tāds bija tāds. Nu, arī tie soliņi tur bija. Jā, un tā pirmā septembrī vienmēr visi gāja, nu, kā pa grupām, un visi stāvēja. Tas bija tāds, nu. [...] Nu, tā bija jau skaisti. Tagad es saku, tagad jau cita jaunatne. Un viņi tādi. Kas no mums tur.. Galvenais jau viss, ka bija, dikti labi bija tie, visi jau dikti, tās grupas,

ka bija, visi jau centās dikti, visi. Un saproti, nu lai tikai būtu labāk, lai tur dziesmas skanētu, visi priekšnesumi, un viss tā. Bet nu tādi, tādi. Tagad jau kā ģērbās, tad tur jau...

P: Spilgti un krāsaini visi, kurš par kuru vairāk.

D: Nu vot, šit man izlaidums [*rādot izlaiduma bildi*], paskaties kāda es kādreiz biju pēc auguma. Nu vot, šite man izlaidums, tad mums vēl izlaidums lielajā zālē.

P: Tas jau ir jaunajā tehnikā?

D: Jā, jā, jā, jā. Bet es sapratu, ka bija jau pēc. Viņi 63. gadā, laikam skaitījās, ka viņa 63. gadā, bet nu sešdesmit ceturtajā mēs mācējāmieš pirmie, kas visu gadu nomācījās pēc tam. Ar to jau nodeva tur to. Tā, ko vēl es varētu apskatīties, es nezinu. Jā, nu tur jau arī viss ir tas taču. Un vienā reize, tagad, saproties, nu, tur otrā pusē, tā kino būda, kur rādīja, nu tanī...

P: Pa vidu tur, ne?

D: Nē, pa vidu, nē. Viņš bija tur, kur tur zāle un, nu, apakšā, kur tas kopgalds. Tikai, nu, uz šito, uz manu māju pusi. Un šitie vienreiz bija uzkāpuši augšā, Čurka. Nu, tu zini, kas ir Čurka, ja?

P: Mhm, jā.

D: Un, un viss šitie te. Un bija uzkāpuši augšā, un tak lūza, lejā kaut kas tur nobruka. Nu, tad tur bija tas kino. Rādīja, redz, zāle bija, tanī pusē, bet ārpusē tā bija, tā bija attaisīta vaļā. Nu, un pie, ka pa visiem tač, redz, ārdīja ārā visi to bērnodārzu, un visi taču uzkāpa augšā. Nu, un tur bija tādi, nu, līdz, līdz tiem 18 gadiem. Un tad lūza, kaut kas tur lūza, un, un, un, tad domāju, paldies Dievam, ka viegli, ja, ne tur nebūtu nosītušies. Tā būda jau bija, nu, augstu. Līdz, nu, nu, kā līdz otram stāvam. Nu vot, un tanī pusē, kur tagad iet uz bērnodārzu, pa virtuvi, nu, nu tas centrs. Un tad augšā bija tas, ka, nu, teikts tās, ka tā Luīze pa to logu bija. Bet vai nu tā bija vai nebija?

P: Vot, vai nu šitajā grāmatā [*rādot uz Lancmaņa grāmatu "Kaucminde", 1999*], vai kur es lasīju, ka tā nebija, ka tā Luīze, pa kuru tur runā, ka viņa tur vecumā mira.

D: Nu, jā, bet, nu, tur kaut kas ir, ir saproti, jo, nu, piemēram, Mildas tante bija, un tā Alīse, redz, nu, viņas jau bija, ne, ne gadu. Kaut kur bija, nu, Mildas tante bija, man liekas, kaut kur 20, ap 20. gadu dzimusi. Bet, nu, tas, bet kaut, jo, no, jo tā bija tā, nu, spokojās. Nu, ka viņa no tā loga, nu, no tā trešā stāva, vārdsakot, pa vienu logu, viņa izkritusi ārā. Un mums bija tāds, zini, vēstures skolotājs. Šņore. Tagad viņš vienmēr, vienmēr tik interesanti tur stāstīja, un viņš tagad, nu, stāsta kaut ko neticamu, jau arī daudz, nu, viņš vēstures skolotājs bija, un viņš stāstīja, un beigās, redz, viņš jau laikam bija tāpat kā tas Liepa, jā, tā, nu, pilī, ja. Tur jau viss bija saistīts, jo to Liepu pirmoreiz nomāca kaut kur kaut kādās stacijā, man liekas, vai kā. Viņš bija, nu, viņš bija Rundāles pils pirmais direktors. Viņš novāca, un, nu, kaut kur atradās. Tad šito Liepu, to, mūsu to Šņores, to skolotāju. Viņu kaut kur, nu, uz Mežotnes pusi pa upi, bija, kaut kur atrada, vārdsakot, novāktu. Viņš bija pazudis, ja, viņš bija aizbraucis, takā zvejojot vai kaut ko, tur es nezinu. Nu, ar laivu viņš bija. Un beigās viņu atrada, jo, nu, to visi toreiz teica, bet tas bija jau, tad es strādāju Saulainē ap septiņdesmito. Nu, toreiz es strādāju Bauskā pa kasieri, mani pierunāja un es atnācu atpakaļ te pa zootehnikā, kā beidzu. Un, un, nu, vairāk neko nebija teikt. Nu, redz, tai Pasternakai, [...] nu, viņas tēvu, redz, novāca Rīgā. Viņš nāca mājā no darba vai kur. Un arī viņu novāca. Vārdsakot, nu, kā kontrabanda. Nu, tagad pēc daudziem, daudziem gadiem teica, ka viņam bijis, no šitā kaut kāda glezna sarullēta. Un, vārdsakot, novāca no tiem. Nu, varbūt, no muzeja bija nozagts tā glezna, es tev nevaru pateikt, bet, vārdsakot, kaut kāds mākslas darbs. Nu, vot, un tad tas Šņore, redz, bija zinājis. Un, un, un tas bija gājis, nu, tas Pasternaks bija Rīgā izmeklētājs. Un viņš arī bija tā kā gājis uz tām. Nu, tā kā domāju, jo šitas bija kaut kādos tanīs krūmos iekšā. Un viņš, nu, bija tā kā sapinies kaut kādās. Un kaut kāda tur arī tas, tie. Nu, un toreiz jau neviens neko neatlāva teikt. Tas 70. gadi, vārdsakot, neviens jau neko nezina. Novāca. Tā kā viņi tur gribējuši tā kā uz kuģa tur vest. Un vēl kaut kādas gleznas tur. Bet, nu, neatlāva viņam. Un, nu, un tāpēc viņš tur aizbrauc uz Pļaviņām vai uz Jēkabpili, kaut kur tas Liepa aizbrauca. Viņš bija pēc. Vārdsakot, tur stacijā viņu novāca. Nu, un pēc tam ar šitiem. Nu, tad tas Liepa. Viņš jau tāds interesants. Un ta viņš vēl man stāstīja, nu stāsta stāsta, viņš mācēja tā visus tos audzēkņus tā. Nu, visi tagad tik cītīgi klausās. Viss. Uzreiz kaut ko ātru pasaka un visi satrūkstas augšā. Jā, nu, pēc tam, tad bija valsts eksāmeni. Tad brauca, nu, no pārvaldes bija. Viņš šitiem. Vadītājs mums, piemēram, mums, nu, bija tas, galvenais, zootehniks pārvaldē. Tagad jau vairs tāda zootehnikā jau vispār nav, nav vairs profesija, nav jau lopu. Un tur bija tas. Un, nu, un tad brauc. Un tagad bija tāds. Tagad aizeju uz eksāmeniem un stāstu. Un ekonomikā bija eksāmens. Un tagad es izvelku to biļeti, un es domāju, nu, kaut cik jau taču uz trijnieku esu nolikusi. Un man uzdod tos jautājumus. Un es sāku raudāt, un izgāju ārā. Un man negribēja vis, nu, kaut kādus papildu jautājums, un būtu ielikts piciniekš. Es domāju, ka es neesmu nolikusi eksāmenu. Un tā beigās viena meitene iegāja iekšā un viņš

saka, nu, iegāja, un viņš, nu, tā kā laikam bija dzirdējis, viņš bija tas vadītājs, un viņš bija dzirdējis, ka, nu, par to, ka es tur izeju ārā, raudu, un domāju, ka es esmu izkritusi un viss. Un, nu, tad viņš iznāca ārā un teica, nu, kāpēc es esmu uztraukusies, ka man gribējis pārbaudīt, un ielikt piecinieku. Es domāju, ka es esmu izkritusi. Jā, nu, tāds tur. Tā jau tur... Tad mums es saku, tie gruzīni, redz, brauc, pārmainis, bet tā tur. Tad es jau biju beigusi Saulaine, un, ka vienkārši, viņus vairs nelaida, jo tur viņi bija sākuši piedraudēt, redz, viņam tie naži bija, tā kā Brands bija. Tad viņam bija to, bija tehnikuma tur Gruzijā, tie, nu, pārmainis, kur brauca. [...] Daudz jau, zini, kad sāk runāt. Tur ar audzēkņiem kopā sākam runāt, ta jau mēs daudz ko, visādus tos pigos atceramies. [...] Jā, redz, kādreiz bijusi Jelgavā viņa dibināta, tad bija Mežotnē skola. Un tad uz to. Jā, jā. Arāju cilts, jā. [...] Jā, nu skaties. Ja tev kaut kas vajadzīgs ir, var jau palasīt [*rādot uz visu A. Apiņa sastādīto "Arāju cilts" sēriju*]. Vienīgais, man laikam nav tā pirmā, kur bija par tiem... Vai nu kāds ir paņēmis lasīt, vai ko? Jo man Santa iedeva visus. Nu, pa to mājturību varbūt vienīgais tur tu vari. Viņa beidza. Ja tev tur kaut ko, vari paņemt vairākas līdzi un vari jau palasīt. Nav jau jālasa viss pēc kārtas. Man vēl noteikti pirmais nav. Es nezinu, kāpēc man viņa nav. Es nezinu.

P: Šo ceturto man iedeva tajā muzejā, bet šo tad varbūt es varu paņemt.

D: Jā, jā, es saku, vienīgais tu vari paņemt un vienkārši palasīt, saproti. Te jau smuki kādreiz bija, bet man liekas, ka es nezinu, kāpēc man viņa nav tā pirmā. Tur jau bija interesanti, kur aprakstījuši visādus brīnumus, ko viņi darījuši, arī tie audzēkņi. Gan par tiem... Jā. Toreiz man Santa iedeva... Viņš nomira, un tad viņš teica, lai padala, un Santa man atnesa. Nu, ko tu darīsi? Nu vēl kaut ko tev?

P: Nē, paldies, pagaidām no Jums laikam pietiks.

Intervija ar Ignu Savicki

Intervija ar Ignu Savicki notikusi Rundāles pagasta "Lielupniekos", 2024. gada 8. aprīļa vakarā.

Apzīmējumi:

P: Patrīcija (intervētājs)

I: Igns (respondents)

[*slīpraksts*]: darbība

[..]: izlaists teksts

...: nepabeigta doma

P: Tātad sāksim ar to, ka es rakstu bakalaura darbu par Kaucmindes muižu. Principā man interesē jūsu atmiņas par to laiku, kad jūs tur strādājāt. Nu, principā, kuri gadi, kas pa laiku, ko jūs tur darījāt?

I: Nu, precīzi gadi... tā, es strādāju Lielajā Saulainē, kad bija Rundāle apvienota kopā. Tad pa būvdarbu vadītāju un pa direktora vietnieku saimnieciskajā darbā. Tā visa celtniecība, principā, restaurācijas, tās bija zem manis, un būvniecība. Kurā gadā, precīzi, mēs sākam to projektu taisīt, restaurācijas, tātad, tai Kaucmindes muižai, jo mums neko neļāva darīt bez Kultūras Ministrijas saskaņojuma. Pat durvis mēs nedrīkstējām, ne špaktelēt, ne veco krāsu ņemt, neko, kuras tagad, dabīgi, ir jau nozagtas. Kā audzēkņi izgāja, no turienes pārgāja uz jaunajām, tā viņa tur stāvēja vienu brīdi. Tad mums atvienoja Rundāli. Atkal mēs palikām sovhoza tehnikums kā Saulaine. Un Rundāle palika pati pa sevi. Tad mēs atnācām šeit. Man vajadzēja, nebija praktiski, kur palikt daļēji. Tad sākam to restaurāciju, saskaņojām, tās visas arkveida durvis. Visi tie ozola parketi, kas bija. Visas krāsni baltās, tur bija podiņu. Visu vajadzēja restaurēt tā kā prasīja. Jo tur braukāja, mums kontrolēja. Tad man tāda bija iespēja Lietuvā dabūt tos dakstiņus. Jo caurs jau vietām bija jumts. Viņu zvīņu veida tie kas bija, tie tādi viņiem zvīņu veida dakstiņi, saucamie vai viņus sauc savādāk vēl kaut kā. Ļoti skaists taču jumts bija. Diemžēl tādus vairs dabūt nevarēja. Tad mēs pielāgojām no Palimona rūpnīcas Lietuvā, starpcitu, ļoti slavēna cara laikā jau kura strādāja. Ķieģeļus ražoja un dakstiņus, tagad viņa jau ir slēgta vairāki gadi. Tos dakstiņus tādus tur dabūt vairs nevar. Viņus ražoja pie Viļņas kaut kur, bet viņi ļoti dārgi. Bet man tajā laikā bija daudz draugu Lietuvā, viņiem vajadzēja parketu, gaļu... Brīžiem tā sāp sirds, kad nu... Tad es dabūju tos dakstiņus, dabūju atļauju no Kultūras Ministrijas. Nu un sākam agri laikam pavasarī. Tad bija nemaldos 89. vai 90. gadā mēs restaurējām, un līdz rudenim pabeidzām. Nobalsinājām fasādi. Iekšas atremontējām tur visas. Vienā pusītē bija vēl bērnodārzs, paldies Dievam, tur tīri labi saglabājies. Tad arī mēs tur dzīvojām. Vienu labu laiku. Tad, kad sākās brīvvalsts, brīvā Latvija, tad jau tehnikums aizgāja pats par sevi. Sāka mantu dalīt. Mums dabīgi izdzina no tā kantora. Ja sevišķi, zināt, kā sarkanie baroni, ko tur sēdēs tādā muižā iekšā. Paju sabiedrība tad izveidojās. Tad mums bija dispečera telpa vecajās darbnīcās. Tad palēnām sākās tās nelaimes visas ar to pārdošanu. Es domāju, ka tur nebija pareizi līgums noslēgts. Nav tā kā Lietuvā. Ja tu privatizēji tādu muižu, vai vienalga ko, vecu ēku, ja tu 5% nolaidi zemāk ne kā kādā stāvoklī tu privatizēji vai nopirki, tev praktiski viņu ņem nost un jauna izsole. Šeit, nu ko, zaga dakstiņus nost, cik vajadzēja, nozaga durvis, vēl kaut kādus labumus iekšā. Tur bija tie skaisti elementi tajā zālē. Tad sāka plēst grīdas ārā visas. Kā jumts sākās tā viss arī tur... Teiksim, manā kabinetā, tur bija parketa dēļi, kaut kur uz 2 metri ornamentā visi izlikti, ļoti skaisti... Kā jumtu noplēsa, tā viss arī sabruka. Visi logi tur gāja, viss pārējais un tā tālāk. Jo tanī laikā, man tikai viena lieta nesaprotama, tanī laikā varēja dabūt līdzekļus. Es dabūju līdzekļus no tās Kultūras Ministrijas, ja. Piešķīra, lai viņu restaurētu. Mūsdienās tas ir liela problēma, lai tādā ēka... Es domāju, ka tāds pats liktenis gaida arī Bornsmindes muižu. [...] Tur ir kolonas jau sabrukušas. Es domāju, ka tur ir vajadzīgi miljoni. Tādus ielikt tos miljonus tur iekšā, es domāju, ka tur neviens nav gatavs. Es redzēju, salidojumā tas nabaga cilvēciņš, kas tagad ir tur īpašnieks. Jo tā muiža piederot tagad vienam juristam. Un tas, nezinu kādā sakarā, ja tas jurists tagad ir uztaisījis kaut kādu SIA, vai vēl kaut ko un iznomājis uz desmit gadiem to muižu.

P: Jā, jā.

I: Ja, jūs zināt to. Jā, nu tad tur nav ko runāt. Nu, nu, nu, tad arī, kā saka, palēnām, palēnām, un viņa drūp. Es domāju, ka viņai praktiski jau ir grausta statuss. Es domāju, neviens nedos tādu naudu, lai viņai atrestaurētu. Ļoti žēl viņas. Viņu varēja saglabāt, un viņai bija jauns jums uzliks. Un viss. Man pat Donāta kungs goda iedeva. [...] Principā, darbu tur mēs ielikām lielu toreiz, saimniecībā. Un atradām līdzekļus tāpat, un visu ko. Man tagad tādu izbrīnu dara. Mēs pirmie te rajonā uzlikām stadionam rezidoru savā laikā. To gumijoto. Un tagad, kad tev viena tante bija rakstījusi, kad viss stadions aizlaists, pudeles mētājās, kad audzēkņus nevaru aizsūtīt, lai sakopu

stadionu savu. Es tagad vācu pudeles, tīrīju mēslus no autodroma, kas arī pieder, principā, pie Saulaines. Jo es taču viņu uzbūvēju, lai tur mācītu traktoristus un šoferus. Nu, tagad pārsvarā tā ir nelaime. Sabrauc viņi, driftē te, un ko tik nedara. [...] Jo kādreiz Saulaines tehnikums bija akadēmijas līmenī. Visā Latvijā. Speciālisti vislabākie nāca. Nu, nu, nu, ko tas dod, neko. Un tad jau arī, mums taču bija amerikānis atbraucis. Tad, tanī laikā viņš aicināja uz Ameriku, lai braucam ar apskatīties, kad sākās tie brīvvalsts laiki, Staģēnu ferma visa bija. Un izslaukumi bija labi, mums viss... Kā nošķīra tehnikumu, vēl tiesā sāka tiesāties. Kad tur viņi grib vēl to un to, un to, jā. Tur bija taču mācību iestāde, tā ir budžeta iestāde, vai ne? Un sovhozs irsovhozs. Un tās pajas tur nedalās. Mēs jau tā iedevām tiem, kam bija pelnījuši to, jā. Un tās pajas varēja privatizēt. Bet tas bija gada jautājums un viss. Es domāju, ka tai Kandavai nerūp te dikti nekas daudz, kas tanī Saulainē vēl notiek, man tā liekas. Ja tagad tas ir labi, nu es tur atdevu, kur savā laikā būvējām tās jaunās garažas, kad tur zēni ņemās, strādā, ja. [...] Man bija, žēl, vēl grāmatīņa, ja, par Kaucmindes laikiem. Es viņu nevaru atrast. Viņa bija izdota kaut kādā 59. gadā, 60. gadā. Tur bija aprakstīts konkrēti, kas bija audzēknim jādara. Gan ravēja laukus, gan gatavoja malku. [...] Un parku sakopt tur arī nevar, jo parks ir, pieder tam īpašniekam līdz dīķiem. Es tagad kopu to parku, es tikai drīkstēju šī puse sakopt. Tur pārējā tālāk, tur nedrīkst iet. Vai viņš sakops to parku? Nezinu. Bet jau kuro gadu tur neko nedara. Viss sāpīgākais ir tas, jūs tur varat ņemt, varat arī neņemt, kā jūs pati domājat. Bet es pateikšu to lietu. Kas mani izbrīna? Tā vienaldzība. Tā attieksme. Es ļoti cienu Lancmaņa kungu. Tāpat tās Bauskas pils... Bet pa visiem gadiem ne avīzē, nekur, ne atbraukuši. Es domāju, pat pagastā nekas nav runāts. Kad vienu kopj un lolo, ja, un arī Mežotni, tur paņem nekustamie īpašumi, tur skaidrs, tur valsts paspārnē, ja, it kā. Bet šeit grūst. Nu labi, nu pa Bornsmindi, tur vēl tā var teikt. Bet Kaucminde, viņa taču nav vietējā, bet viņa ir valsts nozīmes arhitektūras piemineklis. Un ka viņu tā var... nu labi, iedotu kaut kādu padomu, lai nenotiktu ar pārējām muižām, pilīm. Taču nopelniem bagāti cilvēki, kas saprot pasaules visu vecu arhitektūru, kas ir. Lancmaņa kungs grāmatas sarakstījis un tā tālāk. Vai tad viņi nevarēja pateikt, lai nākošās tā, kad noslēdz pareizos līgumus. Lietuvā, es jau teica, ja, kā 5% nolaiž, tā nost, bez jeb kā. Tur ir daudz, kas savādāk, skaidrs. Bet, ka neliekās neziņas, tie cilvēki, kas varētu tik tiešām kaut ko izdarīt tādu objektu dēļ, tik tiešām, es domāju, daudz ko varētu. Vismaz ar savu padomu, savu prātu, kādu līgumu jānoslēdz ar pircēju. Viņš paņem nopērk jau tā pa kapeikām, sāk izzagt dakstiņus, izzog durvis, izzog iekšu, kas viņam patīk, tās unikālās, vecās trepes, kas tur gāja, bērniņos bija. Es domāju, ne viņu, tagad, teiksim, tur augšā... jūs jau neesat tur bijusi, pašā augšā, ne? Uzķāpusi uz bērniņiem?

P: Uzķāpusi tur augšā nē, neesmu.

I: Tur jau arī bīstami ir. Šito laidumu, tā zāle, es domāju, kaut kur uz 20 metriem, tāpat kā tā baltā zāle Pilsrundālē, ne šaurāka. Kādas tur ir konstrukcijas no kokiem, tur vajadzētu viņas visas uzņemt, fotografēt, mērīt, lai jaunatne, lai visi zin, kas mācās to būvniecību. Mēs taču, dabīgi, ka nevaram vairs tik teiksim tā, kā tagad nu to katedrāli nodedzināja Francijā un tā tālāk. Tur restaurē, dabīgi, bet tā, kā veci meistari to prata, kur vēl šodien viņi nesaprot kādā veidā viņi tur ir... Tos kupolus uztaisījuši ar tām kolonām, kā to smagumu pacēluši. Vēl šodien brīnās. Nevajag nekur tālu iet. Arī šeit, kādi ir bijuši meistari, kā viņi to jumtu ir uzbūvējuši. Tos grieztus tām zālēm. Šodien jau skaidrs – metāla sijas, viss ir kārtībā. Bet tanī laikā viņi ar to koku visu izbūvēja. Kā tos spēkus, kā tās savirzes viņi dabūja, aprēķināja. Nu, žēl, ka viss tagad tur pūst, tieši vidus daļā, varēja... jumtu noplēsa, ja. Nu, priekš kam jumtu noplēsa? Viņi taču varēja nokrāsot un miers. Bet kaut kam tas varš ievajadzējās, vai ne? Tas ir vispār... Es nezinu. Tagad, kā saka, tur neko jau nevar izdarīt. [...] Kas vēl jums, varbūt pašai ir kaut kādi jautājumi par to, vai vēl kaut kas tāds?

P: Par cik jūs par to būvniecību tur vairāk, jūs varbūt varat pastāstīt, vai jūsu laikā tai centrālajai ēkai, tur, otrā, parka pusē, tur kādreiz bija tas balkoniņš, un tur bija trepes tādas uz viņu. Vai tās arī bija tur jūsu laikā?

I: Bija, man liekas. Viņas bija, jā, jo tur bija ēdnīca otrā pusē, pagrabā. Mēs tur gājām ēst savā laikā. Tur viss bija tā kā no barona laikiem. Tur viss bija.

P: Te, redz, mamma saka, kad viņa 89., kad sāka, ka tur vairs nebija.

I: Tanī laikā... es atceros, ka man liekas, ka vēl bija.

P: Ja es varēšu atrast fotogrāfiju, es jums...

I: Jūs domājat, te no kreisās puses, ka stāv, ne?

P: Tai vidus daļai, jā.

I: Nē, to es zinu, aizmugurē, bet no kreisās puses.

P: Šeit ir bilde, kur vairs viņas nav [rādīt 1990. gadu Kaucmindes muižas pils bildi no parka puses]. Tā ir no parka puses.

I: Jā, jā, es saprotu. Kolonas vēl veselas visas.

P: Jā, un tur nav tās trepes.

I: Pagaidi, bet man liekas, ka te kaut kur no malas vēl nenāca. Viņas no malas nāca taču tās trepes. Cik es atceros, kaut kādas takā pa pusei gruva. Ko tur... Ja godīgi saka, ka es pat tā īsti neatceros, bet kāpēc man atceras, ka tur bija kaut kādas no malas trepes. Nav jums vecāka bildi kaut kur?

P: Mēģināšu ātri, ātri sameklēt, bet bija, tur bija trepes. Tur bija no abām pusēm.

I: Nu tā kā noiet uz parku. Es saprotu. Jā. Kreisajā pusē es atceros, ka man liekas, ka viņas tā nāca aplokus, šitā gar sienas malu.

P: Takā tas būtu tā, no abām pusēm uz augšu [*rādot 20.gs. sākuma Kaučminde pils bildi no parka puses*].

I: Jā, bet šito malu, kreiso, es atceros, ka tur vēl bija. Tad, kad es biju vēl, braucām pie Grudziņskiem, tas bija tajā laikā, bet tie bija vēl... tā, uz armiju es aizgāju 1969. gadā. Un tur es atceros, mēs braucām pie viņiem vēl uz balli. Tur mācījās Grudziņski. Un viņam brāļi divi tur mācījās. Un mēs pie tiem brāļiem braucām, šmurguļi. Es gulēju pie savu onkuļa, vēl tur mājās pie tantes. Es atceros tās trepes točna tur vēl bija. Tā, varbūt es jauca ar saimniecības laiku. Nu kurš gads...

P: Jā, šeit arī vēl var pamanīt [*rādot fotogrāfijas no V. Mašnovska grāmatas "Muižas Latvijā"*].

I: Jā. Nu jā, bet tas jau, pagaidiet, bet tas jau bija taču... Kurš tas gads bija? Šitas? [*Jautājot par fotogrāfiju no grāmatas*]

P: Tas ir mājturība skolas laiks.

I: Es tā domāju, bet tas jau bija kaut kur, vai pirms kara nebija?

P: Jā, mājturības skola bija līdz 44.

I: Jā. Bet kāpēc man liekas, ka te kreisajā pusē bija tās paliekas.

P: Nu, vienkārši tas jautājums – kuros laikos?

I: Nojauktas?

P: Jā, un kāpēc? Vai tehnikums tur vienkārši izbūvēja... Tā kā blakus saliekot [*grāmatas fotogrāfijai nolikta blakus fotogrāfija telefonā ar muižas pils pagalma fasādi pēc pārbūves, bez kāpnēm*]. Nu jā. Ielikti logi un durvis tā kā.

I: Jā, jā. Ziniet, tas jau, tad tā pārbūvē bija. Mūsu laikā nebija šitā pārbūvē.

P: Tas bija pirms tam?

I: Tā notika, kas tas slavenais direktors bija... Jums tie direktori nav, ja?

P: Kaut kur ir, bet...

I: Tas jums neinteresē. Kā viņam bija tas uzvārds? Pirms Siliņa? Tad tur bija vairāki tie direktori, bet viens bija tāds baigi slavenais. Un, un, un... Vot tanī laikā, man liekas, viņi tur veica kaut kādu daļēju pārbūvi. Man jāskatās, tad tur bija kaut kur. [...] Bet man toreiz viņa iesēdās, par cik man tās vecās ēkas ļoti patika, un viss. Nu ja es tur nebūtu braucis, tur darījis... Es domāju, tos dakstiņus, dabīgi, neviens nebūtu arī vedis, dabūjis. Jo tur bija lielas klapatas, tur vajadzēja braukt uz to Kultūras Ministriju. "Jūs tik nemēģiniet tur uz savu galvu, ja?". Bet redz, ka uz šito es nemaz tā riktīgi neesmu [*skatoties senākās Kaučminde muižas fotogrāfijas*]... Tā sēta vēl tāda smuka bija.

P: Jā, tur no tiem bērziem, tur bija viss apkārt te un tur, kur nāk no dīķiem, tur ar tiem kokiem, no zaļumiem.

I: Nu skaista ēka bija. Nu vai tad nebija skaista ēka? Te viņa ar jauno jumtu jau ir fotografēta, man tā liekas, ja? Ar jaunajiem dakstiņiem? Jo viņai bija pelēki. Zvīņu veida dakstiņi. Šitie jau mūsu uzliktie [*skatoties jaunākās, šī gadsimta bildes*]. Ap šito gadu. Te katrai bildei... numurs sestais, sestais, kas ir... te vāciski. Pils kreisais spārns, foto 2008. gadā. [...]. Es neatceros, godīgi sakot, kad es viņu liku. Vai 89, vai pirms tam kaut cik. Kāpēc man liekas, ka 90. Neesmu piefiksējis. Tagad cik jau gadi pagājuši, pie 30 gadiem. Bet tas ir jaunais jumts

jau. Ķēruši zemniekus esot, baroni. Jā, bet redz, ka viņi nenodedzināja piektajā gadā. Nu, tātad esot viņš labs barons bijis, daļēji. Bet vot šito es tik tiešām... Un ja jau godīgi runā, ja, tad jau tanī laikā tādas lietas maz interesēja, saprotiet. Mums taču dzina tā kā, ja... Tur fermā vajag to, tur vajag to. [..].

P: Vēl kas interesanti, arī te, abos šitajos spārnos. Te šie, kur logi, nu pirms lielās ēkas, kādreiz bija tādas lielas, tās divviru durvis.

I: Tur bija, jā, bet tās jau bija, redziet, tās nav durvis. Tur bija vēl mašīna aizmugurē kaut kāda, kuļmašīna. Te viena stāvēja, viena bilde man kaut kur mētājās. Jā, tur bija. Bet es domāju, ka tur nebija, zirgus tur iekšā viņi neturēja. Tur bija tā kā mašīnām, tā kā garažas. Kaut kas līdzīgs. Jo šitā bilde jau, šitā jau nav padomju laika bilde.

P: Tas ir tas Pālenis, tas ir tās pēdējais īpašnieks [*skatoties bildi ar pēdējo Pāleni dzimtas pārstāvi, kam piederēja muiža, pie sānu korpusa, priekšā divviru durvīm*].

I: Jā, nu jā. A tur nav tāda apraksta, kas tur iekšā bija? Bet es domāju, ka tur bija tās viņa, tās jau mašīnas. Jo tur neturēja, priekš kam, tad tur smēde arī nebija. Tur nebija saimniecības ēkas nekādas. Smēde bija te tā sarkanā mazā ēka pie veikala. Tā bija smēde. Un tad tā darbnīcas, kur bija, tā bija kūts. Tur varēja uzbraukt ar vezumiem augšā. Tāpat kā tur tālāk, kuru jauks šito vasaru nost. Tā arī tur bija jau vecā. Teica, ka viņa arī kaut kāds vēsturiskais statuss, kad tad beigās iet un viņi saka, jaukot viņu nost. Nu, tad tā īstenībā tur ir kā ir. Es zinu, ka mēs tur vēl braucām ar traktoriem augšā. Uz tās kūts augšas.

P: Jā, vienkārši interesanti, kas tur, no tās durvis, kas tur glabājās. Jo pēc tam kaut kādi laiki ir, ka var redzēt, ka pārbūvēja.

I: Ja? Jums ir tādas?

P: Nu, takā var redzēt, kur tās durvis, ka tur ir logi salikti [*rādot bildes ar pārbūves pazīmēm no Rundāles pils zinātniskā arhīva*].

I: Logi ielikti. Bet saprotiet, es tā domāju, nu tur gāja tas koridors. Ja, un tur sākās tie kabineti. Nu, cik tas koridors bija plats? Nu divi metri? Priekš kam tur tās lielās durvis vajadzēja? Taču graudus tur nenesa iekšā glabāt. Tur bija, tur bija, es atceros, ka teica, tur ir kaut kādai Mercedesai bijis tas kabinets. Tad tur muižkungam, tad tur uzraugam. Pēc kārtas tie, kas ir bijuši, ja, visi. Bet, bet tur tās platās... Nu nevar būt, ka tur, teiksim, kur tās durvis platās bija, ka tur tieši gāja cauri visai muižai, tur līdz pretējai sienai. Tur nav tā konstrukcija tāda. Nu nav. Un nav jau tur arī viņa, nav bijusi pielāgota kaut kādām glabātuvēm vai kaut kam, vai graudiem vai vēl kaut kam. Jo tur nebija piemērots. Tur nebija piemērots tādi lietai. Nu vot, interesanti te, kur bija otrā galā, kur es taisīju, rekonstruēju tās kāpnes. Bija mūsu arodbiedrībai Annai Pilinovičai. Te, mēs otrā galā, te, kur nāca cauri, ja? Tā, kur redzas, tā. Tas ir uz šito pusi, tā, tad tā ir labā, tas ir kreisais spārns. Nu vot, un tad tur varēja nokāpt pa tām durvīm, kur tās, nemaz neredzu, kur tās lielās, kur caurbrauktuve bija. Te viena, jā, bija [*rādot fotogrāfijā uz sānu korpusa savienojuma vietu pie galvenās ēkas*]. Jā, nu vot, te arī otra caurbrauktuve bija, un te mums tāds kabinets bija. Te trepes, mēs ielikām grīdu. Pa šitām trepēm, pa to durvīm, te varēja uzkāpt otrā stāvā. Smukas, vēl tagad tās trepes tur ir saglabātas, mēs neko neplēsām ārā. Mēs tikai uztaisījām griestus, un viss. Un tad tur vairs nevarēja uzkāpt cauri, un tad tur bija arodbiedrībai kabinetu uztaisījām. Bet tur arī, tikai bija trepes augšā, varēja uzkāpt. Bet nevis pa šito caurbrauktuvi, bet blakus vēl, kur bija durvis. Zinu, tad tur ievietoja vienu, tur kaut kādu zirgkopi, tad viņš tur dzēra, pakārās beigās. Viens nodedzināja. Tad, tad tur sākās šitās padarīšanās. Bet to tik tiešām, ja jāsaka man, jāmelos tad. To es tik tiešām neatceros, ka tur tās uz parka pusi, kur bija. Es domāju, ka to veica jau padomju laikā. Jo to... es domāju, ka tur nelikvidēja tās trepes baroni vel, noteikti, ka tas bija tad, kad sākās tas viss, pēc tā kara. 50., 60. gadi, tā drausmīgā pacilātība bija, komjaunatne, tie visi. Vot, pa tām trepēm man jums ir... nemāku pateikt, kurā gadā. [..] Atceros, ka mēs te gājām, vel ēdām apakšā, ēdnica L veida tāda smuka bija. [..] Nē, domāju, ka tas ir pārbūvēts. Bet kāpēc to pārbūvēja? Vai aiztaisīja tās durvis ciet, lai tur vispār nestaigātu? Kāda vajadzība bija viņas tur jaukt nost? To es nesaprotu. Kāpēc, man liekas, atmiņā, kad gruveši bija, kreisajā pusē atceros, vai man kaut kas rādās nepareizi, vai kaut kas. Kāpēc man liekas, ka tās trepes es it kā kreisā pusē atceros. Kāpēc tikai kreisā?

P: Varbūt vienas bija nojauktas? Varbūt bija tikai vienā pusē palikušas?

I: Jo kurā gadā tad es sāku tur strādāt? Es atceros, ka mēs gājām pie tiem puīšiem. Mēs tur daudzajāmies arī pa to parku, vēl pirms armijas. Tie bija 69. gads. Man liekas, ka tad viņas bija. Bet, kad es sāku strādāt, kāpēc, man liekas, ka tur bija.

P: Un kad jūs sākat strādāt?

I: Jāņem vēsture rokā. Lielajā Saulainē. Kad tas bija? Varēja būt... tā. Tur bija jāsāk tā. Es strādāt sāku uzreiz pēc armijas pa šoferi tehnikumā. Uz autobusa braucu, pie Siliņa vēl. Tas bija 76., piektais gads. Manuprāt. Nē ātrāk. 76. gadā es jau precējos. Es pēc armijas atnācu 71. gadā. Pie Siliņa pufaikā gāju prasīt darbu. Tad viņš man iedeva pa šoferi. Un es dzīvoju Ziedoņos. Te tajā vecajā mazajā mājiņā. Lejā. Kad nobrauc pa kalna, pa kreisi, kur Segliņš. Tā kā tur es dzīvoju. Mamma dzīvoja, strādāja sanatorijā, Bornsmindē. Un es tur strādāju, un braucu ar to koka autobusiņu. Visus Karpatus izbraukāju, visas malas. Tas bija 71. gads. Es kā atnācu. [..]

P: Līdz kuram gadam jūs strādājāt par direktoru?

I: Tagad jājautā, kurā gadā mums tur likvidēja. Bet tad mani ievēlēja, tad vēl paju sabiedrībā es biju. Vēl vadīju paju sabiedrību. Un tad, kad paju sabiedrība beidzās, kad tā zemes lielo daļu izlēma, tad vēl bija kooperatīvs Kaucminde. Arī tajā es strādāju, vadīju līdz pēdējām.

P: Kurš tas gads tad bija?

I: Kad mēs tiesājāties ar tehnikumu, ar Bonātu braucām kopā uz Rīgu. Man tad jāņem... redzi kā ir, viss no atmiņas. Kurā sākās tās... paju sabiedrība, kad pārdaļīja 90. kurā gadā? Sestajā nebeidza? Bet Kaucmindē un... Jā, jāsaka precīzi, man ir jāmelo. Man liekas, kad paju sabiedrība... es kaut kādus divus vai trīs gadus, tad vēl bija kooperatīvs Kaucminde mums. Tad jau mēs tur sēdējām mazajā dispečeru telpā. [..] Tad vieglāk atcerēties tā, kad vēl Kamola bija pagastā, mums pateica, ka vajag manas mēbeles atdot viņai no kabineta. Tā mēs atdevām pagastā tās mēbeles, un tā jau mēs bijām, man liekas, paju sabiedrība. Tāpēc mūs izludināja ārā no tās Kaucmindes. Tad mēs aizgājām uz darbnīcām, tur bija dispečeri, kur otrā pusē piebūve bija tā. [..] Mums bija kantoris, lielajā Rundālē. Galvenais. Tad jāprasa tā, kad mums atvienoja no turienes, kad mēs izšķīrāmies, ja. Zinu, ai, jā, tur gāja augstos toņos. [..] Kā tik nav gājis. Nenovēlu nevienam tādus laikus. Tā kā vienīgais tas ir. Vēl ir kaut kas jums tāds? Nu, tā kā.

P: Tā, baigi baigi laikam vairs...

I: Diemžēl es pa jaunu, lai kaut ko vēl tādu interesantu pastāstītu.

P: Nē, nē, tāpat jau, paldies jums par to pašu.

Bakalaura darbs “Kaucmindes muižas pils atmiņu stāstos un publikācijās” izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Darba apjoms (no ievada līdz secinājumiem ieskaitot) ir 111580 rakstzīmes (ieskaitot intervālus, bet neieskaitot zemspvītras atsauces).

Autors: _____ Patrīcija Šastakoviča
(*paraksts*)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Vadītāja: docente Dr.philol. Daina Pakalna _____
(*paraksts*)

16.05.2024.

Recenzents: profesors Dr.philol. Viesturs Zanders _____
(*paraksts*)

Darbs iesniegts Informācijas un bibliotēku studiju nodaļā 16.05.2024.

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe Margarita Lutere _____
(*paraksts*)

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

04.06.2024. prot. Nr. _____

Komisijas sekretāre: docente Liene Viļuma _____
(*paraksts*)